

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1871.—ΤΕΥΧΟΣ ΚΣΓ'.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Λόγος ΚΖ'. εἰς τὴν προφητικὴν ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν
 « Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἐποίησα φῶς καὶ σκοτός,
 ποιῶν εἰρήνην καὶ κτιζὼν κακά »
 (Ἠσ. μέ. ζ')

λίγα μὲν τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ γλυκύτερα ὅμως τοῦ μέλιτος, μέλιτος κόρον οὐκ ἔχοντα. Τοῦτο μὲν γὰρ τὸ αἰσθητὸν μέλι ἐν τῇ γλώττῃ καταλύει τὴν ἡδονὴν καὶ εἰς φθορὰν χωρεῖ, τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας μέλι ἐγκάθηται τῷ συνειδήτῃ, διηλεκτὴ τὴν εὐφροσύνην παρασχὼν καὶ πρὸς ἀβθαρσίαν ἡμᾶς χειραγωγῶν. Καὶ τὸ μὲν ἀπὸ βοτανῶν συντίθεται, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ὑφαίνεται. Τοῦτο σήμερον ὑμεῖς ἐνέπλησεν ὁ καλῶς εἰρηκῶς, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸ βραβεῖον ἤρπασε, καὶ τῆς ἀγάπης τὴν ἰσχὺν ὑπέδειξε καὶ τῆς πίστεως τὴν εὐγένειαν. Φέρε δὴ καὶ ἡμεῖς τὴν εἰωθυῖαν πάλιν ἡμῖν παραθῶμεν τράπεζαν μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας· καὶ γὰρ σφόδρα χαίρομεν, ὅτι ἰπποδρόμιας οὐσίας οὕτω λαμπράς, τοσοῦτον ἐνταῦθα πλῆθος ἀφίκεται, τῆς ἐκεῖ καταρροῆσιν διατριβῆς· διὸ δὴ καὶ αὐτοὶ μετὰ πολλῆς τῆς θαφιλείας τὸν κρατῆρα ἱστῶμεν· κρατῆρα οὐ μέθην ποιοῦντα, ἀλλὰ σωφροσύνην κατασκευάζοντα· τοιοῦτος γὰρ ὁ τῶν γραφῶν οἶνος, τοιαῦτα τῆς τραπέζης ταύτης τὰ ὄψα· οὐ παίειναι σάρκα. Καὶ ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀτιμά-

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχος ΚΣΓ')

ζοντες τῆς σαρκὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ προτιμῶντες τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν οὐδὲ τὴν χρῆσιν ἐκβάλλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κολλᾶζοντες. Κἂν γὰρ φιλοσοφῶμεν, οὕτω δεῖ φιλοσοφεῖν, ὥστε μὴ διδόναι τοῖς τῶν κίβητων στόμασι λαβὴν· καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο ἔλαττον μὲν τῆς ψυχῆς, οὐκ ἐναντίον δὲ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἀπλή μὲν αὐτῇ, διακονεῖται δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς ἐκείνου· ὁ γὰρ ἀριστοτέλης Θεὸς οὐκ ἐκ μιᾶς καὶ δύο καὶ τριῶν οὐσιῶν τότε τὸ πᾶν συνεστήσατο, ἀλλὰ ποικίλας καὶ διαφόρους φύσεις εἰσήγαγε, τῆς οἰκείας σοφίας τὴν περιουσίαν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν γενομένων ἐπιδεικνύμενος. Οὐ γὰρ οὐρανὸν ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ γῆν· οὐ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀστέρας· οὐκ ἀστέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀέρα· οὐκ ἀέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ νεφέλας· οὐ νεφέλας μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰθέρα· οὐκ αἰθέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ λίμνας καὶ πηγὰς καὶ ποταμούς· καὶ ἕρη καὶ νάπας καὶ βουνοὺς καὶ λειμῶνας καὶ παραδείσους καὶ σπέρματα καὶ φυτὰ καὶ βοτανῶν εἶδη ποικίλα καὶ διάφορα σχήματα καὶ διαφόρους ἐνεργείας· καὶ διαφόρους φύσεις ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου περιῶν ἴσοι τις ἂν καὶ, τὸ σῶμα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχων τῷ λογισμῷ, ἐρεῖ μετὰ τοῦ Προφήτου ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας (ψαλ. ργ'. κέ.). « Ὅστε εἰ βούλει θεάτρον ἰδεῖν, καταλιπὼν ἐκεῖνο τὸ Σατανικόν, ἐλθὲ ἐπὶ τοῦτο τὸ πνευματικόν· εἰ βούλει λύρας ἀκούσαι, ἀρῖεις ἐκαίνην τὴν μελωδίαν καὶ τὸ εὐτόνον τῆς διανοίας συντείναν, ἐλθὲ ἐπὶ ταύτην τὴν διεγείρουσάν σου τὴν διάνοιν. Ὅρα εὐλόγητος διαφόρους καὶ νευρὰς ἐνηλλαγμένας, μίαν καὶ παναρχῶν μόνον μελωδίαν τῷ ἀριστοτέλει Θεῷ πανταχόθεν ἀναπεμπού-

σας, τὴν εἰς τὸν ποιήσαντα δοξολογίαν· καὶ ἠχοῦσι μὲν καθ' αὐτάς αἱ νευραὶ, ἠχοῦσι δὲ καὶ μετ' ἀλλήλων· καὶ ἵνα μάθης πῶς καθ' ἑαυτὰς ἠχοῦσι, κρούσον τῷ λογισμῷ τὴν νευρὰν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀκούσθη μεγάλη ἠχώσσης καὶ τῷ Θεῷ δόξαν ἀναπεμπούσης, ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης συνιδῶν, ἔλεγεν « Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα (ψαλμ. ιη'. α.) ». Ἐπὶ τῆς νευρᾶς ἐκείνης μεταβῆθι, ἐπὶ τῆς νευρᾶς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ ὄψει καὶ τούτους τοὺς φθόγγους λύρας ἀπάτης καὶ κιθάρας ἠδῆω φθεγγομένους, καὶ μάλιστα ὅταν ἦ τις ὁ τὰς νευρᾶς ταύτας ἀνακρούσασθαι ἐπιστάμενος.

Καὶ πῶς ἠχοῦσι, φησί; Στόμα οὐρανός οὐ κινεῖ οὔτε γλώτταν οὐδὲ ὑπερίωον οὐδὲ δδόντας οὐδὲ χεῖλη· πῶς οὖν ἡ φωνὴ πρόεισι; πῶς δὲ ἡ ἡμέρα φθέγγεται; οὐδὲ γὰρ ταῦτα ὄργανα φωνητικὰ ἐστίν, ἀλλὰ ἄρμος ἐστὶν ἡλίου καὶ σελήνης ἡμέρα καὶ νύξ, καιροῦ πάροδος. Ἴν' οὖν μὴ τις τῶν παχύτερων ταῦτα ἀκούων θορυβῆται καὶ ταραττήται, ἀκούσον πῶς ὁ Προφήτης ἐπαγωνίζεται τῷ εἰρημένῳ· εἰπὼν γάρ, ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, καὶ ὅτι ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλ' ἐπήγαγεν (ψαλμ. ιη. γ.) « Οὐκ εἰσὶ λαλῖαι, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. » Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μόνον φωνὴν ἔχουσιν ἡμέρα καὶ νύξ καὶ οὐρανός, καὶ τοὶ οὐκ ἀνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τοιαύτην φωνήν, ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶν εὐσημοτέρα καὶ σαφέστερα καὶ ἐντονωτέρα πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ἀκούσον τῆς ρήσεως αὐτῆς. « Οὐκ εἰσὶ λαλῖαι οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. » Ἴτιποτ' οὖν τοῦτο ἐστίν; ἐγκώμιον τῆς φωνῆς, ἐπαινος τῆς ἠχῆς, ἢ μὲν γὰρ ἐμὴ φωνὴ τῷ ἐμῷ ὁμορφῶν γινώριμος, ἑτερογλώσσῳ δ' οὐκ ἔτι, ὅσον τι λέγω, Ἐλλὰ δὲ διαλεγόμενον μοι γλώττη. Ἄν τοίνυν τὴν φωνὴν εἰδῆ τις, ἐκείνος ἀκούσεται μου· ὁ δὲ Σκύθης καὶ ὁ Θραξ καὶ ὁ Μαῦρος καὶ ὁ Ἰνδός οὐκέτι· ἢ γὰρ διαφορὰ τῆς γλώττης οὐκ ἀρῆσιν εὐσημον αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐμὴν διάλεξιν· πάλιν ἐγὼ, τοῦ Σκύθου καὶ τοῦ Θρακὸς διαλεγόμενου, οὐ δυνήσομαι ἀκούειν, οὐδὲ ἕτερος τῆς ἐτέρου γλώττης· ἐπὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ τοιαύτη αὐτῶν ἐστὶν ἡ φωνὴ ὡς πάση γλώττη, πάση λαλίᾳ, παντὶ ἔθνει ἀκούεσθαι καὶ εὐδῆλον εἶναι καὶ σαφῆ· διὰ τοῦτο εἰπὼν, ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, καὶ ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα, ἐπήγαγεν οὐκ εἰσὶ λαλῖαι, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι τοιαύτην ἔχουσι λαλίαν καὶ τοιαύτην ἔχουσι φωνήν ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τὰ κτίσματα ἅπαντα, ὡς πάσαις ταῖς λαλίαις τουτέστι πάσαις ταῖς γλώτταις, πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἀκούεσθαι αὐτῶν τὴν φωνήν· οὐ γὰρ ἔστι λαλιά, φησί, τουτέστιν, οὐκ ἔστιν ἔθνος, οὐκ ἔστι φωνή, ἐνθα μὴ ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ Σκύθης καὶ ὁ Θραξ καὶ ὁ Μαῦρος καὶ ὁ Ἰνδός καὶ ὁ Σαυρομάτης καὶ πᾶσα λαλιά καὶ πᾶσα γλώττα καὶ πᾶν ἔθνος δυνήσεται ταύτης ὑπακούειν τῆς φωνῆς· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; τοῦτο λοιπὸν ἄκουε, ἵνα μάθης πῶς σιγῶν ὁ οὐρανός φθέγγεται. Ὅταν γὰρ ἴδῃς αὐτοῦ τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὴν θέσιν, τὸ διαρκές, τὴν φαιδρότητα, καὶ ταῦτα πάντα συναγαγὼν παρὰ αὐτῷ δοξάσης τὸν δημιουργόν, εὐφημῆσθαι τὸν ποιήσαντα, ὁ οὐρανός φωνὴν ἀσῆκε, διὰ τῆς σῆς

γλώττης ἀναπέμφας τῷ Θεῷ δόξαν· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον· ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Τὸν θεῶντα τὸ κάλλος τῆς οἰκειᾶς φαιδρότητος εἰς θαῦμα παραπέμποντες τοῦ δημιουργοῦ· ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸ τοιοῦτον ἔργον εἴπης, δόξα σοι ὁ Θεός, ἡλίκοι σῶμα εἰργάσω, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τέθει· κας; οἱ οὐρανοὶ τότε τὴν δόξαν ταύτην ἀνήνεγκαν, τῆ σῆ γλώττη χρῆσάμενοι, καὶ διὰ τῆς ὄψεως τὸ θαῦμα παραπέμφαντες. Οὕτω σιγῶντες ἀναφέρουσι δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ ταύτης τῆς φωνῆς πάντες ἀκούουσιν· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀκοῆ ταῦτα μαθεῖν, ἀλλ' ὄψει καὶ θεωρεῖ· ὄψει δὲ πᾶσι μία, εἰ καὶ ἡ γλώττα διάφορος καὶ βάρβαρος. Καὶ Σκύθαι καὶ Θρακῆες καὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοὶ ταύτης ἀκούουσι τῆς φωνῆς· τουτέστι, τὸ θαῦμα βλέποντες, τὸ κάλλος εκπληκτόμενοι, τὴν φαιδρότητα, τὸ μέγεθος, τὰ ἄλλα ἅπαντα πρὸς τὸν οὐρανόν, δόξαν ἀναφέρουσι τῷ δημιουργῷ οἱ καλῶς φρονούντες· τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός ἐστὶν εἰπεῖν· ὡπερ γὰρ οὗτος τῷ κάλλει, τῆ θέσει, τῷ μεγέθει, τῆ φαιδρότητι, τῷ διαρκεί τῷ χρόνῳ, τῆ χρείᾳ, τῆ ἐνεργείᾳ, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εἰς θαῦμα παραπέμποντες τὸν θεατὴν, τὴν δόξαν ἀναφέρουσι τῷ δημιουργῷ, οὕτω νύξ καὶ ἡμέρα· ὅταν γὰρ ἴδῃς τὴν εὐταξίαν τῶν καιρῶν τούτων, καὶ πῶς τὸ οἰκεῖον ἀπαρτίσασα μέτρον ἡ ἡμέρα, οὐ φιλονεικεῖ τὴν νύκτα ἐξῶσαι τῶν οἰκείων ὄρων, οὐδὲ πλεονεξίαν τινὰ ἐπιδεικνύεται, οὐδέ, ἐπειδὴ σφοδρότερα ἐστὶν αὐτῆς, τὸν ἅπαντα βιάζεται κατέχειν χρόνον, ἀλλ' ἀναχωρεῖ, καὶ ἡ νύξ τὸ αὐτὸ πάλιν, ἀπαρτίσασα τὸν αὐτὸν δρόμον, παραχωρεῖ τῆ ἡμέρα, καὶ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτοις ἔτεσι γέγονε καὶ οὐδεμίᾳ σύγχυσις, οὐδὲ παραχρῆ, καὶ οὔτε αὐτὴ ἐξώθησεν ἐκείνην, οὔτε ἐκείνη ἐπλεονέκτησε ταύτην (καὶ τοὶ ἡ μέγιστοι σφοδρότερα, ἢ δὲ ζοφωθεστέρα)—πάλιν τὴν εὐταξίαν θαυμάσας, οὐ δόξαν ἀναπέμφεις τῷ Θεῷ; καὶ καθάπερ ἀδελφαὶ δύο οἰκείως πρὸς ἀλλήλας διακείμεναι, πατρῶον δινημιάμεναι κλήρον ἐν σταθμοῖς καὶ ζυγαῖς, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἕτερα τὴν ἕτεραν πλεονεκτεῖ· οὕτω δὲ καὶ νύξ καὶ ἡμέρα τὸν χρόνον ἅπαντα διελόμεναι, τοσαύτην διατηροῦσιν ἰσότητα, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἀλλήλας πλεονεκτούσαι, ὅσην ἴστε διὰ τῆς πείρας αὐτῆς μαθόντες. Ἀκουέτωσαν οἱ πλεονέκται καὶ οἱ τοὺς ἀδελφούς ἐξωθούμενοι τοῦ κλήρου· αἰδέσθωσαν τῶν καιρῶν τὴν εὐταξίαν, νυκτός καὶ ἡμέρας τὴν ἰσηγορίαν καὶ καταλυέτωσαν τὸ ἑαυτῶν νόημα· οὕτω τοίνυν ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν, οὐ φωνὴν ἀφείσα, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐταξίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῶν παρεμποδιστῶν μέτρων, σάλπιγγος λαμπρότερον τὸν δημιουργὸν ἀνακηρύττουσαι οὐκ ἐν μιᾷ τῆς οἰκουμένης γωνίᾳ, ἀλλ' ὀσηρό, ἡλίου ἑσπέρᾳ γῆν, αὐταὶ γὰρ αἱ φωναὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης φέρονται, ἐπειδὴ πανταχοῦ ὁ οὐρανός, καὶ πανταχοῦ ἡμέρα, καὶ πανταχοῦ νύξ, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἐκτείνουσαι, καὶ ἐν γῆ, καὶ ἐν θαλάττῃ· διὰ δὲ τοῦτο ὁ Προφήτης οὐκ εἶπεν ἀπλῶς ὅτι οἱ οὐρανοὶ φθέγγονται δόξαν Θεοῦ, ἀλλὰ διηγούνται, τουτέστι καὶ ἑτέρους παιδεύουσι, καὶ μαθητὰς ἔχουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ διδασκαλεῖον μέγιστον εἰς τὸ μέσον εἰσὶ προβαλλόμενοι ἀντὶ βιβλίων καὶ γραμμάτων τῆς οἰκειᾶς φύσεως τὸ κάλλος, καὶ ἰδιώταις καὶ σοφοῖς καὶ πᾶσι παρέχοντες ἐπιέναι, καθάπερ ἐν βιβλίῳ, τὴν ἐγκειμένην αὐτοῖς περὶ

τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως διδασκαλίαν. Οὕτω καὶ ἀνθρωποι οὐχὶ φθειγγόμενοι, ἀλλὰ καὶ σιγῶντες δι' ἑτέρων δοξάζουσι τὸν θεόν διὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς (Ματθ. ε'. 16)· ὡς περ οὖν τις ὄρων βίον λάμποντα, καὶ σιγῶντος τοῦ βιούντος, δόξαν ἀναφέρει τῷ Θεῷ· οὕτω δὲ καὶ τὸ κάλλος ὄρων τοῦ οὐρανοῦ, δοξάζει τὸν ποιήσαντα· διὰ τοῦτο ἔλεγεν, Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, διὰ τῶν θεατῶν. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν· γνῶσιν; ποίαν; τὴν περὶ τοῦ ποιήσαντος· ὡπερ γὰρ ἡ ἡμέρα εἰς ἐργασίαν ἐξάγει τὸν ἀνθρωπον, οὕτως ἡ νύξ διαδεχομένη, ἀπὸ τῶν μυρίων ἀναπαύει μόχθων, καὶ τῶν φροντίδων ἀπαλλάττει καὶ, κάμνουσαν τὴν κόρην κοιμίζουσα καὶ τὰ βλεφάρια καταστέλλουσα, ἀμαχόσθη τῆ δυνάμει παρασκευάζει τὴν ἀκτίνα δέχεσθαι πάλιν· ὡστε καὶ ταύτης οὐκ ὀλίγον τὸ χρῆσιμον, ἀλλὰ καὶ σφοδρὰ πολὺ· εἰ γὰρ μὴ διανέπαυε τὸν ἀνθρωπον ἀπὸ τῶν μυρίων μόχθων ὑποδεχομένη, οὐδὲν ὄφελος ἦν τῆς ἡμέρας εἰς ἐργασίαν αὐτὸν εἰσαγαγούσης· τῆς γὰρ φύσεως ἀπαγορευούσης τῷ διηνεκεῖ πόνῳ, διεφάρθη ἂν καὶ ἀπόλωτο τὸ ζῶον, καὶ οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐκ τῆς ἀκτίνας ἐγένετο. Ἡ τοίνυν ποιούσα τὴν ἡμέραν χρῆσιμον τῷ ἀνθρώπῳ, αὕτη μάλιστα ἐστὶν, ἢ διὰ τῆς οἰκειᾶς διακονίας τὸν ἀπολαύοντα τῆς χορείας αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν χειραγωγούσα· ὅταν γὰρ ἐννοήσῃ τις πόσον τὸ χρῆσιμον τῆς ἡμέρας, πόσον δὲ τὸ τῆς νυκτός, καὶ πῶς αὕτη δέχεται ἐκείνην καὶ πῶς ἐναλλάξ, ὡπερ ἐν τινι χορῷ, τὸ γένος ἡμῶν ἀμοιβαδὸν διαδεχόμεναι διακτροῦσι, καὶ ἀπάντων ἀνθρώπων νοητότερος ἢ, δυνήσεται τὸν οἰκεῖον λογισμὸν ἀνακινῶν εἰδέναι τοῦ ἀριστοτέλους Θεοῦ τὴν σοφίαν, ἢν διὰ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός ἐπεδείξατο, ἐκείνην μὲν εἰς ἐργασίαν, ταύτην δὲ εἰς ἄνεσιν τῶν πόνων ἀποκληρώσας ἡμῖν.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν προομιῶν ἅπαντα εἰπεῖν ἐξέβημεν. Ἐπειδὴ δὲ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων τινὰ πολλοὺς τῶν οὐ προσεχόντων ἴσως ἐθορύβησε καὶ τῶν ἀπειρώς Γραφῆς ἔχόντων, φέρε δὲ, πολλῇ τῆ ρύμη πρὸς ταῦτα χωρήσωμεν. Ἄνεγνωσθη μὲν γὰρ καὶ ἡ αἰμορροούσα ἢ τῆ ἀρῆ τὰς πηγὰς τῶν αἱμάτων στήσασα, καὶ τῆ τῆς πίστεως δυνάμει τοσοῦτον συλήσασα θησαυρὸν (καὶ γὰρ ἦν κλοπὴ τὸ γινόμενον· ἀλλὰ καὶ ἡ κλοπὴ εὐδοκίμουσα καὶ ἡ συλήσασα μετὰ τὸν ἔλεγχον ἐπαινουμένη· αὐτὸς γὰρ ὁ συληθεὶς Ἰησοῦς ἀνακηρύττει τὸ γιναιον), ἀνεγνωσθη δὲ καὶ τὰ στίγματα Παύλου, τὰ τραύματα, τὰ δεσμοτήρια, αἱ ἀπαγωγαί, τὰ ναυάγια, τὰ δεσμά, αἱ ἀλύσεις, αἱ ἐπιβουλαὶ αἱ ποικίλαι καὶ διηνεκεῖς, οἱ θάνατοι· οἱ καθημερινοὶ, ὁ λιμός, τὸ δίψος, ἡ γυμνότης, ἡ ἐπιστάσις ἢ καθημέραν· ἀλλὰ τί πάθω; ἀνάγκη φυγεῖν πολλῇ τῆ σφοδρότητι χρῆσάμενον, μὴ πάλιν ὁ Παῦλος κατασχῶν, ἀπαγῆν τοῦ προκειμένου· καὶ γὰρ ἴστε, πολλὰς ἐτέρωθι με βαδίζοντα καὶ τετραμμένον ἀπαντήσας ἐν μέσῳ τῷ λόγῳ κατέσχε, καὶ οὕτως εἶλεν, ὡς ἐν αὐτῷ πείσαι καταλύσαι τὸν λόγον. Ἴν' οὖν μὴ καὶ σήμερον τοῦτο πάθωμεν, καθάπερ χαλιῶν ἐκείσε φερομένη τῷ λόγῳ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐμβαλλόντες, οὕτως αὐτὸν ἐλύσωμεν καὶ ἐπὶ τὴν προφητικὴν ἀγάγωμεν ρῆσιν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ ρῆσις; Ἐγὼ Κύριος, φησὶν, ὁ ποι-

ήσας φῶς καὶ σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακὰ. (Ἦσ. μέ. ζ.). Ὅρατε ὡς οὐκ εἰκῆ οὐδὲ μάτην ἐπὶ τὸ χωρίον τοῦτο τὸν δρόμον ἐποησάμεθα· ἀλλὰ πάντα τὰ ἄλλα παρατρέχοντες, ἐνταῦθα ἀπαντήσαι ἐσπουδάζομεν· καὶ γὰρ πολὺν τῷ μὴ προσέχοντι τὸν ὄρωδον ἐμποεῖ τὸ εἰρημένον· διανάσσετε τοῖνον καὶ συνταίνετε τὴν ἀκοῆν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν φροντίδα ἐκβαλόντες, προσέχετε τοῖς λεγομένοις· καὶ γὰρ βούλομαι τοῦτον νῦν ὑμῖν τῆς ἐνταῦθα παρουσίας τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι, καὶ τῶν πνευματικῶν ἐμπλήσας ἐδεσμάτων, οὕτως ἐκπέμψαι. Ὅστε καὶ τοὺς ἀπολείθοντες ἔργῳ μαθεῖν ἡλικίαν ὑπέμειναν ζημίαν· εἰσονται δὲ εἰ μετ' ἀκριβείας ὑποδεξάμενοι τὰ λεγόμενα καὶ πρὸς ἐκείνους διαβιβάσαι δυνήσθητε, « Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός ὁ ποιήσας φῶς καὶ σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακὰ. » Συνεχῶς αὐτὸ περιτρέψω, ὡς ἐντεθῆναι ὑμῶν τῆ διανοῆ καὶ τότε τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν· οὐδὲ γὰρ οὗτος μόνος τοῦτο φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἕτερος προφήτης συνιδῶν ἀποφθειγγόμενος ἔλεγεν· Εἰ ἐστὶ κακία ἐν πόλει, ἦν Κύριος οὐκ ἐποίησε (Ἄμώς γ'. 5.)· τί οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον; ἅπανσι γὰρ δεῖ μίαν λύσιν ἐπαγαγεῖν· τίς οὖν ἡ λύσις; Εἰ μάθειμεν τῶν λέξεων τούτων τὴν δυνάμιν· ἀλλὰ προσέχετε μετ' ἀκριβείας· οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδὲ μάτην συνεχῶς τοῦτο ὑμῖν παραγγέλλομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὸ βάθος τῶν νοημάτων λοιπὸν χωροῦμεν. Τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐστὶ κακὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ μέσα ὦν ἕνια πολλοῖς μὲν εἶναι δοκεῖ κακὰ, οὐκ ἔστι δέ, ἀλλὰ λέγεται μόνον καὶ ὑποπτεύεται· ἀλλ' ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω ποιήσω, φέρε καὶ ἐπὶ παραδειγματῶν τὸν λόγον γυμνάσωμεν· ἢ πενία δοκεῖ μὲν πολλοῖς εἶναι κακόν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν, εἴ τις νῆφοι καὶ φιλοσοφοῖ· Ὁ πλοῦτος πάλιν δοκεῖ μὲν πολλοῖς εἶναι καλόν, οὐκ ἔστι δ' ἀπλῶς καλόν, εἰ μήτις εἰς θεόν αὐτῷ χρώμενος εἴη. Εἰ γὰρ ἀπλῶς καλόν ἦν ὁ πλοῦτος, ἔδει καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὸν εἶναι καλοὺς, εἰ δὲ οὐ πάντες οἱ πλουτοῦντες ἐνάρετοι, ἀλλ' οἱ καλῶς τῷ πλούτῳ κεχορημένοι, εὐδῆλον ὅτι οὐκ ἀπλῶς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁ πλοῦτος καλόν, ἀλλ' ὕλη τις ἐστὶν ἀρετῆς ἐν τῷ μέσῳ κειμένη. Σκόπει δέ· εἰσὶν ἐν τῷ σώματι ποιότητες, ἄς οἱ ἔχοντες ἀπ' αὐτῶν καλοῦνται. ὅσον τι λέγω τὸ λευκόν οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ ποιότης καὶ συμβεβηκός, ἐπιγιγνόμενον τῆ οὐσίᾳ· ἂν οὖν τινι προσγένηται τοῦτο, λευκὸν τὸν τοιοῦτον καλοῦμεν. Ἐστὶν ἄρρωστία πάλιν καὶ αὐτὴ ποιότης τις οὐσα καὶ συμβεβηκός· καὶ τινι προσγένηται, ἄρρωστον τὸν τοιοῦτον καλοῦμεν. Εἰ τοίνυν καὶ ὁ πλοῦτος ἦν ἀρετῆ, ἔδει τὸν ἔχοντα τὸν πλοῦτον ἐνάρετον εἶναι καὶ λέγεσθαι. Εἰ δὲ οὐ πάντως ὁ πλοῦτος ἐνάρετος, οὐκ ἀρετῆ, οὐδὲ καλόν, ὁ πλοῦτος ἀπλῶς, ἀλλὰ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ χρωμένου τοῦτο γίνεσθαι. Πάλιν ἡ πενία εἰ κακὸν ἦν, ἔδει τοὺς ἐν πενίᾳ ἅπαντας εἶναι κακοὺς· εἰ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν πενίᾳ ὄντων τὸν οὐρανόν ἐπελάδοντο, οὐκ ἄρα ἡ πενία κακόν. Τί οὖν ἐστὶ πολλοὶ βλασφημοῦσι διὰ τὴν πενίαν; φησὶν· οὐ διὰ τὴν πενίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκειαν ἀφροσύνην τε καὶ μικροψυχίαν τοῦτο ποιοῦσι· καὶ τούτων ἀπέδειξεν ὁ μακάριος Ἰωβ, ὅς ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ ὦν, καὶ πρὸς αὐτὸ τῆς πενίας κατενεχθείς τὸ βράβηρον, οὐ μόνον οὐκ ἐβλασφημήσεν, ἀλλ' εὐλογῶν τὸν Θεόν διετέλει λέγων, « ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. » (Ἰωβ α'. κ.) ἀλλὰ

καὶ διὰ τὸν πλοῦτον πολλοί, φησὶν, ἀρχαῖοι καὶ πλεονεκτησύν· ἀλλ' οὐ διὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν ἀφροσύνην καὶ τούτου μάρτυς πάλιν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος οὗτος, ὅς ἐν τούτῳ πλοῦτῳ οὐ μόνον οὐχ ἤρπασε τὰ ἐτέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκεία διένευε καὶ λιμένα ἐπὶ τοῖς ξένοις κατεσκεύαζεν, οὕτω λέγων: Ἡ οἰκία μου παντὶ ξένῳ ἐλθόντῳ ἠνέμοιτο (Ἰωβ λα. 32) καὶ ὁ Ἀβραάμ πλοῦτον τούτουτον ἔχων, τοῖς παροῦσι πάντα ἐδαπάνη· καὶ οὕτε τούτου οὕτε ἐκείνου πλεονέκτην ὁ πλοῦτος ἐποίησεν, ὡς περ οὐδὲ βλάσφημον οὕτε ἐκείνου οὕτε τὸν Λάζαρον ἢ πενία· ἀλλ' οὕτω διέλαμπαν ἑκάτεροι, μηδὲ τῆς ἀναγκαιῆς εὐπροσόντες προσφῆς, ὡς τὸν μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ δέξασθαι τὴν μαρτυρίαν, τοῦ τὰ ἀπόρητα σαφῶς εἰδότες, τὸν δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων προηγουμένων οὕτως ἐντεθεῖν ἀπενεχθῆναι καὶ ὁμόσκηρον τῷ πατριάρχῃ γενέσθαι· καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύειν, ὡν ἐκείνος· ἄρα τῶν μέσων ταῦτα ἐστὶ, πενία καὶ πλοῦτος, ὑγίεια καὶ νόσος, ζωὴ καὶ θάνατος, δόξα καὶ τιμὴ, δουλεία καὶ ἐλευθερία, καὶ ἕσα τοιαῦτα· οὐ

ΠΕΡΙ ΕΥΓΛΩΤΤΙΑΣ.

Μέρος Α'.

Οὐδὲν προτέρημα, οὐδεμίαν ἠθικὴν δύναμιν ὠριότερα οὐδ' ἐπωφελεστέρα τῆς Εὐγλωττίας. Καὶ ποῖον αὐτῆ ἀλαλόν τε καὶ ἐκθαμβόν εἰς τὸ θέλημα αὐτῆς δὲν κρατεῖ; Τίνος ψυχῆς τὰ πάθη ἄρα γε δὲν ἰσχύει ὅπως σφόδρα διεγείρη; Μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ τὸ κράτος ὑφίστανται καὶ τ' ἀποτελέσματα τῆς μαχητικῆς ράβδου αὐτῆς. Τὸν στρατιώτην πρὸς τὴν ἐφοδὸν ὠθεῖ, πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐνθαρρύνει. Τὸν φιλάργυρον διδάσκει ἵνα τὴν ἐκκεντὴν πλάνην θρηνηῖ τὸν χαμερπῆ πολέμιον τῆς ἡσυχίας τοῦ περιφρονήσῃ, καὶ τὴν τοῦ ἀπίστου διακροθῆναι ἐξελέγγουσα, διαλύει τὸ νέφος τὸ περιχλύπτει καὶ ἀμυρίζον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπαναφέρει εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς καθρότητα καὶ ἐκπρέπειαν. Οἱ ἔνοχοι εἰσὶν ἡ ζῶσα μαρτυρία τῆς τελεσφόρου ἐπιδράσεως τῆς εὐγλωττίας, οἱ δ' ἀθῶοι· χαμερπίζουσιν αὐτὴν ὡς τιμωρὸν τῆς παραβίασεως τοῦ δικαίου καὶ σώτειραν τῆς ἱερέως καὶ προσφιλοῦς ὑπολήψεως αὐτῶν. Ποσάκις ἐν ταῖς δικαστικαῖς αὐλαῖς ὁ κατηγορούμενος δὲν θεωρεῖ ἤδη τοὺς βραχίονας αὐτοῦ λελυμένους τῶν ἀλύσεων, τὸν χαρακτῆρα του ἀνεπίληπτον γινόμενον, καὶ τὸ μέλλον τοῦ βίου του ἐνώπιον αὐτοῦ πλήρες ἐλπίδων τιμῶν καὶ μεγαλείων περιεσπόμενον! Καὶ ποσάκις προσέτι ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοθετικαῖς συνεδρίοις ἡ Εὐγλωττία δὲν ἀποσπᾷ τὸ προσωπεῖον τῆς διακροθῆς, δὲν καταλέγει τὰς ραδιοργάνους καὶ δὲν ἀνατρέπει τὴν τυραννίαν καταλύουσα αὐτήν! Παντοδύναμος ἐν τῇ εὐσπλαχνίᾳ, θαρσαλέα ἐν τῇ συναισθησίᾳ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, ἀτρόμητος καὶ ἀνένδοτος ἐν τῇ ἀγνότητι τῶν προθέσεων αὐτῆς, πᾶσαν ἀντίστασιν εὐχερῶς καταστρέφει καὶ πᾶσαν δύναμιν ἐντόνως προκαλεῖ.

Ἐρρήθη καὶ ἐν γένει βεβαιούται ὅτι ἡ εὐγλωττία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ὑπῆρξε λίαν ἀνωτέρα τῆς τῶν νεωτέρων χρόνων. Οἱ τοῦ Δημοσθένους ἰδίως ρητορικὸι λόγοι ἀνεκρηύθησαν ὡς τὸ πρότυπον ἀπάντων τῶν ἀνθρωπίνων δημογορικῶν φιλο-

γὰρ δεῖ πάντα ἐπιέναι, ὥστε μὴ μῆκύνειν τὸν λόγον· ἀλλὰ ἐν τούτοις παρέχοντα ὑμῖν ἀφορμὰς ἐπὶ τὰ κατεπεῖγοντα βαδίζειν. Δίδου γὰρ, φησὶ, σοφῶ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται (Παροιμ. Θ. 9). Ἄρα τῶν μέσων ταῦτα ἐστὶ πάντα, ὡς τούτοις καὶ εἰς καλὸν καὶ εἰς κακὸν οἱ χρώμενοι χρησθῆναι δύναιν· ἂν ἔτι γὰρ τῶν μέσων ἐστὶ ταῦτα, ὧν ὁ πλοῦτος, ἔδειξεν ὁ Ἀβραάμ, εἰς δέον αὐτῷ χρησάμενος· ἔδειξε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου ὁ πλοῦσιος, ἐπὶ ἀπωλείᾳ τῆς ἐκκεντῆς κεφαλῆς τὰ ὄντα δαπανήσας. Οὕτε οὖν καλὸν ἀπλῶς ὁ πλοῦτος, οὕτε κακὸν εἰ καλὸν ἦν ἀπλῶς ἀλλ' οὐχὶ μέσον, οὐκ ἂν ὁ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πλοῦσιος τοιαῦτα ἐκόλλαστο· εἰ κακὸν ἦν, οὐκ ἂν Ἀβραάμ οὕτως εὐδοκίμησε πλοῦσιος ὧν. Τοιοῦτόν τι καὶ ἡ νόσος ἐστὶν· εἰ γὰρ κακὸν ἦν ἡ νόσος, ἔδει κακὸν εἶναι καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην· ἄρα καὶ Τιμῆος ἔμελλεν εἶναι κατὰ τοῦτο κακός, ἐσχάτη νόσῳ πλαιῖων. Οἷον γὰρ δλίγῳ γρῶ, φησι, διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. (α. Τιμ. ε. 23).

(ἀκολουθεῖ).

πονημάτων, τὸ ἄκρον αὐτὸν φέρ' εἰπεῖν τῆς τελειότητος προσεγγίσαντες. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ διάσημος ἐν ἱστορικοῖς ἀγγλῶς Hume ἀποσθεγματικῶς ὁμολογεῖ. Προτρεπόμεθα λοιπὸν ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἰσχυρὰ εὐγλωττία τῆς Ἀθῆδος γλωττίας τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, οὐδὲν πλὴν θέλει ἐπανέλθει παρ' ἡμῖν ὡς οὐδ' ἡ τοῦ Στέφανου ἐν τῇ πολιτοκίᾳ τῆς Τρωάδος βαρυχεύσα βροντῶδης φωνή.

Ἄλλ' ὅμως ἐνταῦθα δεφίλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ῥήτορες τῶν νεωτέρων χρόνων ἀποστρέφονται τὰ τεχνάσματα ἐκεῖνα, ὧν περ χρησθῆναι ἐποιούνοτο οἱ τῆς ἀρχαιότητος ῥήτορες, ὅπως ἐπὶ τὰς αἰσθησεις καὶ τὰς προλήψεις τοῦ ἀκρατοῦ τῶν ἐπιδράσεων. Ὁ Κυντιλιανὸς ἰδίως παρέχει· ὁδηγίας τοῦ ρητορικῶς ἐνδεδεσθαι, τοῦ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐπενδύματος ἀπειθεῖν καὶ τοὺς δακτυλίους ἐν ταῖς χερσὶ περιεβάλλειν. Ὁ Γράκκος εἶχεν ὀπισθὲν τοῦ ἀνθρώπου μουσικὸν ὄργανον κρατοῦντα, ἵνα τὴν φωνὴν αὐτοῦ ρυθμίξῃ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Ὁ Ὀρτένσιος, ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀντίζηλος, ἐκάνονιζε τοὺς τεχνηματισμούς του τε προσώπου καὶ τοῦ σώματος ἀπέναντι τοῦ καθρέπτου. Ὁ ῥήτωρ Ἀντώνιος, συνηγορῶν ποτε ὑπὲρ τοῦ γέροντος Ἀχιλλίου Νέπου κατηγορουμένου ἐπὶ δωροδοκίᾳ, ἔσωσεν αὐτὸν, ἀφοῦ περὶ τὰ μέσα τῆς συνηγορίας σχίσας τὸν χιτῶνα ἐξέθηκε τὰς οὐλὰς τῶν πλεγῶν, ἃς ὁ πελάτης του ἔλαβεν εἰς τὰς ὑπὲρ πατρίδος πολυεταῖς ἐκδουλεύσεις του· ἐπικαλεσθεὶς δ' ἐπὶ τέλος καὶ τὸ ἔλεος τοῦ συνυπάτου τοῦ Μαρίου, ἔλαμψε τὸν σκυθρωπὸν τούτου καὶ ἀμελικτον ἀνδρα δάκρυα νὰ χύσῃ. Ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ Ὑπερίδης ὁ τοῦ Δημοσθένους σύγχρονος διέσωσεν ἐκ δικαίας θανάτου καταδικῆς τὴν ὠραίαν ἑταίραν Φρόνην (ἦν περ ὁ Πραξιτέλης ἔσχε πάντοτε, ὡς λέγεται, πρότυπον τῶν τῆς Ἀφροδίτης ἀγαλμάτων του) παρουσιάσας γυμνὸν τὸ στήθος αὐτῆς ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Ὅτε ὁ Κικέρων ἔμελλε νὰ κατηγορηθῆ δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου, μετέβη εἰς τὴν Βουλὴν πενηθορῶν μεθ' ὄλου τοῦ ἵππικου τάγματος. Ἄλλ' ἂν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι νεώτερός τις ῥήτωρ κατέφευγεν εἰς παρομοίους τράπους, βεβαίως ἀξιολόγηστος ἦθελε καταστῆ.

Διηγῶνται ἐτι ὁ περίφημος Ἴρλανδὸς ῥήτωρ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Burke, μετὰ σφοδρότητιν τινὰ δημογορίαν ἦν ἐποιήτατο ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, προκλητικῶς πως ἔριψε χαμαὶ ἐπὶ τοῦ πατώματος μαχαίριον, ἀλλ' ὁ Sheridan, ἐφάμιλλος αὐτοῦ ῥήτωρ, ἀνέκραξεν ἀμέσως «Ὁ ἔντιμος Κύριος ἔφερε μὲν τὸ μαχαίριον, ἀλλὰ ποῦ εἶνε καὶ τὸ πειρούσιον;» Τὸ δ' ἀκρατοῦριον εἰς τὰς λέξεις ταύτας προσμειδίασαν κατήχυνε τὸν προαγορεύσαντα. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ σφοδρὰ καὶ ἐναγωνία κινήματα, τῶν ὁποίων χρῆσιν ἢ μᾶλλον κατάχρησιν ἐποιούνοτο οἱ ῥήτορες τῶν ἀρχαίων, ἦτοι ποῖ τὴν γῆν κρούειν καὶ τύπτειν τὸ μέτωπον καὶ τὸ στήθος, σχήματα ἀπηγορευμένα τὰ νῦν ἐν ταῖς βουλαῖς, ἐν ταῖς θεατρικαῖς μόνον σκηναῖς ἐπιτρέπονται. Καθόσον ἔμως ἀφορᾷ τὴν σφοδρότητα τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν ἐκφράσεων, ταῦτα εἰσι τὴν σήμερον ἐπίσης συνήθη καὶ κοινὰ ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ—μεθ' ὄλου τὰ λαμπρὰ χωρία, μεθ' ὄλου τοὺς μεγάλους καὶ ἐμφαντικούς ρητορικούς ἀγῶνας καὶ τὰ ἔξοχα, τὰ ὠραῖα καὶ τολμηρὰ δείγματα τῆς εὐγλωττίας ἄπερ περὶ τῶν ἀρχαίων ἀναφέρονται—ἐτι καὶ κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα δὲν ἀκούομεν περὶ ἔργων οὐχ ἦττον λαμπρῶν, μεγάλων, τολμηρῶν ὠραίων καὶ ἐξαισίων ἐν ταῖς δημογορίαις τῶν νεωτέρων καὶ ἐν ταῖς ἀπ' ἄμβωνος προσέτι διδαχαῖς τῶν θεολόγων ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν;

Λίαν ἐμφιζέται τὸ ἐπόμενον χωρίον τοῦ περὶ Στεφάνου λόγου τοῦ Δημοσθένους, ἔνθα ὁ ῥήτωρ ἀποστροφῆν ποιούμενος, ἐν εἶδει ὄρκου, πρὸς τὰς σκιὰς τῶν ἡρώων, τῶν πεσόντων ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς, ὅπως δικαιολογησῆ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην τῶν Ἑλλήνων ἀνακράζει:

«Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτητε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι, μὰ τοὺς Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων» καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησαντας καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ πολλοὺς ἐτέρους» τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς «ἅπαντας ὁμοίως ἢ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν,» Ἀισχίνῃ, οὐχὶ τοὺς κατορθώσαντας αὐτῶν οὐδὲ τοὺς κρατήσαντας «μόνους· δικαίως· ὁ μὲν γὰρ ἦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἅπασι πέπρακται, τῇ τύχῃ δ' ἦν ὁ δαίμων ἐνεμεν ἐκάστοις, ταύτη κέρρηται.»

Ἦτοι: «Ἄλλ' οὐδὲν πλὴν, οὐδὲν πλὴν ἐσφάλετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀναλαβόντες τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ἀπάτης τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα· Ναί, οὐδὲν πλὴν ἐσφάλετε, μὰ τοὺς προγόνους ἡμῶν τοὺς ἐν Μαραθῶνι τὸ πάλαι κινδυνεύσαντας καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς εἰς μάχην παραταχθέντας καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησαντας καὶ τοὺς εἰς Ἀρτεμισίον πολεμήσαντας καὶ πολλοὺς ἄλλους γενναίους ἄνδρας, ὧν τὰ λείψανα κείνται ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι καὶ τοὺς ἐπίοιους ὄλους ἐξίσου ἢ ἢ πόλις τιμῆσασα ἔθαψεν, ὦ Ἀισχίνῃ, καὶ οὐχὶ μόνους τοὺς ὑπερισχύσαντας οὐδὲ μόνους τοὺς νικήσαντας, καὶ δικαίως διότι ἅπαντες οὗτοι ἐξετέλεσαν τὸ καθήκον γενναίων καὶ ἐναρτέων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἢ ἐπιτυχία αὐτῶν ἦν τοιαύτη, ὅποιαν διένειμεν ἐκάρτω ὁ Ὑψιστος Θεός.»

«Θαυμαστός ὁ ὄρκος οὗτος, λέγει ὁ Ἰππότης Ν. Βάμπας εἰς τὰς σημειώσεις του, καὶ διὰ τὴν δύναμιν καὶ διὰ τὴν φράσιν καὶ διὰ τὴν θέσιν. Θεοποιεῖ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισθέντας.»

Οὐχ ἦττον δὲ ρητορικὸν καὶ θαυμαστὸν ἐστὶ καὶ τὸ ἐπόμενον τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Αἰσχίνου, ὅστις ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ αὐτοῦ ἀνακαλεῖ ἐπὶ τοῦ βήματος πρὸς ἀντιπαράταξιν τοὺς πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντας τῆς πόλεως εὐεργέτας, Σόλωνα τὸν νομοθέτην καὶ Ἀριστείδην τὸν δίκαιον καὶ ἐπὶ τέλους ἀνακράζει ὅτι ὅ τε Θεμιστοκλῆς καὶ οἱ ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τελευτήσαντες καὶ αὐτοὶ οἱ τάφοι τῶν προγόνων ἦθέλον βεβαίως ἀναστενάξει, ἐὰν ὁ κατὰ τῆς Ἑλλάδος συνωμότης τῶν βαρβάρων Δημοσθένης στεφανωθῆ.

«... ὑπολαμβάνετε ὄραν ἐπὶ τοῦ βήματος, οὗ νῦν ἐσθηκῶς» ἐγὼ λέγω, ἀντιπαταταξαμένους πρὸς τὴν τούτων ἀσέλγειαν» τοὺς τῆς πόλεως εὐεργέτας· Σόλωνα μὲν, ἄνδρα φιλόσοφον καὶ νομοθέτην ἀγαθόν. . . Ἀριστείδην δὲ σχεπλιάζοντα ἐπὶ τῷ τῆς δικαιοσύνης προσηλακισμῷ καὶ ἐπερωτῶντα εἰ οὐκ αἰσχύνει» σθε . . . Θεμιστοκλέα δὲ καὶ τοὺς ἐν Μαραθῶνι τελευτήσαντας καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς καὶ αὐτοὺς τοὺς τάφους τῶν προγόνων οὐκ ἂν οἴεσθε ἀναστενάξει, εἰ δ' μετὰ τῶν βαρβάρων ὁμοιοιογῶν τοῖς Ἑλλήσιν ἀντιπράξει στεφανωθήσεται;»

Καὶ τὸ ἐπίσης ρητορικὸν σχῆμα τοῦ Κικέρωνος, ὅτε οὗτος παρίστανε τοὺς βράχους καὶ τὰ ὄρη συγκεκινημένα καὶ ὑπὸ σφοδρῆς ἐξίσταμενα πρὸς τὴν καθαρὰν ἀρήγησιν τῶν διακροθῶν καὶ σφετερισμῶν τοῦ κατηγορουμένου Λικινίου Βέρρες.

Ἄλλὰ πρὸς πάντα ταῦτα, δὲν δικαιούμεθα ἄρα γε ν' ἀντιπαράβαλωμεν τὸ ἐξῆς χωρίον, δεῖγμα ἐκκλησιαστικῆς εὐγλωττίας, οὐχ ἦττον ἰσχυρὰς οὗσης καὶ νευρώδους, ληρθὲν ἐκ τῶν διδαχῶν τοῦ περιφημοῦ ἱεροκήρυκος Whitfield. Περαιῶν τὸν λόγον του ὁ σφοδρὸς Θεολόγος, μικρὰν τινα παῦσιν ποιεῖται καὶ ἀνακράζει. Ὁ παρὰ τῆς ἀγγέλου ἰδοῦ μέλλει ἔσον οὕτω ἐγκαταλιπῶν ἡμᾶς» ν' ἀνέλθῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· θέλει λοιπὸν ἀναθεῖ χωρὶς νὰ συνεπιφέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀγγελίαν ἐν ὅς ἀμαρτωλοῦ ἐξ ἅπαντος τοῦ πλήθους τούτου, ἀμαρτωλοῦ ἐπιστραφέντος καὶ ἀνακληθέντος ἀπὸ τῆς ἐδοῦ τῆς πλάνης, τῆς ἀπωλείας καὶ ἀμαρτίας;» Ἐνταῦθα καταπαύων τὸν λόγον, ὑψώνει τὰς χεῖρας, ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ μετὰ φωνὴν γοερὰν καὶ οφθαλμοὺς θαρρυρόσοντας ἀναφωνεῖ «Σπῆθι, Γαβριήλ—Σπῆθι Γαβριήλ. Σπῆθι, καὶ πρὶν εἰσελθῆς ἐντὸς τῶν ἐπουρανίων ἱερῶν» πύλωνων τῆς αἰωνιότητος, παραλαβε μετὰ σοῦ τὴν ἀγγελίαν» ἐν ὅς ἀμαρτωλοῦ εἰς Θεὸν μετανοήσαντος.» Ὁ ἐπίλογος οὗτος, ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ, συγκινήσας ἅπαντας τοὺς ἀκροατὰς τοὺς ἔκαμε νὰ θαρρῶσιν ἐν συντριβῇ καρδίας.

Δυνάμεθα ὡσαύτως ν' ἀντιπαράβαλωμεν καὶ τὸ ἐπόμενον ρητορικὸν γεγονός, παράτολμον καὶ παράδοξον καὶ οἶον οὐδ' ὁ εὐγλωττότερος τῶν ἀρχαίων κατάρθωσέ ποτε νὰ διεξαγάγῃ μετὰ τῶσάυτης ἰσχυρὰς καὶ ἀπροσδοκίτου ἐπιτυχίας.

Ὁ περίφημος ῥήτωρ καὶ νομικὸς Πατρίκιος Ἐρρίκος, εἰς τῶν ἱδρυτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τελικῆς συζητήσεως προκειμένης περὶ παραδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τοῦ Ὄμοσπονδιακοῦ Πολιτεύματος ἐν τῇ ἐν Βιργινίᾳ Συνελεύ-

σει, αποτεινεί, περί τὰ τέλη τῆς δημηγορίας του, ἐπὶ κλησιν πρὸς τὰ οὐράνια πνεύματα (λέγει), ἰστάμενα πέραν τοῦ ὀρίζοντος ἐκείνου τοῦ περιόριζοντος τὰ βλέμματα τῶν θνητῶν»· καὶ ταῦτα εἰπὼν, προσεπιδεικνύει· δηθεν τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ὄντα, ἅτινα ὁμολογεῖ ὅτι «περιπέπτανται ἤδη ὑπεράνωθεν τῆς συνόδου καὶ ἐν ἀγωνίᾳ ἀπεκδέχονται ἀπόφασιν συνεπάγουσαν ἢ τὴν εὐημερίαν ἢ τὴν κακοδαιμονίαν πλείονος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἐπηύξησε καὶ παρέτεινε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐκδόσεως ἦτο ὅτι τὰ ἐπικαλούμενα παρ' αὐτοῦ πνεύματα ἐγράψαν τῷ ὄντι ὡς προσελθόντα εἰς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ. Σφοδρὸ-τάτη καταγιγίς μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καταπεσοῦσα ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος, διέσεισεν αὐτὸ ἐκ θεμελίων.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

Ὁ Λαμαρτίνος, Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς διάσημος, ἐγεννήθη τῷ 1791 ἐκ γονέων εὐγενῶν καὶ ἀπέθανε πέντης τῷ 1867 σχεδὸν ὀγδοηκοντούτης. Τοσαύτην εἶχεν ἐξασκήσει δημοτικότητα ἐν Γαλλίᾳ, ὥστε κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν, τὴν γενομένην ἐν αὐτῇ τῷ 1848, παρέστη εἰς τῶν ὑποψηφίων τῆς προεδρείας καὶ ἀντίπαλος τοῦ ὑπερισχύσαντος Ναπολέοντος καὶ τοῦ ἐνδόξου στρατηγῶ Καβενιάκ. Ἐλαβε δὲ ὑπὲρ τὰς 500,000 ψήφων.

Ἐν τινι γαλλικῷ ἡμερολογίῳ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι ὁ Λαμαρτίνος δὲν ἠύχαριστεῖτο πολὺ νὰ κατοικήῃ ἐν τῇ ὡραίᾳ ἀγροτικῇ οἰκίᾳ, τὴν ὁποίαν ἡ πόλις τῶν Παρισίων τῷ εἶχε δωρίσει, διότι θλιβερόν προαίσθημα τῷ ἔλεγεν ὅτι ὁ ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ καὶ τῷ ὄντι ἐν ἐκείνῃ ἀπέθανε.

Ὁ Λαμαρτίνος ἦτο εἰς ἄκρον ἐλευθερίος καὶ μεταδοτικός. Περὶ τῆς ἀρετῆς του ταύτης διηγούνταί ὅτι, ἐνῶ μὲ κόπον εἶχεν οἰκονομίσαι 2,000 φράγκα ἵν' ἀγοράσῃ ἄμαξαν, ἐπ' ἧς ἠύχαριστεῖτο πολὺ νὰ περιδιαβῆ, ἡμέραν τινὰ τῷ ἐπαρουσιάσθη πτωχὴ μήτηρ ἐπὶ τὰ τέκνων, ἧτις μετὰ θαυμάσιον τῷ διηγείτο τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν τῆς.

— Τίνος ποσοῦ ἀνάγκην ἔχετε; εἶπεν ἀφελῶς ὁ Λαμαρτίνος, συγγράμματα διευθυνομένοι πρὸς τὸ μέρος ἐνθα εἶχε κρυμμένα τὰ χρήματα.

— Χιλίων φράγκων! ἀποκρίνεται ἡ πτωχὴ μήτηρ.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

Ἐπωρεθῆσθε ὁ ρήτωρ τῆς περιστάσεως, ἐράνη ὡσανεὶ συμμετασχῶν ἐν τῇ μάχῃ τῶν αἰθερίων αὐτοῦ συμβοηθῶν ἐπὶ τῶν περὶ τῆς θυσίας ὡς ἀνυψούμενος, τὸ πυροβολικὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐράνη κυβερνῶν καὶ τοὺς τρομεροὺς αὐτοῦ κεραυνούς κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀντιπάλων του διευθύνων.

Ἄνυπόφερτος κατέστη ἡ σκηνὴ αὐτῆ. Ἡ Βουλὴ ἀμέσως διελύθη, χωρὶς νὰ ἐπιζητηθῇ ἢ κατὰ τοὺς τύπους ἀναβολῆς τῆς συνδιασκέψεως· τὰ δὲ μέλη αὐτῆς ἀφέντα τὰς ἔδρας των ἔδραμον πρὸς τὰ ἔξω ἐν μεγίστῃ ταχύτητι καὶ ἀταξίᾳ.

ΕΜΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

— Πολὺ καλὰ! λάβετέ τα.

— Καὶ τὴν ἄμαξαν; πότε; ἠρώτησέ τις τῶν φίλων του, ἔστις κατὰ τύχην εὑρέθη ἐκεῖ.

— Ἐ! φίλε μου, εἶνε πολὺ ὑγιεινότερον νὰ κἀμνη τις τοὺς περιπάτους μὲ τοὺς πόδας παρὰ μὲ τὴν ἄμαξαν.

Διηγούνται ὅτι ἕνα μῆνα πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Λαμαρτίνου ποιητῆς τις ἐκ τῶν διακεκριμένων τῆς Γαλλίας, ὁ Auguste Barbier, ἐπεσκέθη αὐτὸν ἐν τῇ ἀγροτικῇ του οἰκίᾳ, ἐν ἧ τὸν εὖρε περικαθαίροντα τὰ δένδρῶλιά του.

— Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἀνῆκω καὶ ἐγὼ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, εἶπεν ὁ Barbier.

— Ὅχι καταλάβετε τὴν ἔδραν τοῦ x. Viennet; ἠρώτησεν ὁ Λαμαρτίνος.

— Ναι.

— Μὴ βιάζεσαι, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ Ἄλφονσος. Λάβε ὑπομονὴν ἀκόμη ἕνα μῆνα. Διότι ποιητὴς πρέπει νὰ καταλάβῃ ἔδραν ποιητοῦ.

Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Λαμαρτίνος ἦτο νεκρός, ὁ δὲ Barbier κατεῖχεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὴν ἔδραν ἐκείνου.

Ἐκ τῶν ἀπείρων ποιημάτων τοῦ Λαμαρτίνου πρωτεύουσιν αἱ Ποιητικαὶ Μελέται του, ἐν αἷς ἀπαντῶνται πολλὰ ἄξιμα ἐξόχου φαντασίας καὶ πλήρη θερμότητος.

Τῶν Ποιητικῶν Μελετῶν τοῦ Λαμαρτίνου μετέφρασεν ἐμμέτρως κατ' ἐκλογὴν εἰκοσι καὶ ἑννέα ὁ x. Ἀγγελος Σ. Βλάχος. Τούτων δὲ μεταφέρωμεν τὴν ἐπιγεγραμμένην

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Πρὸς τὸν Λόρδον Βύρωνα (*).

Ὁ σύ, οὐ τ' ὄνομα κἄν δὲν γνωρίζει ὁ κόσμος εἰσέτι, Πνεῦμα ἀπόκρυφον, Βύρων! ὦ ἄγγελε, ἄνθρωπε, δαίμον, Ὅ,τι ἀν ἦσαι, κακὸν ἢ ὀλέθριον πνεῦμα, μ' ἀρέσκεις. Τῆς μουσικῆς σου ἠδύνη τὸ οὖς μου τὸ ἄγριον μέλος, Ὅς μὲ ἠδύνη στεναῶζων βορᾶς, κεραυνὸς ὀλοολύζων, Ὅς τῶν χειμάρρων μὲ τέρπ' ἢ βοῆ εἰς θολὴν καταγιγίβα. Εἶν' οἴκημά σου ἡ νύξ καὶ ἡ φρίκη τὸ κράτος σου εἶνε· Ὁ αἰετός, βασιλεὺς τῶν ἐρήμων, μισῶν τὸ πεδίον, Βράχων ζητεῖ, ὅπως σύ, κορυφὰς μελανὰς ἀποτόμους. Ἄς κεραυνὸς κατεσύντριψεν ἢ ἀπελεύκανε λαίλαψ, Ὅχθας νωπῶν ναυαγίων σωρούς περιστῶσας εἰσέτι, Ἡ παιδάδας βαμμένους μὲ αἵματα μάχης καὶ φόνων. Ὅταν ἐρώτων πτηνόν, θρήνου φθόγγους ἠρέμα ἐκχύνων, Τὴν φωλεάν του εἰς ἀνθη πλησίον τοῦ ρύακος κτιζῆ, Τὰς κορυφὰς τὰς ἀγρίας τοῦ Ἄθω αὐτὸς ἀποβαίνει, Τὴν φωλεάν του ἐπάνω τοῦ χάους τῶν βράχων ἱδρύει, Καὶ σφαδαζόντων μελῶν ἐν τῷ μέσῳ ἰστάμενος μόνος, Μόνος ἐν μέσῳ σκοπέλων σταζόντων θερμὸν ἔτι αἷμα. Τὰς τελευταίας κραυγὰς τῶν θυμάτων του τέρπετ' ἀκούων· Ἡ καταγιγίς τὸν λικνίζει, καὶ ἡσυχος, χαίρων κοιμάται. Ὅπως αὐτὸς ὁ ληστής τῶν ὀρέων, καὶ σύ, Βύρων, οὕτω. Ἀπελπισίας κραυγὴν ὡς γλυκύτερον μέλος σου ἔχεις, Θέαμα τ' ἄλγος γλυκὺ, τὸν ἄνθρωπον οὐμὰ σου φίλον! Ὁ ὀφθαλμὸς σου ἐμέτρῃσ' ὡς ἄλλος Σατὰν τὰς ἀβύσσους, Καὶ ἡ ψυχὴ σου εἰσῶσα ἐκεῖ, εἰς ἀνήλιον σκότος, Τὴν μειδιῶσαν ἐλπίδα μ' αἰώνιον ἄφησε χαίρε. Ὅπως αὐτὸς βασιλεὺς καὶ σοῦ εἰς τὰ σκότη ἐπίσης Τὸ ἀκατάβλητον πνεῦμα καὶ πένθημα ἄσματα ψάλλει. Καὶ θριαμβεῖον, ἀκούετ' εἰς μέλος ρυθμοῦ ἀπαισίου Ὑάλλον θεωρίαν ὠδὴν εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τῆς ὀδύνης. Πλὴν διατὶ τὴν ἰδίαν σου μοῖραν ζητεῖς νὰ νικήσης; Τοῦ πεπρωμένου ἀπέναντι τί θὰ ἰσχύσῃ ὁ νοῦς σου; Εἶνε στενὸς ὁ ὀρίζων τοῦ νοῦ, ὡς τοῦ βλέμματος εἶνε. Μὴ περαιτέρω ζητῆς νὰ ἐκτείνης αὐτὸν ἢ ἐκεῖνο. Πέραν αὐτοῦ φεύγουν ὄλα, ἐκλείπουν τὰ πάντα καὶ σβύνουν! Θέσιν σου ὦρισ' ἐντὸς τοῦ στενοῦ αὐτοῦ κύκλου ὁ πλάστης... Πῶς; διατὶ; τίς ἠξέουρει!.. Παλάμη ἀνοίξας εὐρεῖαν, Πίπτουτ' ἀφ' ἧν' ἐξ ἐκείνης τὸν κόσμον κ' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Ὅς τῶν ἀγρίων μας ἐπάνω τὴν κόνιν ἀφήκε νὰ πέσῃ, Ὅπως τὸ φῶς καὶ τὰ σκότη διέχυσ' ἐντὸς τοῦ αἰθέρος. Μόνος αὐτὸς τὸ γνωρίζει, ἀρκεῖ! ἔχει κτήμα του πάντα. Κ' εἶνε ἡμέτερον κτήμα ἢ σήμερον μολις ἡμέρα.

(* Οὗ ἴδε τὴν βιογραφίαν καὶ εἰκονογραφίαν ἐν σελ. 365 τοῦ Β'. τόμ. τοῦ Μέντορος.

Παίωμεν, ἄνθρωποι ὄντες, τὸ κρῦφον φῶς νὰ ζητῶμεν Ἄγνοια, φεῖ! καὶ δουλεία, ἴδου τῆς ζωῆς μας ὁ νόμος. Βύρων, σκληρὰ εἶν' ἡ λέξις, ἐδίστασ' αὐτὴν νὰ πιστεῦσαι, Πλὴν διατὶ νὰ διαστῶζω ἐμπρὸς τῆς πικρᾶς ἀληθείας; Τίτλος σου εἶνε ἐμπρὸς τοῦ Θεοῦ ὅτι ἔργον του εἶσαι· Νὰ ἐνοήσῃς, ν' ἀγαπᾶς, νὰ λατρεύῃς τὸν θεὸν ζυγόν σου, Καὶ εἰς τὴν τάξιν τοῦ κόσμου μικρὸς καὶ σὺ κόκκος ὑπάρχων, Πρὸς τοὺς σκοπούς του νὰ τείνης βουλήν λογικὴν κ' ἐλευθέραν, Νὰ συναισθάνεσαι ὅτι ὁ νοῦς του σὲ ἔπλασ' ὁ μέγας, Καὶ νὰ δόξῃς αὐτὸν δι' αὐτῆς τῆς ζωῆς σου καὶ μόνον. Ἄυτ' εἶν' ἡ μοῖρα σου, Βύρων! Ἄλλὰ τὸν θεὸν μὴ ἐλέγχῃς. Φίλησε μᾶλλον αὐτὸν τὸν ζυγόν, ὅν νὰ θραύσῃς ἐπέθεις, Καὶ ἐκ τοῦ ὕψους κατὰβα, εἰς ὃ τολμηρῶς ἀνηρτάσθαι. Εἶνε καλόν, εἶν' ὠραῖον καὶ μέγα τὸ πᾶν ὅπως εἶνε, Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πλάστου τῶν κόσμων αὐτῶν τῶν ἀπείρων. Κόσμος κ' ἐν ἔντομον εἶνε· κ' ἐκεῖνος ἐπλάσθη, καὶ τοῦτο. Πλὴν, λέγεις, οὗτος ὁ νόμος εἶν' ἀδικος, βάρβαρος νόμος... Ἰδιοτρόπου βουλής τὸν εὐρίσκεις ἐξάμβλωμα μαῦρον, Καὶ ὀλεθρίαν παγίδα, εἰς τὴν συλλαμβάνειτ' ὁ νοῦς μας. Ἀναγνωρίσωμεν, Βύρων, αὐτὸν, μὴ τὸν κρίνωμεν ὅμως· Ὅπως ὁ νοῦς σου κ' ἐμοῦ σκότους πλήρης ὁ νοῦς εἶν' ἐπίσης. Καὶ δὲν ἀνήκ' εἰς ἐμὲ ν' ἀναπτύξω εἰς σὲ τίς ὁ κόσμος. Ἄς σ' ἐξηγήσῃ τὸ σύμπαν ὁ Πλάστης τοῦ σύμπαντος μόνος. Ὅσῳ τὸ βάθος τοῦ χάους μετρώ, τόσῳ χάνομαι μᾶλλον. Τ' ἄλγος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον πρὸς ἄλγος συνδέεται ἄλλο, Καὶ συγκρατοῦντ' αἱ ὀδύνη καθὼς αἱ ἡμέραι κ' αἱ νύκτες. Πεπερασμένους τὴν φύσιν, εὐχὰς ὅμως ἔχων ἀπείρους, Πρὸς ἐκπεσόντα θεὸν ὁμοιάζει ὁ ἄνθρωπος, ὅστις Ζῆ εἰς τὴν γῆν, ἐνθυμούμενος ὅτ' εἰς Παράδεισον ἔζη. Ἡ τῆς ἀρχαίας του δόξης ἀπόκληρος στένει ὁ τάλας Καὶ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν σβεσθεῖσάν του μοῖραν φυλάττει, Εἶτε τῶν πόθων του εἶνε ἀπέραντον τόσον τὸ βάθος, Ὅστ' ἀτενίζει μακροθῆν τὸ μέλλον αὐτοῦ μεγαλεῖον, Εἶτ' ἀτελής παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ θνητὸς ἐποιήθη, Εἶτ' ἐντελής ὢν ἐξέπεσεν, ... ὦ! ἐν μυστηρίον εἶνε· Εἰς τὴν εἰρκτὴν τῶν αἰσθησῶν ὢν δουλικῶς δεσμευμένος, Δούλος, αἰσθάνεται στήθη πενθοῦντ' ἀνεξάρτητον αἶφραν, Καὶ δυστυχῆς, εἰς στιγμῶν εὐδαιμόνων χιμαίρας πλανᾶται! Θέλει νὰ ἴδῃ τὸν κόσμον καὶ ἔχει ἀδύνατον τ' ὄμμα, Ἐρωτ' ἀθάνατον θέλει καὶ ὅ,τι ἐρᾷ ζῆ προσκαίρω. Πρὸς τῆς Ἐδὲμ τὸν ἐξόριστον ὁμοιοὶ εἴμεθα πάντες. Ὅταν ἐδίωξ' αὐτὸν ὁ Θεὸς τ' οὐρανοῦ του κήπου, Τοὺς ἀπαισίουσ φραγμούς του ἐμέτρῃσε μ' ἐν αὐτοῦ βλέμμα, Καὶ πρὸ τῆς θύρας θρηγῶν τῆς κλεισθείσης ἐκάθησ' ὁ τάλας Ἴηκους' ἐντὸς τοῦ τερπνοῦ περιβόλου ἐκείνου μακροθῆν Τὸν ἐναρμόνιον στόνον τοῦ ἔρωτος, ὅστις δὲν θνήσκει, Τῆς εὐτυχίας τοὺς φθόγγους, τὰ μελῆ τ' ἀγνὰ τῶν ἀγγέλων, Οἵτινες ἔνδον τῶν κόλπων τοῦ πλάστου τοὺς αἶνους του ἦδον, Καὶ τ' οὐρανοῦ μετ' ὀδύνης τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἀποσπάσας. Πρὸς τὴν ἀθλίαν του μοῖραν τὸ ὄμμα του ἔστρεψε φρίσσαν. Ὅ! τάλας ὅστις αὐτοῦ τοῦ πλάστου ἠκουσέ ποτε κόσμου

Μόλις τού νέκταρος μίαν σταγόνα τὰ χεῖλη του πίουν,
Καὶ ἀπεχθάνει· ἡ φύσις ἐμπρός τοῦ πλαστοῦ τὸ ὑπάρχον,
Τοῦ δυνατοῦ τὰ ὄρατα καθ' ἕπαινον διώκουσα νέφη.
Εἶνε στενός ὁ ὀρίζων τοῦ κόσμου κ' εὐρύς ὁ τοῦ ἕπαινου!
Πλάττει ἐκεῖ ἡ ψυχὴ μὲ τὸς πόθους τῆς πόλιν ὠραίαν,
"Ὅπου ἀλήθειαν κ' ἔρωτ' ἀντλεῖ καὶ τρυφᾷ αἰωνίως,
"Ὅπου ὁ ἄνθρωπος, πλέων εἰς θαλάσσαν κάλλους καὶ φώτων,
Πίνει ἀπλήστως καὶ πάλιν διψᾷ καὶ διψῶν πάλιν πίνει·
Μὲ ὀπτασίας χρυσᾶς βαυκαλοῦμενος σίγα κοιμάται,
Καὶ ἐξυπνῶν δὲν αἰσθάνεται κἂν ἂν αὐτὸς ἐκοιμάτο.
Φεῦ! εἶχες μοῖραν τοιαύτην καὶ ἐγὼ τύχην εἶχον ὁμοίαν!
"Ἐπιον ὅπως καὶ σὺ τῆς φιλίας ἐκείνης τὸ φίλτρον·
"Ὁ δόφθαλμός μου ἠγόγγυε καθὼς καὶ ὁ σὸς, πλὴν δὲν εἶδε.
Μάτην τῆς πλάσεως ἔλης ζητήσας τὸν λόγον νὰ μάθω,
Μάτην τὴν φύσιν ἠρώτησα τίς τῆς ζωῆς μας ὁ λόγος.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸ βάθος ἐβύθισα ἀπληστον βλέμμα,
"Ὅλα ἠρώτησα, μέχρις ἡλίου, καὶ μέχρις ἀτόμου,
Τρέχων ἐμπρός τῶν ὠρῶν, ἀναβαίνων τῶν χρόνων τὸ ρεῦμα.
Πότε θαλάσσης ἐπέρων τὰς γυνάμας σοφῶν ἢ ἀκούσω,—
Πλὴν εἶν' ὁ κόσμος κλεισμένος βιβλίον εἰς ὄμι' ἀλαζόνος—
Πότε, ζητῶν νὰ μαντεύσῃ τὸν ἄψυχον κύκλω του κόσμου,
"Ἰπτατο μόνος ὁ νοῦς μου ἐν μέσῳ τῆς φύσεως ἔλης
Καὶ τὴν κρυφίαν τῆς γλώσσης ἐνόμιζεν ὅτι ἐνόει!
Τῶν οὐρανίων σωματίων τὸς νόμους ἠρεσύνησα πάντας,
Τὰς φωτεινάς τῶν ἐρήμων μ' ὠδήγησ' ὁ Νεῦτων νὰ ἴδω
Καὶ τῶν θινόντων ἔθνων τὴν ψυχρὰν ἐμελέτησα κόνιν.
Τὰ ἱερά τῆς μνημεῖα ταράσσοντα μ' εἶδεν ἡ Ρώμη·
"Ὡ!... τὴν γαλήνην ποσάκις σιωῶν ἱερῶν συνταράσσων,
Κ' εἰς τῆς χειρὸς μου τὸ κούλον κρατῶν τὴν σποδὸν τῶν ἠρώων,
"Ἀθανασίας πνοὴν προσεπάθον ἐντὸς τῆς ν' ἀνέρω,
"Ἀθανασίας πνοὴν, τὴν ὁ τάλας θνητὸς ἀναμένει!
Τί λέγω! κύπτων πολλάκις εἰς κλίην δόξης καὶ ἄλγους,
Νὰ τὴν ἀνέρω ἐξήτουν εἰς θνήσκοντος βλέμματος λάμπιν.
Εἰς κορυφᾶς, ὧν καλύπτουν τὰς ἄκρας αἰώνια νέφη,
Καὶ εἰς θαλάσσης, ὧν κλύδων αἰώνιος δαίρει τὰ νῶτα,
"Ἐτρεχον μάχας στοιχείων ζῆτων, ἀψηφῶν τὸς θυμούς των,
Καί, ὡς Σιβύλλα τις ἔθουε, ἐνόμιζον ὅτι ἡ φύσις
"Ἐχρησμοδότει ἐντὸς τῶν ἀγρίων αὐτῶν θεματίων.
Πῶς τῶν πολέμων ἐκείνων τῆς φύσεως μ' ἤρεσκ' ἡ φρίκη!
Πλὴν καὶ ἐντὸς τῆς γαλήνης κ' ἐντὸς τῆς ὀργῆς τῆς ἀκόμη,
Τοῦ μυστηρίου τὴν λύσιν ἐζήτησα μάτην νὰ εὕρω!
Εἶδον παντοῦ τὸν Θεόν, οὐδαμοῦ τὸν ἐνόησα ζῆμα.
Εἶδον χωρὶς ἐκλογῆς τὸ καλὸν καὶ κακὸν μεμιγμένα
Καὶ κατὰ τύχην ἐκτὸς τοῦ εὐρέος του πίπτοντα κέλευρα
Εἶδον κακὸν ἔπου τῆν δυνατὸν τὸ καλὸν ν' ἀπαντήσω
Καὶ ἐβλασφήμησ' αὐτὸν, ἐν ματαίως ἐξήτουν νὰ μάθω·
Πλὴν ἐναντίον χαλκῶ οὐρανοῦ αἱ φωναὶ μου θραυσθεῖσαι,
Οὐδ' ἠξιώθησαν κἂν τῆς τιμῆς νὰ ὀργίσουν τὴν μοῖραν!
"Ὁμως ἡμέραν τινα, τὴν κακὴν μου σκεπτόμενος τύχην,
Τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ μαυρὰ μου δάκρυα εἶχον βαρύνει,
"Ὅτε ἀκτὶς εἰς τὰ στήθη μου ἀνωθεν θεῖα κατέβη,

Κ' εἰς ὅτι πρὶν καταρῶμην μ' ἠνάγκασεν ἕμνον νὰ ψάλω.
Εἰς τὸ οὐρανίον πνεῦμα, χωρὶς ν' ἀντιστῶ, πρεδεδόθη
Κ' ἐψάλ' ἡ λύρα μου ὅτι ὁ λόγος τῆ εἶπε νὰ ψάλη·
(ἀκολουθεῖ).

ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

"Ἡ συνθήκη καθιέρωσεν εἰς τὴν ἑμιλίαν μας καὶ τὴν φράσιν
«Ὁ γάμος εἶνε λαχεῖον.» Τίς ἔμως ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ποτε,
ὅτι τὴν φράσιν ἠθέλησαν οἱ ἰδιότροποι Ἀμερικανοὶ νὰ μεταστρέψωσιν
εἰς πραγματικότητά! Ἴδου τῷ ὄντι ὁποῖας περὶ τοῦ πράγματος
τούτου παρέχει ἡμῖν πληροφορίας ἀμερικανικῆς τῆς ἐφημερίδας.

Τὸ περιεργον τοῦτο λαχεῖον πρόκειται νὰ ἐνεργηθῆ ἐν τῇ πόλει
Ραπὶν τῆς ἐπαρχίας Βισκονσίν, εἰς ἐκκύβευσιν δὲ τεθήσονται
πέντε νεανίαι, διακρίνοντες ἐπὶ φυσικῇ ὠραιότητι, χρηστοτηθείᾳ,
εὐφυίᾳ καὶ καλῇ ἀγωγῇ.

Πεντήκοντα χιλιάδες γραμματίων, πρὸς δύο ἀμερικανικὰ τάλ-
ληρα ἕκαστον, θέλουσι διανεμηθῆ ἐκ τούτων προκύπτει κεφάλαιον
100000 ταλλήρων, ὅπερ θέλουσι διανεμηθῆ κατ' ἴσας μερίδας
οἱ πέντε νεανίαι, λαμβάνοντες τουτέστιν ἕκαστος ἀνά 20000
ταλλ. καὶ κατέχοντες τοιοῦτοτρόπως κεφάλαιον ἱκανὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ
μετὰ τῶν ἐπιλοπίων αὐτῶν πλεονεκτιμάτων μέλλον λαμπρὸν καὶ τίμιον.

Τὰ γραμματία δύνανται ν' ἀγορασθῶσιν ὑπὸ μόνων τῶν ἀνυ-
πάνδρων νεανίδων ἢ τῶν γηρῶν. Ἀποκλείονται δὲ πᾶσαι αἱ γυναῖκες
αἱ πλείους τῶν δύο συζύγων λαβούσαι, αἱ κόραι αἱ ὑπερβάσαι
τὴν τριακονταετῆ ἡλικίαν ἢ μὴ ἔχουσαι ἀκόμη δεκαεπτὰ ἐτῶν ἡ-
λικίαν, αἱ ὑπερμέτρως μελαγχριναί, καὶ αἱ ἀναγνώστριαί τῶν β-
καίων τῆς γυναικός...

"Ἄς ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Νέου Κόσμου προδίδουσι
τῷ ὄντι οὐ τὴν τυχοῦσαν πραγματικότητα πνεύματος διὰ τῆς πρωτο-
φανοῦς ταύτης πράξεως.

Νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι θὰ χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς ἀγορμὴ σκέψεως
τινός καὶ τοῖς ἡμετέροις;

(Εὐρυδικῆ).

Ὁ Λέων.

"Ὁ λέων εἶνε τὸ ἰσχυρότατον καὶ προμερώτατον τῶν θηρίων.
ἔχει δὲ κεφαλὴν μεγάλην καὶ σαρκώδη, ρίνα μακρὰν, πλατεῖαν
καὶ ανοικτήν, μέτωπον τετράγωνον καὶ διαυλακούμενον ὑπὸ βα-
θειῶν ρυτίδων, πρὸ πάντων, ὅταν ᾖνε ὠργισμένος, ὀφθαλμούς
ζωηροὺς καὶ διαπεραστικούς, καὶ ὀφρὺς πυκνάς. Ἐκάστη τῶν σια-
γῶνων του φέρει δεκατέσσαρας δόντας, καὶ ἡ γλώσσα του εἶνε
κεκαλυμμένη ἀπὸ ἐξοχᾶς ἐχούσας τὴν σκληρότητα τοῦ κέρατος.
Χαίτη μακρὰ καὶ τραχίεια, καθισταμένη ὠραιότερα προϊούσης
τῆς ἡλικίας, κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν του. ἔχει κνή-
μας βραχείας καὶ ὀστεώδεις καὶ πόδας χονδροὺς καὶ πλατεῖς. Οἱ
ἐμπρόσθιοι αὐτοῦ πόδες ἔχουσι πέντε δονυχας καλῶς διηρθρωμέ-
νους, ἰσχυροὺς καὶ ὀξεῖς, καὶ οἱ ὀπίσθιοι τέσσαρας. Ἡ οὐρὰ αὐτοῦ
ἔχουσα τεσσάρων ποδῶν μήκος, εἶνε εἰς ἄκρον εὐκαμπτος καὶ
κεκαλυμμένη ὑπὸ τριχώματος βραχέος μέχρι τοῦ ἄκρου, τὸ ὅποσον

περατοῦται εἰς θύσανον. Μεταχειρίζεται δὲ τὴν οὐρὰν του, ὅπως κα-
ταποτήσῃ τὸν ἐχθρόν, τὸν ὅποσον θέλει νὰ καταβάλλῃ.

"Ἡ συνήθης φωνὴ τοῦ λέοντος εἶνε ὁ βρυχηθμός· εἶνε δὲ τρο-
μακτικῆ, ὁμοιάζουσα μὲ τῆγον βαρύν, μεμιγμένον μετὰ ὀξεῖος φρυ-
αγμοῦ. Ἡ κραυγὴ αὐτοῦ, εὐρισκόμενον ἐν ὀργῇ, εἶνε ἐτι φρικωδε-
στέρα. Αὕτη δὲ οὐσα στιγμιαία ἐπαναλαμβάνεται συχνά. Τότε
κλήττει τὰ πλευρὰ αὐτοῦ διὰ τῆς οὐρᾶς του, κτυπᾷ τὴν γῆν, ὀρ-
θώνει τὴν χαίτην του καὶ δεικνύει τοὺς φοβεροὺς αὐτοῦ ὀδόντας
καὶ τὴν ἀκιδωτὴν γλώσσαν. Πάραυτα δὲ κίμνει πῆδημα δώδεκα
ἢ δεκαπέντε ποδῶν, ἐπιπίπτει ἐπὶ τῆς λείας του, ἀρπάζει αὐτὴν
διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, κατασπαράσσει αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων
του καὶ τὴν τρώγει.

Τὸ μήκος τοῦ σώματος τοῦ λέοντος εἶνε τριῶν περίπου μέτρων, τὸ δὲ ὕψος ἡμίσεος. Ἡ λέαινα, μικροτέρα οὐσα καθ' ὄλας τὰς διαστάσεις, δὲν ἔχει χαίτην. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς ὄντα ὀλι-
γώτερον ἐκφρα-
στικά, δηλοῦσι κλίσεις ἡπιωτέ-
ρας. Ἡ ἰσχὺς αὐτῆς ἐγκρίεται εἰς τὴν μητρι-
κὴν τῆς στορ-
γῆν διότι, ἀμα γεννήσῃ, περι-
εργονεῖ τὸν κίν-
δυνον, ἐπιπί-
πτουσα ἀδιαφό-
ρως ἐπὶ τῶν ἀν-
θρώπων καὶ τῶν ζώων, εἰς ὅσην ποτε καὶ ἂν ᾖ-
νε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν.

Τὸ μέσον τοῦ ν' ἀπαλλαγθῆ τις τῆς λεαινῆς, ἔταν καταληθθῆ ἀρπάξων τοὺς λε-
οντιδεῖς αὐτῆς, εἶνε νὰ τῆ ἐγκαταλείψῃ ἕνα, τὸν ὅποσον ἀμέσως
ἐκείνη μεταφέρει εἰς τὸ σπήλαιόν της.

"Ὁ λέων μόνον ἐν ἀνάγκῃ προσβάλλει. Ἡ σπαρτακτικότης του
παύει, ἀμα παύσῃ καὶ αἱ ἀνάγκαι του. Γινώσκουσι δὲ τὰς δια-
φόρους αὐτοῦ διαθέσεις ἐκ τῶν κινήσεων τῆς οὐρᾶς του. Ἐὰν κα-
ταμαστιχέται ὑπὸ πείνης, ἐφορμᾷ ἀδιαφόρως ἐπὶ πᾶν τὸ προστυ-
χόν, τῆς ἀντιστάσεως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μόνον τὴν λύσσαν
του αὐξάνουσης. Ὅθεν εἶνε λίαν ἐπικίνδυνον, ἐὰν τὸν πληγώσῃ
τις, χωρὶς νὰ τὸν φονεύσῃ. Συχνότατα οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ
Ἀφρικῆς, ἔπου ἀφθονοὶ ὑπάρχουσι λέοντες, ἀπαντῶσι τὰ θηρία
(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχος ΚΣΤ').

ταῦτα κατὰ τὰ κινήσιά των. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἵπποι των,
μολοντοὶ εἰς ζωηρότατοι, καταλαμβάνονται ὑπὸ τσοσούτου αἰφνι-
δίου τρόμου, ὥστε καθίστανται ἀκίνητοι, καὶ οἱ κύνες ἴστανται
συνεσταλμένοι πλησίον τῶν κυρίων αὐτῶν. Τὸ μόνον τότε σωτή-
ριον διὰ τὸν ἵππεά εἶνε ν' ἀρπύσει καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ θῦμα,
τὸ ὅποσον δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίτῃ. Ἐὰν δ' ἐκ συναντήσεως
ἀπροσπτόν, εὐρεθῆις πολὺ πλησίον τοῦ λέοντος, δὲν ἔχη καιρὸν
ν' ἀνάψῃ πῦρ, ὅπως τὸν ἐκφοβίσῃ, ἄλλο δὲν μένει ἢ νὰ πέσῃ
χρημαὶ τῆρῶν βαθείαν σιωπῆν. Ὅταν ὁ λέων δὲν βασιανίξῃται ὑπὸ
τῆς πείνης, διέρχεται σοβαρῶς, ὡς εὐχαριστημένους τρόπον τινα
διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀπονευόμενον σέβας. Οἱ μαῦροι, διὰ νὰ συλλά-
βωσι τοὺς λέον-
τας, σκάπτουσι
μεγάλως τάς ὀ-
ποῖας καλύ-
πτουσι διὰ κλά-
λων καὶ φύλ-
λων, θέτοντες
ἐπ' αὐτῶν τε-
μάχιον κρέατος
ὡς δέλεαρ.

Ὁ λέων.

"Ὁ λέων ζῆ εἰκοσιπέντε πε-
ρίπου ἔτη. Ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἐν-
τὸς τῶν δασῶν
εἶνε αἱ γαζέλι-
λαι (εἶδος ἐλά-
φου) καὶ οἱ πί-
θηκοι. Παρχμο-
νεύει δὲ ταῦτα
καὶ δὲν τὰ κα-
ταδιώκει, μο-
λοντοὶ ἢ εὐκτι-
σοῦται πρὸς τὴν
ἀλκιμότητά του.
Ὅταν ὁ λέων
φάγῃ καὶ χορ-
τάσῃ, δύναται
νὰ διέλθῃ ἄσι-
τος ἐπὶ τρεῖς ἡ-
μέρας. Ἰδιωρ
πίνει, ὀσάκις

εῦρη. Ἡ λέαινα γεννᾷ ἀπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ἔαρ. Ὅταν ὁ λέων
συλληθῆ νέος, ἐξήμεροῦται, ἀποκτῶν συμπάθειαν τινα πρὸς τοὺς
περιποιούμενους αὐτόν. Εἰς οἰανδήποτε δὲ στενοχωρίαν καὶ ἂν εὐ-
ρεθῆ, σπανίως ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ εὐεργέτου του. Ὡν δὲ μνησί-
κακος, καιροφυλακτεῖ διὰ νὰ ἐκδικηθῆ. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει, ὅτι
λέοντες, ἀκολουθήσαντες τοὺς κυρίους των εἰς τὸν πόλεμον ἢ τὸ
κυνήγιον καὶ μείναντες πιστοὶ εἰς αὐτοὺς, μετεχειρίσθησαν τὴν
ἰσχὺν καὶ τὴν ἀνδρείαν των μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐν Ρώμῃ
ἐξεύχθησαν πολλάκις εἰς τεθρίσκους ἀμάχιας. Μεταξὺ δ' ἀπέριων
ἐκπληκτικῶν παραδειγμάτων, ἀναφέρωμεν τὸ τῆς λεαινῆς τοῦ
φρουρίου τοῦ Ἁγίου Λευδοβίκου ἐν Ἀφρικῇ.

Ώραιοι τις λέαινα, τὴν ὁποῖαν ἐφύλαττον ἀλυσιδέτων, διὰ τὰ νῆν ἀποστελλοῦσιν εἰς Γαλλίαν, προσεβλήθη ὑπὸ δεινῆς τῆς σιαγόνος ἀσθενείας, ἕνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ φάγη. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον ἀπέλιπθῃ περὶ τῆς θεραπείας τῆς, τῆ ἀφῆρεσαν τὴν ἀλυσιδὸν καὶ τὴν ἔρριψαν εἰς τινὰ πλησιόχωρον ἀγρόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν κεκλεισμένοι καὶ τὸ ἀνοικτὸν αὐτῆς στόμα πλήρες μυρμηκῶν, ὅτε Γάλλος τις, ὀνομαζόμενος Κομπανιῶν, παρετήρησεν αὐτὴν ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κυνηγίου. Ὁ Κομπανιῶν, νομίζων ὅτι μένει ἀκόμη ἔχως ζωῆς εἰς τὸ δυστυχὲς τοῦτο ζῶον, ἐπλυνε τὸν φάρυγγα μὲ ὕδωρ καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ στόμα τῆς ὀλίγον γάλα, τὸ ὁποῖον τὴν ἠνάγκασε νὰ καταπίη. Τὸ ἀπλούστατον τοῦτο ἱατρικὸν ἔσχε θαυμασίον ἀποτέλεσμα. Ἡ λέαινα μετεκομίσθη εἰς τὸ φρούριον· ἐπεμελήθησαν δ' αὐτὴν τόσον, ὥστε βαθμηδὸν ἀνελάμβανε. Μὴ λησμονήσασα δὲ ποτε εἰς ποῖον ἐχρεώσεται τὴν μεγάλην ταύτην εὐεργεσίαν, τοσαύτην ἀγάπην συνέλαβε πρὸς τὸν εὐεργετὴν αὐτῆς, ὥστε τίποτε δὲν ἐλάμβανε ἀπὸ χεῖρας ἄλλου· καὶ ὅταν δὲ ἐντελῶς ἐθεραπεύθη, τὸν παρηκολούθει εἰς τὴν νῆσον, μὲ σχοινίον εἰς τὸν λακμόν, ὡς ἡμερώτατος κύων. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἰσχὺς τῶν εὐεργεσιῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀγριωτέρων ζώων.

Μεταξὺ τῶν λεαινῶν, ὅσαι ἐσχάτως ἐζήσαν ἐντὸς θηριοτροφείων, πλεῖστοι ἐδέχθησαν κύνα ἐντὸς τῆς κατοικίας των· ἀλλὰ μία μόνη ἔδειξε φιλίαν πρὸς τὸν συναιχμαλώτων τῆς. Ὀνομαζέτο δ' ἡ λέαινα Κωνσταντίνα καὶ εἶχε συλληφθῆ πολὺ μικρὰ εἰς τὴν Σαχάραν. Ἐρριψαν λοιπὸν ἐντὸς τῆς κατοικίας τῆς μικρὸν σκύλον μελανόλευκον, ὅστις κατατρομαχμένος ἐκρύβθη εἰς τινὰ γωνίαν ὄλωσ τρέμων. Ἡ λέαινα ἠγέρθη βραδέως, καὶ ἐξαγαρούσα ὑπόκωφον ὠρυγὴν ἐπλησίασε τὸ δυστυχὲς ζῶον, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλον κραυγὴν θρηνηδῶδη, ἔβλεπεν αὐτὴν μὲ βλέμμα ἱκετευτικόν. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ βλέμμα τοῦτο τὴν συνεκίνησε τοσοῦτον, ὥστε ἐκάθισεν ἠσυχῶς, χωρὶς νὰ κηκοποιήσῃ τὸ ζῶον. Ὅτε δ' ἔρρασαν ἡ ὥρα τῆς διανομῆς τῆς τροφῆς, ἔρριψαν ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ τῆς Κωνσταντίνης καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς. Αὕτη δέ, ἀφοῦ ἔφαγεν, ἀφῆκεν ἐν μέρος καὶ διὰ τὸν συναιχμαλώτων τῆς, ὅστις δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ ἐγγίσῃ διότι καὶ ἡ λυσσώδεστέρα πείνα δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν καταπίσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γωνίαν, εἰς ἣν ὁ τρόμος ἐκράτει αὐτὸν περισταλμένον. Τῆ ἐπαύριον ὁ φόβος αὐτοῦ ἠλαττώθη κατὰ τι καὶ ἐτόλμησε νὰ φάγῃ τὴν μερίδα, τὴν ὁποῖαν ἡ λέαινα τοῦ ἀφῆκε τὴν προτεραίαν. Μετὰ δευτὴν δ' ἡμέρας ὁρμῶν ἐπὶ τοῦ γαστρίου δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὴν λέαιναν νὰ λάβῃ τὸ μερίδιόν τῆς, εἰμὴ ἀφοῦ ἐκείνος ἐλάμβανε τὸ ἰδικόν του. Ὅσάκις δ' ἡ Κωνσταντίνα ἐπλησίαζεν, οὗτος ὠργίζετο, ἐπήδα ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς καὶ ἔδακνεν αὐτὴν μεθ' ὀλῆς τῆς ἰσχύος του.

Φθάσαντος τοῦ φθινοπώρου, ὅτε αἱ ἡμέραι καθίστανται ψυχραὶ καὶ ὕγραι, ὁ σκύλος, διὰ νὰ μὴ κρυόνῃ, ἔκρινεν εὐλογον νὰ διερχομένη τὴν νύκτα μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς λεαινῆς, ἥτις προθύμως τὸ ἐδέχθη. Δι' ἀνταμιβίην, ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ὀργῆς του, ἡμέραν πινὰ ὁρμήσας κατ' αὐτῆς, τὴν ἐδάγκασεν εἰς τὴν οὐρανὸν μετὰ τοσαύτης λύσσης καὶ κικεντρειείας, ὥστε ἔκοψεν αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ οὕτω τὴν ἠκρωτήριασε διὰ βίου. Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ σκύλος ἀπέθανε, τὸ μὲν ἐξ αἰτίας τοῦ γήρατος, τὸ δὲ, ἕνεκα τῆς πα-

ραφροῦ ὀργῆς του· ἀλλ' ἔκτοτε παρετήρηθη, ὅτι ἡ δυστυχὴς Κωνσταντίνα ἔμεινε διὰ παντὸς ἀπαρηγόρητος. Τῆ ἔδωκαν ἔκτοτε πολλοὺς ἄλλους σκύλους, ἐξ ὧν ἕνα μόνον ἀφῆκε νὰ ζήσῃ, μὴ δεῖξασα ποτὲ πρὸς αὐτὸν οὔτε ἀγάπην οὔτε συμπάθειαν. Μετὰ δὲ κικρὸν ἀπέθανε καὶ αὕτη ὑπὸ τῆς μελαγχολίας. (Αρ. Χλωρός).

Ἀρμονίαι ἢ ἡ κοινωμία.

Πρέπει πρῶτον νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἧς θέλομεν περιστρέφει τὸν λόγον. Τὸ καθ' ἡμᾶς θὰ ὀνομάζομεν αὐτὴν «φυσιολογίαν τῆς κοινωμίας» καὶ νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀξία τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ὀνόματος. Ἀληθῶς ἡ φυσιολογία, ὡς εἶνε γνωστὴν, εἶνε ἐπιστήμη ἥτις ἐρευνᾷ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἀποτελοῦνται ἐν ἡμῖν αἱ τῆς ζωῆς λειτουργίαι. Περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐνυπαρχόντων καὶ δὲν πλανᾷται εἰς θεωρίας ἀνωφελεῖς. Δὲν ἐπιχειρεῖ φέρ' εἰπεῖν νὰ δογματίσῃ ὅτι αἰρετώτερον θὰ ἦτον ἂν ἡ μὲν καρδία ἔκαιοτο πρὸς τὸ δεξιόν, τὸ δὲ ἦπαρ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος· ἀλλὰ μόνον ἀποδεικνύει τὴν ἀληθειαν, περιγράφει καὶ θαυμάζει. Αὐτὸ τοῦτο εἶνε καὶ τὸ ἔργον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας· ἐρευνᾷ καὶ ἐκθέτει τὸν τρόπον, δι' οὗ ἀποτελοῦνται αἱ πράξεις τῆς κοινωμικῆς ζωῆς· δὲν ἐπιχειρεῖ ὅμως νὰ δημιουργήσῃ ἀποτελέσματα καὶ αἰτίας, νὰ μετατρέψῃ τὰς τάσεις τοῦ ἀνθρώπου, νὰ καθυποβάλλῃ αὐτὰς εἰς ὀργανισμούς, εἰς προσταγμάτα, εἰς νοθεσίας· περιορίζεται μόνον εἰς τὸ νὰ δεῖξῃ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, τὸ προκύπτειν ἐκ τῶν δοξασίων αὐτοῦ, καθ' ὅσον τηρεῖ ἢ παραβιάζει τὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἡ κοινωμία στηρίζεται.

Ὅταν δύο ἄνθρωποι ἐγκύπτωσιν εἰς τὴν ἔρευναν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φαινομένου, πιθανὸν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐρευνῆς αὐτῶν νὰ μὴ ἀναφανῇ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα· ἀλλὰ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ εἰς ἡ ὁ ἄλλος, ἢ ἴσως καὶ οἱ δύο, δὲν προέδωσαν εἰς ὀρθὰς παρατηρήσεις. Ἡ ἑλληνικὴ ἄρα ἀποδοσιὰ ἐκείνοις, οὐχὶ δὲ τῇ ἐπιστήμῃ.

Ἄπαντες βεβαίως θανατοῦμεν τὴν τελείαν τάξιν, ἣν ἡ Θεία Πρόνοια ἐγκαθίδρυσεν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, ἀπὸ τοῦ ἀτόμου τοῦ ἐντος ἴσου τῇ κεφαλῇ κερροβελοῦνης — ὅπερ, καίπερ σμικρότατον, ἐφωδίσθη, ὡς καὶ ἡμεῖς, ἐξ ἁπάντων τῶν χρησίμων πρὸς συντήρησιν καὶ ἀναγέννησιν — μέχρι τῶν ἀπείρων κόσμων τῶν διατρεχόντων τὸν ἀπέραντον οὐρανὸν δι' ἀνυπολόγιστον ταχύτητα καὶ οἱ ὅποιοι ἐν τοσοῦτῳ δὲν ἐκκλίνουσι παντάπασιν ἀπὸ τῆς χαραχθείσης αὐτοῖς γραμμῆς. Δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἢ ἐγκαθίδρυσασα πανταχοῦ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἁρμονίαν, ἄφισεν ἀτελεῖς ἐν ἔργῳ αὐτῆς, ἐπέφερεν ἐξάρσεις ἐπὶ τῇ βλάβῃ μάλιστα τοῦ παρὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐξεληθόντος τελειωτέρου ἔργου, ἐπὶ τῇ βλάβῃ λέγω τοῦ ἀνθρώπου; ὅτι, προκίσεσθε αὐτὸν δι' ἐνοστικῶν καὶ ἀναγκῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦται νὰ συσταίῃ κοινωμίας, δὲν παρέσχε νόμους ἁρμονικοὺς τῇ κοινωμικῇ αὐτοῦ καταστάσει, ὅπως εἰς ἅπαντα τὰ λοιπὰ κτίσματα αὐτῆς; Τοῦτο οὐ μόνον ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποκρούει ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα, ἣν ἔχομεν περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγαθότητος τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἄλλὰ, λέγουσιν, ἐὰν οἱ νόμοι οὗτοι πραγματικῶς ὑπάρχωσι, πῶθεν λοιπὸν γεννῶνται αἱ ἀταξίαι αἱ ἐμποιοῦσαι ἄλγος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν; — Αἱ ἀταξίαι αὗται ἐλάχιστον μέρος τοῦ ὅλου ἀποτελοῦσιν, ἡ δὲ τάξις ἐπικρατεῖ ἐν τῷ συνόλῳ τῶν σχέσεων μας. Αἱ διαταραχαί αὗται, αἱ μάχαι, αἱ παραβάσεις, αἱ καταπίσεις, αἱ πικουρηταί, ἅπαντα ὅσα ἀντιτάττετε κατὰ τῆς ὑπάρξεως τῶν νόμων τούτων, προέρχονται ἀπλῶς διότι οἱ νόμοι οὗτοι δὲν τηροῦνται.

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως ν' ἀρνηθῶμεν τὸν θαυμασίον ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ ἐν τοσοῦτῳ γεννῶνται καὶ ἐν αὐτῷ διαταραχαί, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν ἀσθενείας. Τὸ κοινωμικὸν σῶμα ἔχει ἐπίσης τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ σύστασις του εἶνε ἀτελής. Μία μόνον διαφορὰ ὑπάρχει ὅτι αἱ διαταραχαί αὗται εἰς μὲν τὸ κοινωμικὸν σῶμα γεννῶνται ἐξ ἡμῶν αὐτῶν· εἰς δὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σπανίως συμβαίνουσιν ἐξ ἡμῶν.

Θέλομεν λοιπὸν ἀποδείξει ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων ἁρμονία προθεσπίσθη παρὰ τῆς Θείας Πρόνοιας, καὶ ὅτι αἱ ἐκδηλούμεναι ἀταξίαι προέρχονται ἐκ τῆς παραβάσεως τῶν νόμων, οὓς ἡ Πρόνοια ἐθέσπισε. Τῇ ἀληθείᾳ ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ μηχανὴ, ὡς εἶνε συνημολογημένη, εἶνε καὶ τελεία, καὶ ὅτι μόνον εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποσοδήσωμεν ἅπαντα τὰ κωλύματα, ἅτινα τὴν παραλύουσιν ἢ παράγουσιν ἐν αὐτῇ κινήσιν σκολιάν, τότε ἡ ἀνθρωπότης δὲν θέλει μεριμνήσῃ ὅπως φέρῃ καὶ ἀντικαταστήσῃ ἄλλην μηχανὴν εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς. Τοῦτο ἀληθῶς θέλει εἶσθαι μέγα εὐτύχημα, διότι ἅπαντα αἱ τοιαῦται ἐφευρέσεις καὶ ἀντικαταστάσεις συνεπιούρουσιν ἀπειρα ἀτοπία, δυσκολίας, πράγματα ἀνεφύκτα, περὶ ὧν οἱ μεταρρυθμισταί, ἂν καὶ δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ἐν τοσοῦτῳ ἐπεχείρησαν νὰ ὀργανίσωσι τὴν κοινωμίαν ἄλλως πως, ἢ ὅπως ὁ Θεὸς ἐποίησεν αὐτὴν.

Τῷ ὄντι ὅπου ἡμεῖς βλέπομεν ἁρμονίαν, ἐκεῖνοι ἄλλο δὲν βλέπουσιν ἢ ἀνταγωνισμόν. Καὶ βεβαίως πρέπει νὰ λάβωσιν ὡς ἀφορμὴν τὴν ἀρχὴν ταύτην· ἄλλως, πῶς δύνανται νὰ δεῖξωσιν ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὐτῶν εἶνε πράγματι ὠφέλιμος; Ἦνα βεβαιώσωσι λοιπὸν τὰ ἀντιμαχόμενα συμφέροντα, τὰ εἰς ἀέναντον πάλιν εὐρισκόμενα, ἄλλο μέσον δὲν ἐφεύρον εἰμὴ τὸν καταναγκασμόν.

(ἀκολουθεῖ).

ΔΙΟΝ. Α. Μ. ΧΑΡΙΚΑΗΣ Λέσβιος.

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

Z. (1).

ΞΕΝΕΚΑΞ (SÉNÉQUE).

Ἄν καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος θεωρῆται μᾶλλον ὡς φιλόσοφος παρὰ ὡς ποιητής, ἡμεῖς κατατάσσομεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν δυστυχῶν τούτων μεγάλων ποιητῶν· διότι ὁ βίος αὐτοῦ, ὁ θάνατος καὶ ἡ

(1) Ἰδε τὸ ΣΤ'. ἐν σελ. 283 τομ. Β'.

ἱκανότης, ἣν ἔδειξεν εἰς τὸν κόσμον, κατέστησαν αὐτὸν τοσοῦτον ἔνδοξον, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Λούκιος Ἄνναϊος Σενέκας (Lucius Annaeus Seneca), ἐγνωσμένος ὑπὸ τὸ ὄνομα Σενέκας ὁ φιλόσοφος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Κορδούθην (Cordoue) τῆς Ἰσπανίας περὶ τὸ 750 ἔτος τῆς δημοκρατίας (2). Ἀνατραφεῖς δὲ ἐν Ρώμῃ ἔδειξεν ἐκ τῆς τρυφερᾶς αὐτοῦ ἡλικίας ζωηροτάτην κλίσιν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, πρὸς ἣν καὶ παρεδόθη, παρὰ τὰς ἐπιπλήξεις τοῦ πατρὸς του, ὅστις εἶχε προορίσει αὐτὸν διὰ τὸ βῆμα, πρὸς ὃ καὶ τὸν ἐμάρτυρον αὐτὸς ὁ ἴδιος, γυμνάζων αὐτὸν εἰς τὴν ρητορικὴν. (3.)

Πράξας λοιπὸν καὶ αὐτὸς διὰ τὴν φιλοσοφίαν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Ὀδίδιος διὰ τὴν ποιήσιν, ἠκολούθησε μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς τὰ μαθήματα τῶν ἐνδοξοτέρων φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ· ἐνώσας δ' ἔπειτα τὴν πυθαγόρειον ἀποχὴν μετὰ τῶν στωϊκῶν ἀρχῶν, ἐσχημάτισεν ἐκ τῆς μίξεως ταύτης τὸν κανὸνα τοῦ βίου αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅμως αἱ μετ' ἐπιμονῆς παρακινήσεις τοῦ πατρὸς ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ μελέτης τοσοῦτον προσφιλοῦς ἀνεράνην λοιπὸν εἰς τὸ βῆμα, δι' οὗ εὐδοκίμησας, ἀνεδείχθη ἔνδοξος. Διότι ἡ εὐγλωττία του τὸν κατέστησε τοσοῦτον θαυμαστὸν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐθεωρήθη ὡς ὁ πρῶτος ρήτωρ τῆς ἐποχῆς του.

Φοβούμενος ὅμως μὴ ἐρεθίσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Καλιγούλα, βασιλεύοντος τότε, ἠναγκάσθη νὰ ἐκχταλείψῃ λαμπρότατον στάδιον, ὅμως λίαν ἐπικίνδυνον, ἐπὶ ἡγεμόνος φθονοῦτος ἀγενῶς πᾶσαν ἀξίαν καὶ ἱκανότητα καὶ ὁμόσσαντος ἐν τῇ ἀπανθρώπῳ αὐτοῦ μανίᾳ νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Τίτου Λιβίου.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ὁ Σενέκας ἠγόρευεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ, ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν ᾧ ὁ ρήτωρ ἐχειροκροτεῖτο, ἠλλοιοῦτο κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ ἔρριπτε κατὰ τοῦ ρήτορος βλέμματα βλοσυρὰ καὶ ὀργίλα· εἶτα ἐγκαταλείψας τὴν συνέλευσιν ἀπήλθε, σκοπὸν συλλαβῶν νὰ θυσιάσῃ τὸν ρήτορα εἰς τὴν βάρβαρον αὐτοῦ ζηλοτυπίαν. Ἄλλὰ κατ' ἀγαθὴν τύχην ὁ Σενέκας ἐσώθη ὡς ἐξῆς.

Τὸ ὄχρον καὶ καταβεβλημένον αὐτοῦ πρόσωπον καὶ ὡς ἐκ τοῦτου κλονιζομένην ὑγίαν ἀναγγέλλον ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Παλλακίς τις τοῦ αὐτοκράτορος, συγκινομένη πιθανῶς ὑπὲρ τοῦ νέου ρήτορος, κατέπεισε τὸν αὐτοκράτορα λέγουσα ὅτι εἶνε ἔργον ὄλωσ ἀνωφελὲς τὸ νὰ ἐπιστεύσῃ τὸν θάνατον ἀνθρώπου, μελλόντος νὰ ζήσῃ οὐχὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἕνεκα τῆς φθίσεως, ὑφ' ἧς προσεβλήθη, καὶ ἥτις δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Καλιγούλας πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους τῆς παλλακίδος του ἔστραψε τὴν ζηλοτυπίαν αὐτοῦ εἰς ἕτερα ἀντικείμενα.

Τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦ ταμίου (questure) ἐπέτυχε πιθανῶς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Κλαυδίου. Διότι ὀλίγον μετὰ ταῦτα αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἰουλίας (4), θυγατρὸς τοῦ Γερμανικοῦ, ἦν

(2) Ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους τὸ 2 ἢ 3 μ. Χ.

(3) Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Μάρκος Ἄνναϊος Σενέκας καλούμενος, ἦν περίφημος ρήτωρ· τούτου θαυμάζουσι τὸ εὐρύτατον μνημονικόν, διότι ἠδύνατο νὰ ἀντιληφθῇ διὰ μιᾶς 2,000 ὀνομάτων, ἅπαξ μόνον ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελλθέντων. Σ. Μ.

(4) Ἰουλίαν Λιβίαν, θυγάτηρ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης ρουθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Κλαυδίου διὰ τῆς Μεσσαλίνας.

ἡ Μεσσαλίνα (1) κατηγορήσεν ὡς μοιχαλίδα, παρεκίνησαν τὸν Κλαύδιον νὰ ἐξορίσῃ αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Κύρνον (Corse). Ἄλλ' ἐξορία διαταχθεῖσα ἐπὶ τῆς κατηγορίας τῆς ἀτίμου Μεσσαλίνας, δὲν πρέπει νὰ θεωρητῆαι ὡς στιγματισμὸς διότι καὶ μόνον τὸ ὄνομα τῆς κατηγοροῦσας δύναται νὰ πείσῃ ἡμᾶς νὰ πιστεύωμεν ἀθῶον τὸν Σενέκαν, ἂν ἡ ἀυστήρητος τῶν ἠθῶν του δὲν δικαιολογῆ αὐτὸν ἰκανῶς.

Τὴν δ' ἐξορίαν αὐτοῦ ὑπέστη μετὰ μεγάλης γενναιότητος ἐκεῖ, ὡς λέγουσι, συνέθεσε τὰς τραγωδίας αὐτοῦ καὶ τὰ βιβλία, τὰ Παρηγορητικὰ ἐπιγραφόμενα τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Τινὲς μάλιστα λέγουσιν ὅτι ἦν εὐτυχῆς ἐν τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκ τῶν μέσων, ἅτινα μετεχειρίσθη ὅπως ἀπαλλαγθῆ τῆς ἐξορίας ταύτης, καταδεικνύεται μάλιστα ὅτι οὐχὶ μόνον εἶχε καταδληθῆ ὑπ' αὐτῆς ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία, ἣν ἐπιγγέλλετο, οὐδεμίαν βοήθειαν ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ αὐτῷ.

Ὁ Σενέκας κατέφυγεν εἰς τινὰ Πολύδιον, χαμηρπῆ ἀπελευθέρου τοῦ Κλαυδίου, ὃν δὲν ἐρυθρίᾳ δουλικώτατα νὰ κολακεύῃ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ του, οὖσαν καὶ διαμένουσαν αἰώνιον μνημείον τοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ Σενέκα. Ἐγκωμιάζει δ' ἐν αὐτῇ καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὸν ἀπελευθέρου καὶ τὸν Ἀυτοκράτορα, ὑπερκεθειάζων τὴν φρόνησιν τοῦ Κλαυδίου, τὴν γενναιότητα καὶ ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καὶ συγκατατάσσων αὐτὸν, χωρὶς νὰ αἰσχύνηται, εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν, μόλις ἄξιον ὄντα νὰ συναριθμητῆαι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις ἔλα ταῦτα τὰ θυμιάματα τοῦ Σενέκα ἀπερρίβθησαν καὶ ἔμελλε νὰ τελειώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξορίαν, ἂν ἡ Ἀγριππίνα (2) διαδεχθεῖσα ἀρτίως τὴν Μεσσαλλίαν δὲν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ἐνδοξοῦ τούτου ἐξωρισμένου, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ τῆς Δομιτίου, δι' ὃν αἱ βασιουργίαι αὐτῆς προητοιμάζον τὸ Κράτος.

Ἡ Ἀγριππίνα ἐπιθυμοῦσα νὰ ὠφελήθῃ ἐκ τῶν συμβουλῶν τοῦ Σενέκα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτῆς σκοποῦ, κατέπεισε τὸν Κλαύδιον οὐχὶ μόνον νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας, ἀλλὰ καὶ νὰ τιμῆσθαι αὐτὸν διὰ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ Πραιτόρος (Praetor). Βίσηλλε λοιπὸν ὁ Σενέκας εἰς τὴν Ρώμην μετὰ ὀκταετῆ ἐξορίαν μεθ' ὑποδοχῆς ἐκλάμπρου καὶ μετὰ χειροκροτήσεων τῶν Ρωμαίων,

(1) Διεγγονὸς τῆς Ὀκταβίας, ἀδελφῆς τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀυγούστου, σύζυγος τοῦ Κλαυδίου. Αὕτη μετὰ τινος ἀπελευθέρου, Ναρκίσσου καλουμένου, ἐφρόνευσε τὸν πατρῶν αὐτῆς Ἀππίον Σιλανόν, καταφρονήσαντα τὸ ἀνόητον αὐτῆς πάθος· ἔπειτα ἐφρόνευσε τὴν εἰρημένην Ἰουλίαν τοῦ Γερμανικοῦ, ἐτέραν Ἰουλίαν, ἀνεψίαν τοῦ Ἀυτοκράτορος, τὸν Βαλέριον Ἀσιανὸν καὶ ἄλλας πλείστας κυρίας Ρωμαίας καὶ πολλοὺς πλουσίους κατοίκους. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους καὶ αὕτη ἔλαβε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας αὐτῆς, λαβοῦσα τὸν αὐτὸν θάνατον ὑπὸ τοῦ ἰδίου τούτου Ναρκίσσου Σ. Μ.

(2) Ἡ Β'. Ἀγριππίνα, θυγάτηρ τῆς Ἀγριππίνης, εἰς ἣν ὁ Τιβέριος ἔδωκεν ὡς σύζυγον τὸν Δομίτιον Αἰνάβαρδον. Ἐκ τούτων ἐγεννήθη τὸ ἀνθρωπόμορφον τέρας ὁ Νέρων. Αὕτη ἐφρονεῖτο ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ, ὅστις πρῶτον μὲν ἐδοκίμασε νὰ πνίξῃ αὐτήν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνη ἐννοήσασα τούτο ἀπέφυγε τῶν κακούργων τὰς χεῖρας, ἐστάλη κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἐκατόνταρχος καὶ ἐφρόνευσεν αὐτήν. Σ. Μ.

οὓς ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ ἢ ψευδὴς ἀρετὴ εἶχε δελεάσει πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου.

Ἄγνοοῦμεν ἂν ὁ Σενέκας συμμετέσχε τῶν συμβάντων, τῶν παραχωρησάντων τὸ Κράτος εἰς τὸν Δομίτιον τούτου, γνωστότερον ὄντα ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέρων. Εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ Ἔρωσ τῆς Ρώμης· ὅτι δὲ ὁ Σενέκας δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὰς κακίας τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ (1), γίνεται δῆλον ἐντεῦθεν.

Ὅτε δηλ.: ὁλόκληρος ἐφανερῶθη ὁ χαρακτήρ τοῦ φρικτοῦ τούτου τέρατος, ὁ Σενέκας ἰδὼν πλέον αὐτὸν ὡς ἄλλον δεινὸν καὶ ἀδιόρθωτον δικαστὴν ἀπεράσισε νὰ ἀπαλλαγθῆ ἀπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Νέρων κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπροσπάθησε νὰ δηλητηριάσῃ αὐτὸν διὰ τινος τῶν ἀπελευθέρων του μὴ ἐπιτυχῶν δὲ τὸν σκοπὸν του ἐνέγραψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παίσανας κατ' αὐτοῦ συνωμοσίαν. Οὕτω λοιπὸν συγκαταριθμηθεὶς καὶ ὁ φιλόσοφος οὗτος μετὰ τῶν συνομοτῶν, ἠναγκάσθη ὡς ἐκεῖνοι νὰ παραδοθῆ εἰς τὸν θάνατον. Ἀναγέρομεν δ' ἐνταῦθα περιέργους τινὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ συμβεβηκότος τούτου, ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ Τακίτου.

Ὅτε δηλαδὴ ὁ ἐκατόνταρχος ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν τὴν αυτοκρατορικὴν διαταγὴν, ὁ Σενέκας ἐξήτησεν ἀταράχως τὴν διαθήκην αὐτοῦ διὰ νὰ προσθέσῃ ἐν αὐτῇ δῶρά τινα πρὸς τοὺς φίλους. Ἄλλὰ τούτου μὴ ἐπιτραπέντος αὐτῷ «λοικόν», εἶπε στραφεὶς πρὸς «τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐμποδίζομαι νὰ μαρτυρήσω εἰς ὑμᾶς» τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἀρίων εἰς ὑμᾶς τὸν μόνον μοι ἐναπολείπει φθόντα, ἀλλὰ πολυτιμώτατον πλοῦτον, τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς μου. Ἡ ἐνθύμησις αὕτη, ἣν θέλετε διατηρήσει, μέλλει νὰ τιμῆσθαι τὰ ἀμοιβαία ἡμῶν αἰσθήματα καὶ καταστήσῃ τὴν φιλίαν ἡμῶν σεβαστὴν εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας».

Ἐν ᾧ δὲ οἱ φίλοι συνεκινούοντο διὰ τοιοῦτον ἀποχαιρετισμὸν, παρηγόρησεν αὐτοὺς ὁ Σενέκας διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ τῆς σταθερότητος καὶ εὐσταθείας του, λέγων «Ποῦ εἶνε, φίλοι μου, τὰ ἀξιώματα τῆς σοφίας, ἅτινα ὦν φειλον πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου νὰ ἐξασκήσωσιν ὑμᾶς ἐναντίον» τῆς δυστυχίας; Ἄγνοεῖτε τὴν σκληρότητα τοῦ Νέρωνος; Μετὰ «τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς μητρὸς του, ἐν αὐτὸς ἐπέφερε, δύναται τις νὰ ἐκπλαγῆ ὅτι εἰς τοὺς θανάτους ἐκείνους προσθέτει καὶ τὸν φόνον τοῦ διδάξαντος καὶ ἀναθρέψαντος τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν»;

Ἐν τούτοις ἐνηγκαλίσθη τὴν προσφιλεῖ αὐτοῦ Παυλίαν (2), εὐρισκομένην εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν, καὶ ἐξώρκισεν αὐτήν νὰ μετριάζῃ τὴν μεγάλην τῆς θλίψιν διὰ τὴν ἀπώλειάν του, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀνακούφισιν ἐντιμον τῆς δυστυχίας ταύτης εἰς τὴν ἐν-

(1) Ἐν τούτοις ὁ Τακίτος λέγει ὅτι ὁ συνθέσας τὴν πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐπιστολὴν τοῦ Νέρωνος πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ φόνου τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἦν οὗτος ὁ Σενέκας. Ἡ αὐθεντία τοῦ Τακίτου εἶνε μεγάλη, ἀλλ' ἡ πράξις φαίνεται ἀπίστευτος. Ἄλλως τε ὁ Τακίτος ἀποδίδει ἐγκωμία εἰς τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ἐναντιούμενα εἰς τὴν ἔκφρασιν ταύτην.

(2) Νέα Ρωμαία ἐκ καταγωγῆς ἐπισήμου, ἣν ἐνυμφεῖτο μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ ἐπάνοδον· ἦν δὲ ἡ δευτέρα αὐτοῦ γυνή·

θύμησιν τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ ἐνάρετος αὕτη σύζυγος διεμαρτηρήθη δι' ἐπεθύμησε νὰ ἀποθάνῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσε μάλιστα τὸν ἐκεῖ παρευρισκόμενον ἀξιωματικὸν νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ εὐγενοῦς τούτου σκοποῦ.

Ὁ Σενέκας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας θεωρῶν τὸν ἐκούσιον θάνατον ὡς ἐντιμον καταφύγιον τοῦ σοφοῦ, δὲν ἠγανάκτιώθη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Παυλίας. «Ἐγὼ σοὶ εἰδείξα, εἶπε πρὸς αὐτήν, πᾶν ὃ τι ἠδύνατο νὰ ἀνακουφίσῃ τὰς πικρίας τῆς ζωῆς σου· ἀλλὰ σὺ προτιμᾷς θάνατον γενναῖον. Δὲν σέ μέμρομαι διὰ τὸ ἐνάρετον τούτο παραδειγμά σου. Μέλλομεν νὰ ἀποθάνωμεν καὶ οἱ δύο μετ' ἴσης καρτεροψυχίας· σὺ δὲ μετὰ περισσοτέρας ἔτι δόξης.»

Μετὰ ταῦτα ἠνέφωξεν ταυτοχρόνως τὰς φλέβας αὐτῶν. Ὁ Σενέκας τότε, ἐπειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦν εἰς παρακμὴν ἕνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης, τὸ δ' αἷμα αὐτοῦ διὰ τούτου ἐξήρχετο μετὰ βραδύτητος, ἐπρόσταξεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀνοιξῶσι προσέτι καὶ τὰς φλέβας τῶν κνημῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἰγνῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ πόνοι τοῦ ἦσαν διαρκεῖς καὶ βίαιοι καὶ ἐροβεῖτο μήπως λυπήσῃ τὴν σύζυγόν του διὰ τοῦ θαύματος τῶν ἑαυτοῦ δεινῶν, καὶ ἐπειδὴ οὐτε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὴν ὄψιν τῆς προσφιλεστάτης αὐτοῦ Παυλίας ἀποθησκούσης (1), κατέπεισεν αὐτήν νὰ μετακομισθῆ εἰς ἕτερον δωμάτιον. Τούτου γενομένου, ὁ Σενέκας διέταξε νὰ εἰσέλθωσιν οἱ γραμματεῖς αὐτοῦ, πρὸς οὓς, ἐνθερμὸς ἦδη ὑπὸ τῆς παρουσιαζομένης αἰωνιότητος, ἦτις ἡμέλλεν ἤδη νὰ ἀνοιχθῆ δι' αὐτὸν, ὑπήγορευσε λόγους, οἵτινες ἐξάπαντος ἦσαν λίαν περιεργοί. Ἄλλ' ὁ Τακίτος ἀπεσιώπησεν αὐτοὺς δυστυχῶς, ὡς πᾶσι γνωστοὺς ὄντας κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ὁ θάνατος ἤρχετο λίαν βραδέως, οἱ δὲ πόνοι αὐτοῦ οὐδέλωις ἠλαττοῦντο, παρεκάλεσε τὸν Στάτιον Ἄνναιον (Statius Annaeus) φίλον καὶ ἰατρὸν αὐτοῦ νὰ ἐτοιμάσῃ καὶ κώνειον· ἀλλ' οὐδὲ τούτο ἐπέφερεν ἀποτελεσμα· διότι ἡ ψύχρανσις τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀγγείων ἐκόλυσε τὴν διάβασιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ δηλητηρίου. Μετέβη λοιπὸν εἰς θερμὸν λουτρὸν, ὅπως εὐκολύνη τὴν ἐνέργειαν. Ἐκεῖ ὑπαινωτόμενος τὴν ἐπὶ τοῦ τέλους τῶν συμποσίων χρῆσιν τῶν σπονδῶν, λαβῶν ὕδωρ ἐρράντισσε τοὺς πλησιέστερον αὐτοῦ εὐρισκομένους ὑπηρετάς, λέγων μετὰ φωνῆς ἀδυνατοῦ «Ποιήσωμεν τὰς σπονδάς ἡμῶν πρὸς τὸν σωτήρα Δία»· ἔπειτα ἐστάθη ἐπὶ κλιθάνου, οὕτινος αἱ ἀναθυμιάσεις κατέπνιξαν αὐτὸν, ἀποθανόντα εἰς ἡλικίαν πενήκοντα καὶ δύο ἐτῶν.

Ὁ Σενέκας ἐκρίθη ὡς φιλόσοφος, ἡμεῖς δὲ ἐξετάζομεν αὐτὸν μόνον κατὰ τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ προτέρημα. Αἱ σωζόμεναι τρα-

(1) Ἡ γενναία αὕτη σύζυγος ἐπέζησε τοῦ ἀνδρός της, διότι ὁ Νέρων μαθὼν παρευθὺς τὴν ἀπαίσιον ἀπόφασιν αὐτῆς καὶ φοβηθεὶς μὴ ὁ θάνατος τῆς ἐναρέτου ταύτης γυναικὸς καταστήσῃ αὐτὸν ἐτι μισητότερον καὶ ἀπεχθέστερον, ἀπέστειλε πάραυτα ἐκ τῶν ἀπελευθέρων αὐτοῦ πολλοὺς, διατάξας αὐτοὺς νὰ ἐπιδῶσιν τὰ φλεβοτομηθέντα αὐτῆς μέρη, ἀναγκάζοντές τὴν νὰ ζήσῃ. Ἄλλ' ἦδη εἶχεν ἐκρέουσι τοσοῦτον αἷμα, ὥστε ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς εὐγενῆς τις ὠχρότης, διατηρηθεῖσα καθ' ὅλην τῆς ζωῆν.

γωδαίαι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σενέκα εἶνε δέκα: Ἡρακλῆς μαινόμενος, Θυέστης, Αἰ Φοίνισσαι ἢ ἡ Θηβαῖς, Ἀγαμέμνων, Ἰππόλυτος, Οἰδίπους, Αἰ Τρωάδες, Ἡρακλῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Οἰτης, Μήδεια καὶ Ὀκταβία. Ἐξαιρουμένης τῆς τελευταίας ταύτης τραγωδίας, εἶνε αἱ ἄλλαι εἶνε ἀπομιμήσεις Ἑλληνικαί. Οἱ κριτικοί, οἱ τὰ μάλιστα τὴν ἀρχαιότητα μελετήσαντες, νομίζουσιν ὅτι ὁ Οἰδίπους, ὁ Ἰππόλυτος, ἡ Μήδεια καὶ αἱ Τρωάδες ἀνήκουσι τῷ ὄντι εἰς τὸν Σενέκαν τὸν φιλόσοφον, ὃν ἠθέλησαν ἀκαίρως νὰ διακρίνωσι τοῦ τραγικοῦ, αἱ δὲ ἄλλαι εἶνε ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους ἄλλους συγγραφεῖς, παρουσιάσαντας μετὰ ταῦτα τὰς τραγωδίας αὐτῶν ὑπὸ ὄνομα χαῖρον ὑπόληψιν, ὡς πολλοὶ ἄλλοι κωμικοὶ ἐδημοσίευσαν τὰς ἑαυτῶν ποιήσεις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτου. Εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι αἱ τέσσαρες αὗται τραγωδαίαι, αἱ μετὰ δίσχυρισμοῦ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν Σενέκαν, εἶνε αἱ καλλίτεραι· ἡ δὲ τελευταία, ἡ Ὀκταβία, φαίνεται συναχθεῖσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νέρωνος διότι ὑπέθεσιν ἔχει τὸν θάνατον τῆς συζύγου καὶ τὸν μετὰ τῆς Ποππαιίας (1) γάμον του. Εἶνε δὲ προφανῶς ἔργον ἀπίστου τινὸς ποιητοῦ, θελήσαντος νὰ σατυρήσῃ τὸν τύραννον ὑπὸ τὸ ὄνομα ἑνὸς ἐκ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων, οἵτινες ἐθυσίασθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τυράννου.

Ἄλλ' εἰς ὅλας ταύτας τὰς ποιήσεις καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ὡς καλλίτερας θεωρουμένας ἀπαντῶνται πλείστα ἐλαττώματα μικρὰν μαρτυροῦντα τὴν τοῦ θεάτρου γῶσιν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ φρονώμεν ὅτι αἱ εἰς τὸν Σενέκαν πραγματικῶς ἀνήκουσαι εἶνε ἐστερημέναι ἀξίας, διότι μεταξὺ τῆς ποιήσεως, τῆς ἐμφατικῆς ρητορείας, τῆς συγχρούσεως τῶν ἐπιτετραυμένων ἀντιθέσεων καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν ἰδεῶν πολλὰκις ἀνυποφόρων, ἀπαντῶνται καὶ μεγάλαι ὠραιότητες. Παρατηρεῖ τις ἰδέας εὐφρεῖς καὶ ἰσχυράς, καὶ χαρακτήρας διαπρέποντας· ἔτι δὲ καὶ μέρη ρητορικὰ καὶ θεατρικὰ ἰδέας· ὁ Ρακίνας μάλιστα ὠφελήθη ἐκ τοῦ Ἰππολύτου, ὄντος τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ Σενέκα.

Εἰς δὲ τὰς Τρωάδας ἀπαντῶμεν ὁλόκληρον ὠραιωτάτην σκητὴν μεταξὺ Ἀγαμέμνονος καὶ Πύρρου. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν ζητεῖ τὸ αἷμα τῆς Πολυξένης, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀγωνίζεται νὰ καταδείξῃ εἰς αὐτὸν τὸν τρόμον τῆς θυσίας ταύτης. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀνήκει εἰς τὸν χαρακτήρα τῆς ἀληθοῦς τραγωδίας.

Ὁ Σενέκας γέμει ἀποφθεγμάτων λίαν ἀξιοσημειώτων διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἔννοιαν καὶ διὰ τὴν ἐνεργητικὴν καὶ πεπικνωμένην κατασκευὴν τῶν φράσεων. Τέλος πάντων αἱ εὐτυχεῖς κλοπαί, ἃς ὑπέστη, ἀποδεικνύουσιν ὅτι δὲν εἶνε ἀνάξιος προσοχῆς καὶ ἐπαίνου. Οὐχ ἤττον ὅμως ἡ μικρὰ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις, ὡς πρὸς τὸ εἶδος τούτου καὶ τὸ εὐαριθμόν τῶν ἀναγνωστῶν του ἀποδεικνύου-

(1) Poppea Augusta, περίφημος διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ φιλοδοξίαν αὐτῆς· ὑπανδρεύθη ἀλληλοδιαδόχως τὸν Ρούρον Κρίστινον καὶ τὸν εὐνοούμενον τοῦ Νέρωνος, Ὁθωνα. Ἐπειτα δελεάσασα τὸν Νέρωνα ἐγένετο παλλακίς αὐτοῦ, ἀλλὰ φιλοτιμουμένη καὶ νὰ ὑπανδρευθῆ αὐτὸν ἐκίνησε πάντα λίθον, διὰ νὰ ἐξαφανισθῆ ἡ Ἀγριππίνα, ἣς ἐφοβεῖτο τὴν δύναμιν. Αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπληρώθησαν διότι ὁ Νέρων ἀποπέμφας τὴν Ὀκταβίαν ἔλαβε ταύτην διὰ σύζυγον. Ἡ Ποππαία οὖσα ἔγκυος ἐτόλμησεν ἡμέραν τινὰ νὰ σκώψῃ τὸν Νέρωνα· οὗτος πάραυτα λακτίσας αὐτήν ἐπὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐθανάτωσεν οὐκ ἐτόρατα. Σ. Μ.

σιν ότι εί συγγράφοντες πρέπει να έχωσιν υπ' όψιν την εξέξή αλήθειαν.

Ότι τὸ δυνάμενον να δώσῃ ζωὴν εἰς τὸ σύγγραμμα δὲν εἶνε ἡ ἀξία χαρακτῆρων τινῶν, διεσπαρμένων τῆδε κάκεισε, καὶ τούτων σπανίων, ἀλλ' ἡ ὕψωσις μνημείων διαρκῶν, ἅτινα να ἔλκωσι τὴν προσοχὴν τῶν μεταγενεστέρων.

Η ΕΠΙΚΑΤΑΡΑΤΟΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 15)

Ἐν τούτοις ἡ χήρα Ροδρίκου δὲν ἀπώλεσε τὴν ἐλπίδα τοῦ να ἴδῃ καταπαυόμενας τὰς λύπας τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν διαφόρων περιπετειῶν τῶν περιηγήσεων. Ὅσον δὲ διὰ τὰ δάκρυα, ἅτινα κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἐπεσπίαζον τοὺς ὥραίους τῆς Κύττης ὀφθαλμούς, ἦτον λίαν καταφανές ἐτι ἐν τῶς ὀλίγου ἦθελον ἐξαντληθῆ, καθ' ὅτι νέον τι κόσμημα, καλλιχρωμὸς τις ἐκ ταινιῶν ἀνάδεσμος ἢ ἄνθος τι ἦσκον εἰς τὸ να παρηγορησῶσι τὴν ἀρελῆ κόρην. Ὁ Ἐρρίκος ὅμως, ὦ! ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο ἐπίσης να παρηγορηθῆ διὰ παρομοίων ἀντικειμένων, ἐπειδὴ οὐδ' αἱ νέαι χῶραι ἄς διήρχετο, οὐδ' ἡ ὠραιότης τῶν χωρίων καὶ πόλεων, ἄς ἐπεσκέπτετο, ἠδύνατο να προξενήσῳσιν εἰς αὐτὸν τὴν παραμικρὰν λήθην ἐκείνης, ἀρ' ἦς ἐπὶ πλέον ἀπεμακρύνετο.

Ἄν ὁ Ἐρρίκος εἶχε μόνον τὴν λύπην ταύτην, ἴσως ἠδύνατο, ὡς καὶ ἡ μήτηρ του ἤλιπε, να διασκεδάσῃ ὀλίγον· ἀλλ' ὁ Ἐρρίκος κατεβασανίζετο καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἐκ τῆς ζήλοτυπίας.

Καὶ μήπως ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀποχρώσα διασκέδασις ἢ περιεσπασμὸς τις κατὰ τῶν τρομερῶν τούτων βασάνων;

— Ἄχ! ἀνεκράζεν ὁ δυστυχὴς ἀσθενής· ἡ ἀπουσία δὲν εἶνε τίποτε... ἡ λήθη ὅμως... ἀλλ' ἡ ἰδέα ἐτι εἰς ἄλλος ἴσως...

Καὶ ὁ Ἐρρίκος δὲν ἐτόλμα ν' ἀποτελειώσῃ τὴν φράσιν τοῦ ἐσκέπτετο ὅμως ἐπὶ τὸν ἐνδεχόμενον τῆς φίλης του ἀντίκλιον.

— Καὶ ἂν ἡ Κύττη σ' ἐλησμένει, θὰ ἦτον ἀρά γε ἀξία τῶν μεμψιμοιριῶν σου; τῷ ἔλεγεν ἡ χήρα, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ τὴν κατεφρόνεις ἀρκούντως; αὐτὴν, ἦτις σήμερον εἶνε διὰ σὲ πηγὴ τσοσῶτων ἀνισυχῶν;

Πολλάκις τσοσῶτον θέληγηρον ἐνσταλάζουσιν οἱ παρήγοροι λόγοι τῆς μητρὸς, ὥστε ὁ Ἐρρίκος ἀπεκρίνετο, κρύπτων ἐντὸς τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς του τὴν ἐρυθρότητα τοῦ προσώπου του,

— Θὰ τὴν καταφρονήσω καὶ θὰ τὴν ἀγαπῶ συνάμα... Ὁ ἔρω μου θὰ τελειώσῃ μετὰ τῆς ζωῆς μου!!!

Τί ἠδύνατο, παρακαλῶ, ν' ἀποκριθῆ ἐνταῦθα ἡ καταβληθεῖσα μήτηρ του;... οὐδὲν ἄλλο τῆ ὑπελείπετο παρὰ να δεηθῆ τοῦ Ὑψίστου ὅπως ἡ Κύττη μὴ μεταβῆλῃ σκοπὸν.

Ἐν διαστήματι ἀρκατοῦ χρόνου ἡ χήρα εἶχε νομίσει ἐτι αἱ δεήσεις αὐτῆς εἶχον εἰσκαουθῆ. Ἐπιστολαὶ Γερμανικὰ γραμματόσημα φέρουσαι διεδέχοντο ἀλλήλας, εἰς τὴν θέαν τῶν ὁποίων τὸ μειδίαιμα καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἐπαυήρχοντο ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἐρρί-

κου... Τὸ μειδίαιμα ὅμως τούτο, ἡ ζωὴ ἐκεῖνη ἦσαν διαβατικά νερῆ... Μετ' ὀλίγον αἱ ἐπιστολαὶ ἔγειναν σπανιώτεροι... Ἡμέραι καὶ ἑβδομάδες ὀλόκληραι παρήρχοντο, χωρὶς ἐπιστολῆς τις να τοὺς πληροφορήσῃ περὶ τῶν νεωτέρων τῆς χώρας... Ἐπειτα δέ, ἐτε ἔφθανον αἱ μετὰ τσοσῶτης ἀνυπομονησίας ἀναμενόμεναι ἐπιστολαὶ, ἔδλεπον ἐντὸς αὐτῶν ἐκφράσεις λίαν ἀσαφεῖς καὶ εἶδος τι ψυχρότητος, ἔπερ νέος ὡς ὁ Ἐρρίκος δὲν ἦτο δυνατόν να μὴν ἐννοήσῃ.

— Ἄς ἀναχωρήσωμεν, ἄς φύγωμεν, μήτηρ μου, εἶπεν ὁ νέος... Ναὶ μὲν ἡ Κύττη δὲν μ' ἀγαπᾷ πλέον, πλὴν θέλω να τὴν ἴδω πρὶν ἀποθάνω!

Ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ δ' ἐτι ἡ θέα τῆς γενεθλίου γῆς εἰς τοὺς θνησκόντας τοῦ Ἐρρίκου ὀφθαλμούς, μακρόθεν ἀνακαλύφοντας τὰ χλοερὰ πεδία διὰ μέσου τῶν ὁποίων τσοσάκις μετὰ τῆς μνηστῆς του διέτρεξεν, ἐπὶ μόνῃ λέγομεν τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ ἤρξατο ν' ἀναγεννάται ἐντὸς τῆς καρδίας του ἐλπίς τις... Οὐδὲν εἶχε μεταλλάξει περὶ αὐτὸν,.... Διατὶ τάχα να μὴ συνέβαινε τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Κύττην;

— Βλέπων αὐτὴν, θὰ γνωρίσω ἂν πρέπει να ζήσω, εἶπεν ὁ νέος, καὶ μόλις φθάσας ἐν τῇ πόλει, ὤρμησε διὰ ταχέως βηματισμοῦ ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ γηραιοῦ Ὁθωνος.

Δὲν εἶχον παρέλθει πέντε λεπτά, ὅτε αἰφνης ὁ Ἐρρίκος, ὠχρὸς καὶ μὲ ἀνωρθωμένην ἐκ τῆς φρίκης τὴν κόμην, μὲ σπαίροντα μῆλη καὶ μὲ ὀφθαλμούς βλοσυρούς, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀρχάλας τῆς μητρὸς του.

— Εἰς ἄλλος!... εἰς ξένος ἦτον ἐκεῖ! ἐψιθύρισε.

Ἦς μόνος στεναγμὸς διάφυγε τοῦ στήθους τοῦ Ἐρρίκου, καὶ ὁ στεναγμὸς οὗτος ἦτον ὁ τελευταῖος... ὁ Ἐρρίκος ἐξέπνευσεν... τὸ ὑπὸ τῆς ὀδύνης καταβληθὲν σῶμα του δὲν ἠδυνήθη να ὑποφέρῃ τὴν θέαν τῆς ἀπίστου Κύττης.

Φεῖ! ὁ Ἐρρίκος εἶχεν εἰπεῖ τὴν ἀλήθειαν... ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, πλοῦσις τις κύριος, Οὐγγρος, ἐν αἱ ὑποθέσεις αὐτοῦ εἶχον φέρεῖ τῆς κατοικίας τῆς Κύττης, εἶδε τὴν νεκρὰν κόρην καὶ, ὡς ἄλλοι πολλοί, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θαυμασίαν ὠραιότητά τῆς. Ἡ εὐγένεια καὶ ὁ πλοῦτος εἰσὶν ἰσχυροὶ μογλοὶ ὁ κόμης Β... ἐσκέφθη ἐτι διὰ τῆς ὑπεροχῆς του ταύτης τὰ μάλιστα θὰ ἠγκολύνετο να ἐκθιμώσῃ μίαν ἀπλὴν χωρικὴν. Ἡ Κύττη ὅμως δὲν ἦτον ἐκ τῶν εὐκόλως ἐξαπατωμένων ὥστε ὁ πλοῦσις Οὐγγρος μετὰ ματαίας προσπαθείας ἀπεφάσισε να τὴν νυμφεῖθῃ.

Διὰ να τὴν νυμφεῖθῃ ὅμως ἔπρεπε να ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς Ὁθωνα. Ἡ πρώτη ἀπάντησις τοῦ Ὁθωνος ὑπῆρξεν ἡ ἀρνησις εἰς τὴν περίφημον ταύτην συγγένειαν, ἦν τῷ ἔσειλεν ἡ τύχη. Εἶπεν ἐτι ἡ θυγάτηρ του ἦτο μεμνηστευμένη με ἄλλον....

Ὁ θάνατος ὅμως τοῦ Ροδρίκου, τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου φίλου τοῦ Ὁθωνος, καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου, ἀσθενοῦς ἄλλως τε καὶ οὐτινος ἡ ἀνάρωσις ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος, παραλληλιζόμενα μετὰ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος, ἔπερ ἀνέμενε τὴν θυγατέρα του, τὸν ἐκλόνισαν· ἔπειτα, ἂν πρέπη να τὸ εἰπώμεν, ἡ Κύττη πρὸ τωος

καιροῦ ἐφαίνετο ἀρκετὰ ἀδιάφορος διὰ τὴν τύχην τοῦ μνηστῆρος τῆς. Ἦτο λοιπὸν δίκαιον να τὴν ὑποχρέωσῃ ὁ πατὴρ τῆς να νυμφεῖθῃ ἄνωρθον, δι' ὃν ἐφήμερον μόνον ἠσθάνθη κλίσι; Οἱ ἀποχρώντες οὗτοι λόγοι ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ τίτλου τῆς κομῆσις καὶ ὑπὸ τῆς συντάξεως ἀρκετῶν χιλιάδων φλωρινῶν ἐπαρηγόρησαν ἀρκούντως καὶ κατέπεισαν τὸν πατέρα τῆς Κύττης Ὁθωνα ἐτι δὲν θὰ ἦτο πολὺ φρόνιμον ν' ἀποβάλλῃ τὸν Κόμητα. Ὁμίλησεν εἰς τὴν Κύττην περὶ τῶν προτάσεων του, ἡ δὲ θυγάτηρ του ἔσχε μὲν καὶ αὐτὴ κατ' ἀρχὰς συναίσθησιν τινα τοῦ πρώτου εἰς τὸν μνηστῆρα τῆς ἔρκου... ἀπεποιθῆ κατὰ πρώτον... ἔπειτα ὅμως καθαρώτερον βλέπουσα ἐν τῇ σφαῖρα τοῦ μέλλοντος τῆς τοὺς πολυτίμους λίθους τοῦ στέμματος τῆς κομῆσις, τοὺς θησαυροὺς τοῦ νέου ἔραστοῦ τῆς, τὰ μέγαρα αὐτοῦ... καὶ σκεπτομένη τὰς ἀναμενούσας αὐτὴν διασκέδασις καὶ ἡδονάς, τὰς καλαιεῖας καὶ τὰ θαυμάσια, ὧν ἀντικείμενον θὰ ἦτον αὐτὴ ἡ ἰδέα..., ἔβλεπεν ἐαυτὴν περικυκλωμένην κατὰ τὰς ἐστιάς, λατρευομένην καὶ μυρία ὄσα ἄλλα ἀντικείμενα ἐν ἀφθονίᾳ συντείνοντα εἰς τὸ ν' ἀναδείξωσιν αὐτὴν ὠραιότεραν εἰσέτι... Ἐπειτα δὲ στρέφουσα ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους τοὺς ὀφθαλμούς τῆς φαντασίας τῆς ἡ Κύττη, διῶρα μονότονόν τινα ὑπαρξῖν ἐντὸς μικρᾶς πόλεως, τὸν τίτλον ἀπλῆς πολιτίδος, τοὺς περισπασμὸς καὶ τὰς φροντίδας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ τέλος ἕνα σύζυγον νοσηρὸν ἐκ νεότητός του...

Ἄν ὅμως ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀθλίας ταύτης εἰκόνας, τῆς παριστάσεως τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, ἔθετεν ἡ Κύττη καὶ τὸ φίλτρον τοῦ νέου, ἴσως, λέγομεν, τὰ σκιερὰ νερῆ, τὰ ἐπισκιάσαντα ἐπὶ τσοσῶτον τὴν ἔνωσιν ταύτην, ἦθελον χαθῆ ἀπαρατήρητα. Ἀρ' ἐνὸς μὲν τῆ ἐφαίνετο ὁ ἔρωσ ἀγνὸς καὶ πιστὸς ὡς τὸν ἠσθάνετο ὁ Ἐρρίκος, ἀρ' ἐτέρου δὲ ὁ ἦλιος τῆς ζωηρᾶς φαντασίας χρυσιζων διὰ τῶν ἀκτίων αὐτοῦ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἀντικείμενα... Ἄλλ' ἡ ἀπουσία εἶχε μετατρέψει ἐντὸς τῆς καρδίας τῆς ἀστάτου Κύττης τὰ ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου ἐμφυτευθέντα πρώτα τοῦ ἔρωτος ἄνθη εἰς ὄξείας ἀκάνθια.

Ὁξύταται ἀναμφιβόλως αἱ ἀκανθὰ αὐτὰ ἐφάνησαν εἰς τὴν μνηστῆν τοῦ Ἐρρίκου, διότι ἀπέναντι ἔλων τῶν ὀρκων τῆς, ἔλων τῶν διαφυγουσῶν τὰ χεῖλη τῆς ἐρωτικῶν διαβεβαιώσεων καὶ ἔλτης τῆς βαρύτητος τοῦ ἀνταλλαχθέντος δακτυλίου ἐδέχθη τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος Β...

Ὁμοῖ! ἀκριδῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἐπιστρέφων ὁ Ἐρρίκος, εἶδεν ἐνώπιον τῆς Κύττης τὸν κόμητα ἀποδεχόμενον ἐκ τοῦ ὠραίου στόματός τῆς τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὑπερπληρώσαντα μὲν αὐτὸν χαρᾶς, εἰς δὲ δὲ τὸν δυστυχῆ Ἐρρίκον ἐπενεγκούσαν τὸν θάνατον!!!

Ὁ Ἐρρίκος ἦτο νεκρός!.. Τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔπερ κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς χώρας ἐκείνης ἐνέδυσαν διὰ τῶν ὠραιωτέρων του ἐνδυμάτων, ἐκεῖτο ἐξηπλωμένον ἐπὶ φερέτρου, εἰς ὃ πλησιάζοντες οἱ εὐάριθμοι τοῦ μακαρίτου φίλου ἐναπέθετον εὐλαβῶς ὡς εἰς ἱερὸν μέρος στεφάνους ἐξ ἀνθέων λευκῶν... Τῆς ἐσπέρας ἐπελθούσης, αἱ νεκρικὰ λαμπάδες ἀνήρθησαν καὶ, ἀποσυρθέντων τῶν ξένων ἔλων, οὐδεὶς ἕτερος, ἐκτὸς τῶν γραιῶν νοσοκώμων καὶ τῶν ἱερέων

τῶν τὰς νεκρωσίμους προσευχὰς ἀναγιγνωσκόντων, ἔμενον ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Ἡ δὲ πένθιμος καὶ κατακουκτικὴ αὐτῆ ψαλμωδία, ἡ πενθιμωτέραν καθιστώσα τὴν σκοτίαν τῆς νυκτὸς ἐκείνης, διεκόπτετο μόνον, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἐκ θρηνηδῶν λυγμῶν, ἀπὸ τοῦ παρακειμένου δωματίου ἐξερχομένων. Ἐκεῖ περικυκλωμένη ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῆς ἡ δυστυχῆς τοῦ Ἐρρίκου μήτηρ, διήρχετο τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πεφλημένου τῆς υἱοῦ, ἐν μετ' ὀλίγον διὰ παντὸς ἔμελλον να τῇ ἀφαιρέσωσιν!

Ἐνῶ χρόνῳ ὅμως ἡ θλίψις κατακυριεύει τὸν οἶκον τοῦ θύματος, ἡ τύψις τοῦ συνειδότος ἤρξατο ἐκτείνουσα τὸν σιδηρὸν αὐτῆς βραχίονα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐνόχων, καὶ ὁ ὕπνος ἀπεμακρύνθη πλέον τῶν νυσταλέων αὐτῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ ὁ μὲν Ὁθων, ὅστις φαίνεται παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἐπιπλήξων τοῦ φίλου του, τὸν ἄλλοτε τσοσῶτον ἀγαπητοῦ, κλαίει ἤδη ἀμάρτημα, ἔπερ δὲν δύναται πλέον να ἐπανορθώσῃ ἡ δὲ Κύττη, ἡ δυστυχῆς ἐκεῖνη Κύττη, κυριευθεῖσα ἐκ τοῦ αἰσχυροῦ καὶ τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος λίαν ἀργὰ ἀφυπνισθέντος, ἐλησημόνησε τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ συντρόφου τῶν παιδικῶν τῆς χρόνων, τοῦ συγκοινωνοῦ τῶν παιδικῶν ἀπορρητῶν τῆς. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀθῶα ἐτη παρουσιάζονται ἐν τῇ μνήμῃ τῆς...! Σκέπτεται ἤδη τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀγνὸν ἐκείνον ἔρωτα, ὅστις περιέβαλεν αὐτὴν διὰ τσοσῶτων φροντίδων καὶ τρυφερότητος...! (ἀκολουθεῖ)

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ.

Τὸ γένος τῶν Βουλγάρων, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ αἰετιμὸς Εὐγένιος, ἤκμαζεν εἰς Κέρκυραν καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῶν εἰς τὸν βίον τοῦ ἀγίου Σπυριδωνος ἱστορουμένων, ἔπερ ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ, ἐτι εὐγενῆς τις καταγόμενος ἐκ τῆς δυστυχῆς ἐκείνης μεγαλοπόλεως Κολογαφρέτης πὸ ἐπωνύμιον, μετὰ τὴν αἰκράν, τῆς πατρίδος αὐτοῦ καταστρεφῆν, μετέφερε τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἀγίου Σπυριδωνος εἰς Κέρκυραν, ἐν ἣ εὐρὸν περικαλλῆ ναὸν, ἀπέθηκε τὸ πάνσεπτον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς, διέμεινεν ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ, ὑπηρετῶν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ. (« Ἀνακαίνισθις δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πόλεως (λέγει αὐτολεξεῖ ὁ ἴδιος συγγραφεὺς), καὶ ἐτέρωθι μετακτισθείσης, ἄλλον ἐγειροῦσι » τῷ ἀγίῳ ναὸν οἱ τότε ἱεροῦται, οἱ ἐκ Κερκύρας δηλ. Βουλγαροὶ, εἰς οὓς δι' Ἀσημίνας τῆς μακαρίτιδος τὸ κατὰ κόσμον » τῆς δεσποτείας δικαίωμα τοῦ ἱεροῦ μετέβη λειψάνου.»

Ἐκ τοιαύτης λοιπὸν ἀρχαίας γενεᾶς κατήγετο ὁ μέγας Εὐγένιος οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐκατοικοῦσαν εἰς Ζάκυνθον, τινὲς δὲ ὀνομάζουσι καὶ ἐνορίαν αὐτῶν τὴν τῆς Φανερωμένης, καὶ ἄλλοι προσθέτουσιν, ἐτι σώζεται μέχρι τοῦ νῦν καὶ ὁ κώδῃξ, εἰς ὃν εὐρίσκαται καταγεγραμμένον τὸ παιδικὸν ὄνομα τοῦ Εὐγενίου Ἐλευθερίου· κατὰ δὲ τὰς σημειώσεις Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὁ μὲν μέγας Εὐγένιος ἀνατιφρήτως ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα κατὰ τὸ 1716 ἔτος, καθ' ὃν καιρὸν ἡ πόλις αὐτῆ ἠλευθερώθη διὰ

θαύματος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐκ τῆς πολιορκίας τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, διὸ καὶ ὠνομάσθη Ἐλευθέριος, οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐκατοίκουν εἰς Ζάκυνθον, ἔτυχον δὲ εἰς Κέρκυραν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν διὰ τὸν φόβον τοῦ πολέμου ἢ δι' ἄλλην τινὰ περίστασιν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς βεβαιούται ὑπὸ πολλῶν, ὅτι ἐν Κερκύρᾳ ἔλαβε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς παιδείας, διδάχθεις παρά τινι ἱερομονάχῳ Ἱερεμία Καβαδιά ὀνομαζομένῳ. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τινῶν ἦν

τότε ἀπηγορευμένη παρὰ τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ἡ διδασκαλία τῶν ὑψηλοτέρων μαθημάτων τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, μὴ ἢ βαθυτέρα μελέτη τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων διεγείρη τὸν νοῦν τῆς νεολαίας τῶν Ἑπτανησίων καὶ ἀποπτύσσει τὸν χαλινὸν τοῦ ἐπικειμένου ζυγοῦ, μετέβη εἰς Ἄρταν ὁ Εὐγένιος, ὅπου ἐσχολάσθη σφόδρα τὴν διδασκαλίαν Ἀθανάσιος ὀνομαζόμενος, περὶ οὗ ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ αὐτοῦ. Καθ' ἓν καιρὸν δὲ διέτριβεν εἰς Ἄρταν, ἠκολούθησε συμβεβηκὸς τι δεικνύον ἱκανῶς τὴν καὶ ἐν ἀπαλή ἔτι ἡλικίᾳ ἀμυδρῶς ὑπερβαίνουσαν μεγαλοφυίαν καὶ ἀγγίζονταν τοῦ ἀνδρός. Ὁ τότε μητροπολίτης Ἄρτης καταδικάσας ἱερὰ τινὰ ἀδίκως εἰς μικρὰν ἀργίαν τῶν ἱεραικῶν χρεῶν, ἤρνεϊτο τὴν συγχώρησιν εἰς τὸν δυστυχῆ, καὶ τοὶ πολὺ λαοὶ καὶ ὑπὸ πολλῶν προκρίτων τῆς πόλεως Ἄρτης εἰς τοῦτο παρα-

κληθεῖς ἀλλὰ τελευταῖον ἀπελπισθεῖς, λαβῶν ἴσως καὶ παράτινος συμβουλήν, ἀπεφάσισεν ἵνα προσδράμῃ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ, ἀναφέρων τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως εἰς αὐτὸν πραχθέντα, ζητήσῃ παρ' ἐκείνης τὴν ἐκ τῆς ποινῆς ταύτης ἀπαλλαγὴν. Κατέφυγε λοιπὸν εἰς τὸν νέον μαθητὴν Ἐλευθέριον, ὡς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους μαθητὰς ἐπαίνουμένον, παρακαλῶν μετὰ θερμῶν δακρύων, ἵνα συντάξῃ τὴν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναφορὰν αὐτοῦ· ὁ δὲ Εὐγένιος ἀκούσας δεινοπαθούντα ἐλευθερώσας τὸν ἱερέα, καὶ κινηθεὶς εἰς συμπάθειαν, συνέταξε τοσοῦτον συγκινητικὴν ἐνταῦθα καὶ γλαφυρὰν ἀναφορὰν, καὶ μὲ τοσαύτην δεινότητι λόγου, ὥστε ἔχει μόνον ἔπεισε τὴν σύνοδον εἰς βοήθειαν

τοῦ ἱερέως, ἀλλ' ἐκίνησεν αὐτὴν καὶ εἰς περιέργειαν ἵνα μάθῃ τὸν συντάξαντα. Ὅθεν γράψας ὁ Πατριάρχης εἰς τὸν μητροπολίτην Ἄρτης περὶ ἀπαλλάξεως τοῦ ἱερέως τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ ποινῆς, ἠρώτησεν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ τίς ἄρα ἦτον ὁ συντάξας τὴν περὶ τοῦ ἱερέως ἀναφορὰν· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς λαβῶν τὴν ἐπιστολήν, προσεκάλεσε μὲν τὸν ἱερέα καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν συγχώρησιν, ἠρώτη δὲ ἐπιμόνως περὶ τοῦ συντάξαντος τὴν ἀναφορὰν, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἐδέχθη εὐγνωμῶν τὴν συγχώρησιν, παρηγγεῖτο δὲ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἐξήγησιν τοῦ ζητουμένου μυστηρίου, ἕως οὗ λαβῶν ὑπο-

σχέσεις, ἔτι δὲν πρέκειται βλάβη τις εἰς τὸν γράψαντα, ὠμολόγησε τὸ ὄνομα τοῦ Εὐγενίου, διὰ τὸ ὅποιον εἶπε τινὰ παράνομα ὁ μητροπολίτης εἰς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ἀθανάσιον. Τοῦτο μαθὼν ὁ Εὐγένιος καὶ δυσαρέστως διατεθείς, ἀνεχώρησεν εἰς Ἰωάννινα. Τῆς δὲ εἰς Ἄρταν διατριβῆς αὐτοῦ μνημονεύει καὶ ὁ ἴδιος ἐν ταῖς πρὸς τὸν Γ. Κρομμύδην ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἐκδοθείσας ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ 1808 ἔτος.

Εἰς Ἰωάννινα δὲ ἐσχολάσθη τότε, φαίνεται, Μεθόδιος ὀνομαζόμενος Ἀθηναίτης, παρὰ τοῦ ὁποῦο ἤκουσε τὰ ἐκείσε τότε διδασκόμενα φιλοσοφικὰ μαθήματα· ἐκεῖ καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος μετανοήσας ἀντὶ Ἐλευθερίου Εὐγενίου· δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς πόσον καιρὸν διέτριψεν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέρασεν πολλὰ ἔτη, καὶ δεῖξας ὅποιαν εὐφυίαν εἶχεν εἰς τὰς μαθήσεις, ἔλαβε συνδρο-

μὴν παρὰ τινῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὅπου διαμείνας ἱκανὰ ἔτη, ἐδιδάχθη διαφόρους ἐπιστήμας καὶ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, οἷον Λατινικὴν, Ἰταλικὴν, Γαλλικὴν, καὶ τελευταῖον τὴν Ἑβραϊκὴν, ἣν μαθὼν, ὡς λέγεται, εἰς βραχυτάτον χρόνον διέστημα, ἐξέπληξε τὸν διδάσκοντα ταύτην εἰς αὐτὸν Ραββίνον.

Τελειώσας δὲ τὴν σπουδὴν τῶν μαθημάτων αὐτοῦ, ὑπέστρεψεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου συντάξας ὠδὰς τινὰς εἰς τοὺς ἐκεῖ προκρίτους διὰ στίχων Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ἐν μέτροις διαφόροις, ἐθουμάσθη παρὰ πάντων, δούς τρανώτατα δείγματα τῆς ἀγχινοίας καὶ πολυμαθείας αὐτοῦ.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ.

Μετέβη ἔπειτα εἰς Κέρκυραν, ὅπου εὗρον τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἦδη τεθνηκότας διέταξε τὰ περὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμπελόκεια, πόλιν τῆς Θεσσαλίας μικρὰν, ἀλλ' ἐπίστημον, ὅπου σχολαρχήσας ἱκανὰ ἔτη, ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ ἄλλους μαθητὰς, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸν ἐπίσκοπον Πλαταμῶνος Διονύσιον, ὅστις διὰ τῆς συστάσεως τοῦ ἐκείσε ἐμπορικοῦ συστήματος ἐγένετο αἰτίος τῆς πόλεως, τὸν ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον καὶ τινὰ Γεώργιον, διαδεξάμενον τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Ἀμπελόκεια σχολῇ.

Προσκληθεὶς ἔπειτα εἰς Ἰωάννινα παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐμπόρων καὶ ἰδίως παρὰ τοῦ Καραϊωάννου, ἀπῆλθεν ἐκεῖ καὶ ἐδίδασκε τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν εἰς τὴν σχολῇ ἐκείνης τῆς πόλεως, ὅτε λέγεται, ὅτι Νικόλαός τις Ζερζούλης ἐκ Μετσόβου ἐπιθυμῶν μὲν τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων, μὴ πειθόμενος δὲ εἰς τὰς διατάξεις τῆς σχολῆς, ἐπειδὴ παρηγγεῖλεν εἰς αὐτὸν ὁ Εὐγένιος ἵνα ὑπόκειται εἰς τὰς διατάξεις, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἀνεχώρησεν εἰπὼν, ὅτι ἀπέρχεται καὶ αὐτὸς καὶ διδάσκειται ἐκεῖ ὅπου ἐδιδάχθη καὶ ὁ Εὐγένιος· καὶ τῷ ὄντι μετέβη εἰς Εὐρώπην, καὶ ἔλαβε παιδείαν ἱκανὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπιμελῶς μετέδωκεν εἰς τοὺς συμπολίτας του.

Ἀπὸ μικρὰν αἰτίαν λέγεται, ὅτι δυσαρέστηθεῖς ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ προσκληθεὶς παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Κοζάνης, πόλεως μικρᾶς, ἀλλ' ἀκαμάτους κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν φιλομαθίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ὑπήγεν ἵνα σχολαρχήσῃ ἐκεῖ, ὅτε λέγεται, ὅτι διαβαίνων ἐκ Λαρίσσης περὶ τὰ 1746 ἔτη, ἀρχιερατεύοντος Μελετίου τοῦ Τενεδίου τοῦ μετὰ ταῦτα πατριαρχεύσαντος καὶ πολλὰ παθόντος ἐν καιρῷ τοῦ κατὰ τὸ 1767 συμβάντος μεταξὺ Τούρκων καὶ Ρώσων πολέμου, προσεκληθῆ ἵνα ἐκφωνήσῃ λόγον ἐπ' ἐκκλησίας, συμπροσώσης τότε τῆς ἐβδόμαδος τῶν ἁγίων παθῶν. Ὑπήκουσεν ὁ Εὐγένιος καὶ, προσημασάμενος ἀπὸ τὸ ρητὸν « Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ μεταβαίνειν μὲ εἰς διαφορὰν », ὠμίλησε μὲ τοσαύτην δεινότητι ρητορικῇ, ὥστε ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἐκίνησεν δλους εἰς δάκρυα. Τὸν λόγον τοῦτον ἀκούσας Διονύσιός τις πρεσβύτερος, ἐφημέριος ὢν τότε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Λαρίσσης, τὸν Ἅγιον Ἀχιλλεῖον, καὶ χειροτονοθεῖς μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος Λητζᾶς καὶ Ἀγράφων, διηγεῖτο συνεχῶς εἰς τινὰ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων.

Ἄγνοεῖται πόσον καιρὸν διέτριψεν εἰς Κοζάνην· ἀλλ' ἐκείθεν προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου μετέβη εἰς τὸ Ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου διετέλεσε πέντε ἔτη διδάσκων Φιλοσοφικὰ, Θεολογικὰ καὶ Φιλολογικὰ μαθήματα. Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον ἐρωτῶντα, διὰ τί ἀνεχώρησε, φαίνεται καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας διακαῆς αὐτοῦ ζῆλος πόσους ἀγῶνας ὑπέστη, καὶ πόσας δυσχερείας ἀπήντησε μὲ ὅλα ταῦτα ὁ καρπὸς ἔγινε μέγας. Ἐκ τῶν πανταχόθεν συρρουσάντων μαθητῶν καὶ διασπαρέντων μετὰ ταῦτα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἰδιαίτερος δὲ εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἠπειρον, φαίνονται ἐξέχοντες πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ μάλιστα Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ὁ πολλὰ ἔτη σχολαρχήσας ἐν Χίῳ, καὶ ὁ ἐξ Ἀγράφων Σέργιος ὁ Μακρᾶτος, ὁ ἐν τῇ κατὰ

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχ. ΚΣΤ').

τὴν Κωνσταντινούπολιν πατριαρχικὴ σχολῇ χρόνους ἱκανοὺς διαπρέψας καὶ πολλὰ συγγράμματα εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλώσσαν καταλιπών.

Μετέβη ἔπειτα εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸ 1761 ἔτος κατὰ τὸν Κούμαν, ὅπου ὁ Πρίγκιψ Γρηγόριος ὁ Γκίκας διερμηνεύς τότε τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας, ἀνὴρ φιλομαθῆς καὶ ἐνθερμος ὑπερασπιστῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ὁποῖος ἐφάνη καὶ εἰς τὸν ἀοιδίμον Νικηφόρον Θεοτόκην, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης καὶ κατέστησε διδάσκαλον τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν πατριαρχικὴν σχολῇ. Ἀλλὰ Δωρόθεος τις Μιτυληναῖος, διδάσκαλος τῶν Γραμματικῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ σχολῇ, φθόνῳ ἢ ἀπειροκαλίᾳ κινούμενος, διέσυρε πανταχοῦ τὸν ἀοιδίμον Εὐγένιον, ὡς μὴ εἰδότα τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν καὶ ὡς διδάσκοντα περιττὰ καὶ ἄχρηστα μαθήματα, ὅποια ἐνόμιζε τὴν Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Μαθηματικῆς· ἡ δὲ χαμερπῆς καταδρομὴ αὐτοῦ λέγουσιν, ὅτι κατήντησεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε καὶ παντοῦ ἄλλην τινὰ ἐμίσησεν, ἵνα παρουσιασθῇ εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐγενίου, φέρων τὸν Γληζούριον ἐπὶ χεῖρας, καὶ ζητήσῃ λύσιν προβλημάτων ἀριθμητικῆς, δεικνύων δὲ τὸν τούτου τὸ εὐτελεῆς τῶν διδασκόμενων παρὰ τοῦ Εὐγενίου μαθημάτων. Εἰς ταῦτα ὅμως λέγεται, ὅτι συνευδόκει καὶ ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Σαμουήλ, ὅστις ἦν μὲν ἀνὴρ πεπαιδευμένος, ἀλλὰ, προστετηκώς εἰς τὰ τότε διδασκόμενα σχολαστικὰ μαθήματα, ἔχει μόνον ἀπεδοκίμαζε τὴν νεωτέραν μέθοδον τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν ἀπεστρέφετο καὶ τὰ σχολεῖα αὐτῶν κατεδίωκε· διὸ καὶ εἰς τοῦ Εὐγενίου τὰ μαθήματα δὲν εὐηρεστεῖτο. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἐπειδὴ συνέβη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους θάνατος εἰς τὴν μητέρα τοῦ Γρηγορίου Γκίκας, καὶ προσκληθεὶς ὁ Εὐγένιος νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπιτάφιον λόγον ἐπροσημασάτο ἐκ τοῦ « Πολλὰ γυναῖκες ἐποίησαν δύναμιν, πολλὰ ἐκπῆσαντο πλοῦτον, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας πάσας », ὅταν τελειώσας τὸν λόγον ὑπήγεν ὁ Εὐγένιος ἵνα ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐπέπληξεν αὐτὸν ὑπερῶς (εἰπὼν δημοσίως μετὰ πικρίας) μίαν θνητὴν γυναῖκα ὑπεράνω τῆς Παναγίας· καὶ ἄλλοτε ἰδὼν τὸν Διονύσιον Πλαταμῶνος μαθητὴν τοῦ Εὐγενίου, παρουσιασθέντα ἐνώπιόν του, οὔτε προσέβλεψε πρὸς αὐτόν, οὔτε λόγον τινὰ ἀπέτεινε, ἕως οὗ ἐκείνος, ἀνὴρ φρόνιμος, ἐνοήσας τὴν αἰτίαν, ὅτε τὸν ἠρώτησε, διὰ τί ἦλθεν, ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως καὶ ἡμερότητος καὶ κατεπράυνε τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν. Ὁ Γκίκας ὅμως ἐνοήσας τὰς βαθεῖας γνώσεις καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν δύο μεγάλων τούτων ἀνδρῶν, Εὐγενίου καὶ Θεοτόκη, ἐνήργησε τὴν ἀνάστασιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀρχιερατικούς θρόνους Δέρκων καὶ Χαλκηδόνος, ἵνα εὕρισκωνται εἰς τὴν σύνοδον πάντοτε, ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησεν ἢ προσπαθεία του. Εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐξεφώνησε καὶ τὸν περιφθονοῦν λόγον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, περὶ τοῦ ὁποῦο λέγεται, ὅτι ἔγεινε μεγάλη συρροὴ ἔχει μόνον τῶν Ὀρθόδοξων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν Αὐτικῶν καὶ Λουθηροκαθόλων, καὶ πρὸ πάντων συνήλθον πρέσβεις διαφόρων αὐτῶν, ἐξ οὗ ἐκινήθη πολὺ ἡ περιέργεια τῶν Τούρκων, καὶ προήλθεν ἐκ τούτου ἡ ἐλάττωσις τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς τελετῆς.

Ἄνωχωρήτας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μετέβη εἰς Λαϊψίαν, σκοπὸν ἔχων τὴν διὰ τύπου δημοσίευσιν τῆς Λογικῆς αὐτοῦ, ἣν καὶ ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1766, διέμεινε δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὅτε ἐτύπωσε καὶ τὸ μαθηματικὸν τοῦ Σαγιέρου. Μετὰ ταῦτα ἀπεράσισεν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν Ἄθωνι ἔτι διατρίβων, ἐξέδωκε βιβλίον τι ἐπιγραφόμενον, κατὰ τὸν Πάριον, «Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, διδασκάλου τῆς ἡδὴ συγκροτηθείσης ἐν τῷ ἀγωνίῳ φρεὶ σχολῆς», ἐν ἣ ἀπηρίθμηται συντόμως μίαν πρὸς μίαν τὰς τῶν Λατίνων καινοτομίας, Αὐτικῆς δὲ τῆς ἐκδότης τοῦ Θεοφυλάκτου ἐν τῷ Ζ'. τμήμ. τῶν προλεγομένων τοῦ Δ'. τόμου ἀναφέρων περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἔγραψεν, ὅτι ἦτο λίβελλος συνταχθεὶς παρὰ τοῦ Εὐγενίου, καὶ ἄλλα τινὰ, διὰ τοῦτο ἐνόμισεν ἐπικινδύνου τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφὴν, οὗτος τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αὐτικῶν.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸν Πάριον, διατρίβων ἔτι εἰς Λαϊψίαν, ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου Ὁλόρη, ἐλθόντος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς Λαϊψίαν, οὗτος Ουμαῦσας τὴν ἀγγίχουσαν καὶ πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός, ἀνέφερεν ἐπιστρέψας εἰς Πετρούπολιν μετὰ πολλῶν ἐπαίνων τὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοκρατορίσσαν Αἰκατερίνην τὴν Β', ἥτις πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ πάσης καταδρομῆς ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν βασιλικὸν ἔγγραφο, διὰ τοῦ ἑοπίου ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλείας, συνιστώμενος εἰς ὅλας τὰς κατὰ τὰ διάφορα κράτη ἀρχάς. Ἐν τούτοις ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν καὶ βιβλίον τι Γαλλικόν, περιέχον σχέδιον κώδικος νόμων, ἵνα μεταφράσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, ὅπερ καὶ μεταφράσας ἀπέστειλεν ὁ Εὐγένιος, καὶ ὁ Πάριος βεβαίωσεν ὅτι εἶδε τὴν μετάφρασιν. Ἡ δὲ Β' Αἰκατερίνη εὐχαριστήσασα διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ λαβοῦσα καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τοῦ Εὐγενίου, ἀπεφάσισεν ἵνα μετακαλέσῃ αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ μετέβη εἰς Βερολίον, ὅπου λέγονται πολλὰ περὶ αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἂν καὶ ὄχι τὸσον πιθανά, δὲν ἐνόμισα ἀξία παραλείψεως. Πρῶτον, ὅτι ἔτι γνωστὸς εἰς τὸν βασιλικὸν Φριδερικὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης περιπατῶν μίαν ἡμέραν εἰς τὸν κήπον τοῦ βασιλείως καὶ συνομιλῶν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἔδιδε διάφορους εὐσεβεῖς ἀπαντήσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ συμπεριπατῶντος. Ὁ Φριδερικὸς ἴδων ἐκ τοῦ ἐκεῖ παλατιοῦ τὸν Μοναχὸν αὐτὸν καὶ ἀκούσας τὴν συνομιλίαν, ἐκινήθη εἰς περιέργειαν, καὶ γράψας ἐν πρόβλημα μαθηματικὸν εἰς χαρτὴν, ἔστειλεν αὐτὸ ἀγνωρίστως εἰς τὸν Μοναχόν, ζῆτῶν τὴν λύσιν· ὁ δὲ Εὐγένιος ὄχι μόνον ἔγραψε τὴν λύσιν, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ δύο στίχους ἑλληνικοὺς ἐπανειρητικούς εἰς τὸν προτεινόμενον τὸ πρόβλημα. Τοῦτο ἴδων ὁ βασιλεὺς, προσεκύλησεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ παλάτιον, καὶ μαθὼν ὅτι ἦτον ὁ Εὐγένιος, μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας ἐνδειξίας φιλοφροσύνης κατέστησεν αὐτὸν γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐν Βερολίῳ σοφοὺς καὶ θεολόγους. Δεύτερον, ὅτι διατρίβοντος τοῦ Εὐγενίου εἰς Βερολίον, εὐρέθη κατὰ συγκυρίαν ἐκεῖ καὶ ὁ Βολταίρος (ὡς λέγεται), καὶ μίαν ἡμέραν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Φριδερικῆς ὄντων ἀμφοτέρων προσκεκλημένων, ἐγένετο λόγος περὶ τῶν παρὰ Γραικοὺς νηστειῶν, καὶ ὁ Βολταίρος ἠρώτησε τὸν Εὐγένιον θαυμάζων θῆθεν, πῶς καὶ αὐτὸς σοφὸς ἀνὴρ ὢν, φέρεται ὑπόληψιν εἰς

τοιαύτας δεισιδαιμονίας· ἐκ δὲ τοιαύτης αἰτίας προήχθησαν καὶ εἰς ὑψηλοτέρας περὶ θρησκείας συζητήσεις, ὅτε ἐπεσφράγισεν τὸν λόγον ὁ Εὐγένιος εἰπὼν, ὅτι εἰ μὲν τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα εἰσὶν ὀρθά, ἐγὼ ὁ ἄλλος φρονῶν δὲν βλάπτωμαι, εἰ δὲ ὀρθὰ ἀπερέγῳ φρονῶ, τότε ὅποια τιμωρία διαδέχεται σὲ τὸν ἐναντὶα φρονούντα;

Λέγεται ἔτι ὅτι εἰς μίαν συνέλευσιν σοφῶν ἀνδρῶν προσεκληθῆς ὁ Εὐγένιος ἵνα δημηγορήσῃ ἐκ τοῦ προχείρου θρησκευτικὸν τινα λόγον· ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν παρόντες πολλοὶ καὶ Αὐτικοὶ καὶ Λαυθηροκαθῆνοι, ὁ Εὐγένιος ἵνα μὴ προσκρούσῃ, ὠμίλησε περὶ θανάτου, χωρὶς νὰ περιπλεχθῇ εἰς τὰς διαφορὰς τῶν δογματικῶν, τὸ ὅποιον ἐνοήσας ὁ Φριδερικὸς ἐπήνεσε τὴν φρόνησιν αὐτοῦ.

Ἐν Βερολίῳ δ' ἔτι διάγοντος τοῦ Εὐγενίου ἐστάλη παρὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης ἔγγραμα βασιλικὸν καὶ ἐκατόνταρχος μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα, κατὰ τὸν Πάριον, διὰ νὰ μεταφέρουν τὸν Εὐγένιον εἰς Πετρούπολιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς μεταβάσεως ταύτης λέγονται τινὰ περίεργα· δηλ. ὅτι ὁ ἐκατόνταρχος μὴ γινώσκων τὸν Εὐγένιον, ἐζήτησε εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Φριδερικῆς τὸν ἀνθρωπον, ὑποθέτων λαμπρὸν τινα ἀξιωματικόν, καὶ ἔμεινεν ἐκστατικός, ὅτε ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ Μοναχὸς λιτωῶς ἐνδεδυμένος, μ' ὄλον τοῦτο κατὰ τὴν διαταγὴν τὸν ἐδέχθη· ἐσυλλογίζετο ὅμως κατ' ἰδίαν, ὡς ἐφαίνετο, ὅτι ἦσαν ὑπερβάλλουσαι αἱ εἰς αὐτὸν διδόμεναι τιμαί. Ὁ δὲ Εὐγένιος, λέγουσιν, ἔτι ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἐκατόνταρχου τὸν κατάλογον τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν, καὶ ἀρ' οὗ ἅπαξ ἀνέγνωσεν αὐτὸν, εἶπεν εἰς τὸν ἐκατόνταρχον ὅτι ἐὰν κατὰ περίστασιν χάσῃ αὐτὸν τὸν κατάλογον, ἐνθυμῆται τὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων; ἀδύνατον, ἀπεκρίθη ὁ ἐκατόνταρχος. Τότε ἤρχισεν ὁ Εὐγένιος νὰ λέγῃ ἐν πρὸς ἐν τὰ ὀνόματα μὲ τὰ ἐπίθετα καὶ τοὺς βαθμοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν τελευταίων καὶ προχωρῶν μέχρι τοῦ πρώτου· ἡ παράδοξος αὕτη δεξιότης τῆς μνήμης τοῦ Εὐγενίου ἐξέπληξε τὸν ἐκατόνταρχον, καὶ ἐπεισθη, ὅτι ὁ Εὐγένιος ἦν ἀξίος τῆς διδομένης εἰς αὐτὸν τιμῆς, καὶ ἠκολούθησε τὸν δρόμον σεβόμενος καὶ θαυμάζων τὴν εὐρύαν καὶ πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός.

Ὅποιον ὑπόληψιν ἔλαβεν εἰς Ρωσίαν καὶ πόσα συγγράμματα ἐξέδωκεν ὡφέλιμα εἰς τὸ ἑλληνικὸν γένος, φαίνεται ἀπὸ πολλὰ διδόμενα· ὁ δὲ Πάριος ἀναφέρων περὶ τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς του, ἐκφράζεται ἐνθουσιαστικώτερον, καὶ ἰδοῦ τί λέγει αὐτολεξεί: «ἀλλὰ διὰ νὰ παραδράξω τὰ μεταξὺ τὴν ἐνδοξὸν χειροτονίαν του γενομένην εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἰβηριτῶν ἐπὶ παρούσῃ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, τῆς ὑψηλῆς συγκλήτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τ' ἄλλα πάντα, μὲ τὰ ὅποια ἡ μεγάλη Κυρία ἐτίμησε τὸ κλέος, τὸ σέμνωμα, καὶ τὸ ὡς ἀληθῶς ἄκρον ἄκρον τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ ἀρῶ ἡσπάρχη εἰς ἐκεῖνον τὸν οὐρανόν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, δὲν ἐλησμώνησεν οὐδ' ἐκείθεν τὸ ἐπίγειον τοῦτο γένος του· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς νὰ ἤξεύρησ, τῆς εὐνοίας ταύτης τῆς μάλλον μητρικῆς ἢ αὐτοκρατορικῆς, τὴν ὅποιαν ἡ μεγάλη Αὐγούστα (βιωμένης ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὸ κράτος αὐτῆς) σημείους μεγάλους καὶ φανεροὺς ἐδείξε καὶ δείχνει κοντὰ εἰς τὸ ταπεινὸν γένος ἡμῶν τῶν ρωμαίων, ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ αἴτιος, ἐκεῖνος λέγω, ὡς ἄλλος Ζωροβάβελ ὑπομνήσκει καὶ διεγείρει τὸ εὐσεβέστατον ἐκεῖνο Κράτος νὰ οἰκτιρῇ,

τὴν ἀγαπημένην του Ἱερουσαλήμ, τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ πολλῶν πολλακῆς ἐδείξε καὶ δείχνει καὶ κοινῶς καὶ κατὰ μέρος τὸν ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ ζήλον του» προσθέτει δ' ἐπειτα καὶ ὅτι ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν βασιλισσῶν ἐπιδημήσασαν εἰς Χερσῶνα ἵνα δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀδεια ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡ βασιλισσα ἐπένευσε μὲν εἰς τὸ φανερόν, πραγματικῶς ὅμως ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τοιοῦτον σκοπῶν.

Ἐίπομεν, ὅτι νέος ἔτι ὢν ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος εἰς Ἰωάννινα, καὶ διετέλεσεν εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν μέχρι τῆς εἰς Πετρούπολιν ἀφίξεως αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1775 Αὐγούστου 30 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς· κατὰ δὲ τὸ 1776 Ὀκτωβρίου 1 ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς καὶ ἔλαβε τὴν ἐπισκοπὴν Σλαβηίου καὶ Χερσῶνος· γηράσας δὲ παρητήθη καὶ διέτριβεν εἰς Πετρούπολιν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Συνέγραψε δὲ πλείστα καὶ κάλλιστα συγγράμματα, φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ, ἅπερ ἐκτίθενται εἰς τὸν ἐφεξῆς ἐπισυναγμένον κατάλογον· ἀλλὰ πρὶν ἀναφέρειν τὰ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευθέντα συγγράμματα τοῦ σοφοῦ ἐκεῖνου ἀνδρός, προεταξά τὰ λεγόμενα τοῦ ἰδίου Παρίου αὐτολεξεί περὶ τινῶν συγγραμμάτων ἐκεῖνου, ἢ πολλὰ σπανίων ἢ ὅλως ἀγνώστων εἰς τὸ κοινόν. «Μόνον διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως διακαθ' ζήλον του (λέγει ὁ ρηθεὶς) εἶνε μυρίων ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων ἀξίος ὁ ἱερώτατος Εὐγένιος, καὶ δεικνύει τοῦτον του τὸν ζήλον, Α' ἢ ἐν εἶδει ἐπιστολῆς ἐκεῖνη ἀμέσως πρὸς τοὺς Σέρβους γενομένη διδαχῆ, περὶ τῆς ὅποιας ἀνωτέρω εἶπομεν. Β' ἢ ἱερὰ ἔκθεσις τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἁγίων τῆς ἁγίας ἡμῶν ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πολλῶν ὑπερφυσικῶν θαυμάτων, ἣν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γάλλον Πέτρον Κλέρκ, τὸν Ἰησοῦστην, γράψαντα αὐτῷ... ἵνα ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἀποστείλῃ, πρὸς ὃν ἐστάλη παρὰ τῆς μεγάλῆς Ἐκκλησίας ἡ ἔκθεσις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, παρ' αὐτοῦ τούτου κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου συντεθείσα, δεῖγμα κατὰ ἀληθειαν ἀκριβέστατον τῆς τοῦ ἀνδρός ὀρθοδοξίας.» Ἰδοῦ τί λέγει ὁ Πάριος καὶ περὶ τῆς μνημονευθείσης μεταφράσεως τοῦ γαλλικοῦ νομικοῦ βιβλίου. «Ἀλλὰ προ τοῦ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν του, ἰδοῦ καὶ τὸν στέλλει ἢ αὐτοκρατορίσσει ἐν βιβλιαρίῳ εἰς γαλλικὴν διάλεκτον διὰ νὰ τὸ μεταφράσῃ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλήν διάλεκτον, τὸ ὅποιον καὶ μετέφρασε καὶ τυπωμένον τὸ ἀνεγνώσαμεν, καὶ εἶδομεν ὅτι ἦτο τὸ σχεδιάσμα νέου κώδικος νόμων, ἦτοι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ρίζας περιέχον τοῦ ἐκτεθησομένου νομικοῦ κώδικος.» (ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ

Τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ἐζωγράφισεν ὁ ζωγράφος Μιχαηλάγγελος.

Τὸν Ἀνδριάντα τοῦ Μωϋσέως ἐγλύψεν ὁ γλύπτης Μιχαηλάγγελος.

Τὸν Ἅγιον Πέτρον ἔκτισεν ὁ ἀρχιτέκτων Μιχαηλάγγελος.

Ἐπίσης τὰ ὠραιότερα ἄσματα τῆς Ἱταλικῆς γλώσσης μετὰ τὰ ἄσματα τοῦ Πετράρχου, ἔγραψεν ὁ ποιητὴς αὐτός, ὁ Μιχαηλάγγελος.

Ἐπρεπεν ἴσως ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους, διότι, διὰ μόνης τῆς ἀπλῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἔργων του, ἠδυνάμεθα κάλλιον νὰ περιγράψωμεν τὸν ἀνθρώπινον τούτον θεόν. Ἀλλ' ὁ βίος τοῦ ἀνδρός τούτου, ἐρ' οὐ τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀριστοτεχνήματα ὑψοῦντα ὡς φάροι πρὸς φωτισμὸν τοῦ κόσμου, εἶνε εἰσέτι, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σκοτεινότερα αὐτοῦ μέρη, ἐνδοξος καὶ πλήρης διδακτικῆς· διὸ ἀποβαίνει καθήκον ἡμέτερον νὰ τὸν διηγηθῶμεν.

Περὶ τὴν ὀγδόην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς κυριακῆς τῆς 6 Μαρτίου τοῦ 1474 ἐγεννήθη εἰς Κιόζην τῆς Τοσκάνης ὑπὸ τοῦ πολιτάρχου Λουδοβίκου Βουναρόττη παιδίον ἄρρεν, κληθὲν Μιχαηλάγγελος· ὁ Βουναρόττης οὗτος κατήγετο ἀπὸ τῆς τῶν κομήτων Κανόστων οἰκογενείας, καὶ ἦν ὁ μετὰ ταῦτα Μιχαηλάγγελος. Ὡς συμβαίνει συνήθως, οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἤθελον νὰ γίνῃ γλύπτης· ὁ νέος ὅμως τὸ ἤθελεν.

Οἱ εὐγενεῖς συγγενεῖς του ἠγανάκτουσαν εἰς τὴν ἰδέαν καὶ μόνην, ὅτι εἰς κόμητις Κανόστας ἔμελλε νὰ γίνῃ λιθοτόμος, καὶ ματαίως ἔλεγον εἰς τὸν πατέρα του, οὗτος ὡς ὁ Μαρκέσιος Καμαργου εἰργάζετο σφῆρον τὴν σπάθην εἰς τὴν πλευράν, ὅτι ὁ γλύπτης δὲν εἶνε ὅμοιος μὲ λιθοτόμον· ὁ εὐθὺς οὗτος δὲν ἔβλεπε τίποτε ἄλλο εἰς τὴν γλυπτικὴν εἰμὴ γύψου μόνον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπερηφανία τοῦ γένους δὲν ἐξαλείφεται ποτέ, οὐδ' ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὠραιότερας φύσεις, ὁ Μιχαηλάγγελος καταστάς ἐφεξῆς μέγας, δὲν ἐδέχετο ποσῶς ὡς μαθητὰς χωρικοὺς, ἀλλὰ μόνον εὐγενεῖς.

Πρῶτος αὐτοῦ διδάσκαλος ἐχρημάτισεν ὁ Ghirlandajo ἦν περὶ τοῦ δεκαεταρατῆς, ὅτε ἤρχισεν νὰ σπουδάζῃ βλεπῶν δὲ τὰς μεγάλας αὐτοῦ προόδους ὁ διδάσκαλός του ἔλεγεν «ὁ παῖς οὗτος γνωρίζει πλείοτερον ἐμοῦ.»

Ὅτι εἶνε ἀξίον σημειώσεως, πρὸ πάντων διὰ νέον τοιαύτης ἡλικίας, (διότι ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ὁ διδάσκαλος εἶνε τὸ πᾶν διὰ τὸν μαθητὴν) εἶνε, ὅτι οὐδὲν ἀντικείμενον ἐπεξεργάζετο χωρὶς νὰ παραβάλῃ αὐτὸ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ ὅτε εἰς τῶν μαθητῶν ἔβωσεν αὐτῷ εἰς ἀντιγραφὴν ἰχθύων εἰκόνα, ἐπορεύετο τὸ ἐσπέρας εἰς τοὺς ἀλιεῖς μετὰ τῆς ζωγραφίας του, ὅπως βλέπῃ τοὺς ἰχθύς καὶ κρῖνη περὶ τῆς ὁμοιότητος. Ὁ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἔρωσ του οὗτος ὤθησεν ἀργότερα τὸν Μιχαηλάγγελον νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους ἐκεῖνας ἀνατομικὰς σπουδὰς, εἰς ἃς ὤφειλε τὴν τολμηράν του εἰς τὸ σχεδιάζειν δεξιότῃτα ἠγέραιεν ἀνθρώπινα πτώματα καὶ ζῶα νεκρά, ἐξέδερεν αὐτὰ, εἶτα κεκλιμένος ἐπὶ τῶν ἐκτάδην κειμένων τούτων πτωμάτων καὶ τὴν σμίλην ἔχων εἰς τὰς χεῖρας, ἐσπούδαζε τὸν μηχανισμόν καὶ τοὺς μυῶνας τῶν, ἀνερεῖνα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μεγαλονοίας τὴν λειτουργίαν τῶν λεπτοτέρων ἰνῶν, καὶ ἠρεῖνα τὸν θάνατον καθόσον συγχωρεῖται εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὅπως ἀργότερον ἀνασυνθέσῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἅπαντα τὸν φυσικὸν τούτον ὄργανισμόν καὶ ἐξεικονίσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐν τῷ σώματι αὐτῆν τὴν ψυχὴν. Καταπρίψας δὲ εἰς τοιαύτην εἰσεγθῆ ἔργασίαν μακρὰς νύκτας καὶ

δολοκλήρους ημέρας άνευ τροφής τινος και άνευ ύπνου, ήναγκα-
στη τέλος να διακόψη αυτήν επως μη αποθάνη.

'Αλλ' επανέλθωμεν ήδη εν τη αρχή του σταδίου του.
'Ημέραν τινά ώδηγήθη ο Μιχαηλάγγελος υπό του Γρανατίου
εις τον του αγίου Μάρκου Μεδεικίον κήπον. Λαυρέντιος ο Με-
γαλοπρεπής, πατήρ του Πάπα Λέοντος Ι' είχε κοσμήσει τον κήπον
τούτον δι' ώρασιότων ανδριάντων αρχαίων τε και νεωτέρων άμα
δ' εισήλθεν εις αυτόν ο Μιχαηλάγγελος, δέν ήθέλησε πλέον ν' ά-
κούση τι περι του διδασκαλου και του εργαστηριου του. 'Ο κήπος
ούτος κατέστη διδασκαλος αυτού και εντός αυτού έμεινεν άεννάως
εργαζόμενος επί λίθων και μαρμάρων.

Παρατηρήσας ποτέ κεφαλήν γέροντος Πανός έχουσαν μακράν
γενειάδα και μειδιάμα εις τα χείλη, εύρεν ο Βουοναρόττης το πα-
ρερροαριμένον εκείνο τεμάχιον ώραϊον και πλήρες ζωής διό ήθέ-
λησε να το απομιμηθή εις μάρμαρον. Μετά τινας ημέρας το έρ-
γον επερατώθη ανεπλήρωσε δε εις τούτο ο νέος καλλιτέχνης τας
ελλείψεις του υποδείγματός του και προσέτι έκαμιν εις αυτό μέγα
στόμα χαίνον υπό γέλωτος και τριάνοντα δύο οδόντας, όπερ έκί-
νει τον θαυμασμόν εκάστου. 'Εντούτοις περιφερόμενος Λαυρέντιος
ο Μεγαλοπρεπής εντός του κήπου του, παρετήρησε τον παιδα
τούτον επεξεραζόμενον την κεφαλήν του. Πλησιάζας τότε, έρευνά
το έργον και τον εργάτην, και έμεινεν έκστατικός υπό θαυμα-
σμού· είτα άφου πολυ τον έπηνεσεν, είπε μειδιών και θωπεύων αυτόν
«Τέκνον μου, έκαμες τον γέροντα τούτον Πάνα, αλλά τω άησες
όλους τους οδόντας! 'Αγροσις λοιπόν ετι εις τοιαύτην ηλικίαν
πάντοτε θα λείπωσί τινες;» 'Αμα ο πρίγκηψ άνεχώρησεν, ο Μι-
χαηλάγγελος άποσπάσων τάχιστα ένα του Πανός οδόντα, κοι-
λάινει το σϋλον ως αν είχε πέσει ο δούος, και περιμένει άνοπο-
μόνως την επιστροφήν του Λαυρεντίου Μεδικου. 'Επανελθών ο δούξ
επήνεσε πολυ την ευπειθειαν και ευφυίαν συνάμα του δεκαπεντα-
ετούς τούτου παιδός και μετέφερεν αυτόν εις το παλάτιόν του,
ένθα προσεκάλεσε και τον πατέρα Βουοναρόττην, επως συνεννοη-
θή μετ' αυτού. 'Ο γέρον ευγενής, γινώσκων ετι ο μέγας δούξ
ενοθάρρυνε τον υιόν του εις το να γίνη λιθοτόμος, δέν ήθέλησε
να πορευθή κατ' αρχάς. Φθός όμως άπαξ εις το παλάτιον και
πρακλήθεις υπό του Μεδικου να τω παραδώση τον Μιχαηλάγ-
γελον, απήντησε μεθ' ύποταχής, ετι αυτός και σύμπασα ή οικο-
γένειά του ήσαν εις τας διαταχάς της εξοχότητός του. 'Ο Λαυ-
ρέντιος τον ήρώτησε τότε φιλοφρόνως πως, όποιον ήν το έργον του.
«Δέν εργαζομαι πώποτε, απεκριθή ο ευγενής εκείνος, επι-
στατώ τα κτήματα τα όποια εκληρονόμησα από τους προγό-
νους μου, και προσπαθώ όσον δύναμαι να τα περισσεύω».

'Ο νέος Μιχαηλάγγελος κατέλυσε λοιπόν εις το άνακτορον,
όπου εθεωρείτο υπό του δουκός ως ίδιον αυτού τέκνον. Τον έ-
κάθιζεν εις την τράπεζάν του και ελάμβανε πλείστην ήδονήν να
τώ δεικνύη τα νομισματώσμά του, τας αρχαιότητας και τους
πολιτίμους λίθους του, ως και επίσης να συνομιλή περι τέχνης
μετά του μεγαλοφούς τούτου παιδός. Μετά τον θάνατον του Λαυ-
ρεντίου ο υιός του και διάδοχος ετήρησε την αυτήν φιλιαν και
ευνοιαν προς τον Μιχαηλάγγελον διό βλέπων ο γέρον πατήρ,
ετι ο λιθοτόμος υιός του έπιμάτο εξ ίσου ως τα μεγάλα της αυ-
λής υποκείμενα, ήρχισε να λαμβάνη άλλην περι της τέχνης

εκείνης ιδέαν, και έδιδεν εφεξής εις τον Μιχαηλάγγελον καλλι-
τερα όπωσούν ενδύματα.

'Εν τούτοις αι παρεκτροπαί του Πέτρου Μεδικου ενίκησαν εις
αγανάκτησιν άπασαν την Φλωρεντίαν και ήτο φόβος να εκραγή
ή επικειμένη επανάστασις. 'Ημέραν τινά, νέος τις, Καρδιέρος κα-
λούμενος, όστις εξη ως ο Μιχαηλάγγελος εις την αυλήν, φθά-
νει εντρομος και ρίπτεται εις τας άγκυλας του λέγων, ετι ο
Λαυρέντιος Μεδικος εφάνη αυτόν καθ' ύπνον φέρων μελανόν και
εσχισμένον ένδυμα και ετι διέταξεν αυτόν να είπη εις τον υιόν
του, ετι, αν δέν αλλάξη διαγωγήν, θελει εκδιωγή μετ' ου πολυ
από την Φλωρεντίαν. 'Ο Μιχαηλάγγελος προέστρεψεν αυτόν να
υπάγη και επαναλάβη τας λέξεις ταύτας εις τον Δούκα Πέτρον,
αλλά δια το παράφορον του δουκός, ο νέος Καρδιέρος δέν έ-
τόλμησε να το πράξη. Την πρωίαν της επαύριον επανήλθεν ο
Καρδιέρος προς τον Βουοναρόττην και είπεν αυτόν, ετι ο Λαυρέν-
τιος φανείς καθ' ύπνον και πάλιν εις αυτόν τον ερράπειεν ως μη
εκτελέσαντα την διαταγήν του. 'Αλλά την φοράν ταύτην τοσοϋτον
πειστικώς ώμίλησεν ο Βουοναρόττης, ώστε ο νέος Καρδιέρος ά-
ναχωρεί πεζός και πορεύεται πάραυτα εις την επαυλιον των Με-
δικων Καρρέγγη, ένθα πετών εις τους πόδας του Πέτρου τω διη-
γήθη το όνειρον. 'Ο Πέτρος και οι αυλικοί του άπαντες απήντη-
σαν εις αυτόν μετά χλευσής· όθεν ο νέος οϋτος επέστρεψε κα-
τησχυμένος να είπη τα δεινά του εις τον Μιχαηλάγγελον. 'Αλλ'
ούτος παραθεις εκ της όπτασίας εκείνης, μετά δύο ημέρας έφυ-
γεν από την Φλωρεντίαν και έσώθη εις Βουονίαν. 'Ενα μήνα
δε βραδύτερον εδιώχθη και ο Πέτρος Μεδικος. 'Αν και τούτο
δέν φέρη τιμήν εις τον Βουοναρόττην, πρέπει όμως να όμολογήσω-
μεν ετι πολλάκις εις τον βίον του έδειξεν εγωιστικήν τινα δειλίαν.
'Αληθώς ήτον άχαριστία εκ μέρους του να εγκαταλείψη οϋτω τους
Μεδικους, διότι εφοβείτο την πτώσιν των. 'Αργότερον έφυγεν ο-
μοίως από την πολιορκουμένην Φλωρεντίαν, ει και τα όχυρώ-
ματα αυτής ήσαν άνακτεθειμένα εις την επιστασίαν του.

'Επισκεφθεις την Βουονίαν και 'Ενετίαν, είκοσιετραετής πε-
ρίπου, ο Μιχαηλάγγελος ήλθεν εις Ρώμην και εκεί εξετέλεσε
το πρώτον αυτού άριστούργημα. 'Όσοι επισκεφθησαν τον 'Αγιον
Πέτρον ένθυμούνται βεβαίως μετά κατανώσεις, ετι δεξιόθι των
εισερχομένων εις το παρεκκλησίον της Vergine della Febbre,
υπάρχει μαρμάρινόν τι σύμπλεγμα περιστάνον την Παναγίαν φέ-
ρουσαν επί των γονάτων νεκρόν τον υιόν της. Το κατ' έμέ, οϋδέποτε
είδον σπαρακτικώτερον τούτου θεάμα· το μάρμαρον εκείνο θρηνεί και
πάσχει ως αν ήτο σάρξ ή αθυμία υπάρχει δρατή εις άπαντα του
'Ιησού τα μέλη, και ή απελπισία, ή εκδηλουμένη επί της ύψεως
της μητρός του, εινε αδύνατον να μη σου αποσπάση τα δάκρυα.

Κριτικοί τινες όμως έμέμφθησαν τον Μιχαηλάγγελον δια το
πολυ νεάζον της Παρθένου. Περι τούτου διαλεγόμενός ποτε μετá
του μαθητού του Κόνδη ο μέγας εκείνος άνήρ έλεγεν « άνηροϋ-
σιν άρα ετι αι σώφρονες γυναίκες διατηρούσι την νεότητά των πολυ
πλέον των άλλων και πρό πάντων παρθένος ως ή Παναγία, την
ψυχήν της όποιος οϋδέν αισχρόν πάθος έμόλυνεν, όπερ να ταραξη
την άρμονικήν του σώματός της καλλονήν; προσέτι το άνθος της
νεότητος δέν εδύνατο άρά γε να διατηρηθή εις αυτήν υπό του Θεο

ως τι ώραϊον πρότυπον αγιότητος και παρθενίας; 'Αλλ' ο υιός
αυτής, άπεναντίας, δέν έπρεπε να παρασταθή νεώτερος· διότι θε-
λήσας άπας να λάβη εκ σαρκός και όστέων σώμα και υποβληθείς
εις όλας τας ανθρωπίνας ταλαιπωρίας, εξαιρουμένης της άμαρτίας,
καθίσταται πρέπει να φέρη επίσης επ' αυτού τα δλεθρία του χρό-
νου ίχνη· οϋτος εινε άπλους τις ανθρωπος, ανθρωπος παθών μάλ-
λον των λοιπών, δια τούτο παρέστηκε αυτον μάλλον πρεβεβη-
κότα, την δε μητέρα του μάλλον νέαν. » 'Αλλως τε, το σύμπλεγμα
τούτο εινε το μόνον έργον, εις θ επέγραψεν ο Μιχαηλάγγελος το
δνομά του, παρακινήθεις εις τούτο εκ της εξής παραδόξου αιτίας.

Εισελθών ημέραν τινά εντός του 'Αγιου Πέτρου, είδε περίξ του
αγαλματος τούτου πλείστους περιηγητάς Λομβαρδούς· πλησιάζας
αυτούς ήκουσεν άπαντας να το εκ-
θειάζωσιν όμορμώνως ήρώτησε τότε
εις των ξένων εκείνων έτερόν τινα
αν εγνώριζε τίς εινε ο γλύψας το
σύμπλεγμα τούτο. 'Ο διάσημος ή-
μων γλύπτης ο Μεδιολανός Γόβ-
βος, απήντησεν εκείνος. 'Ο Μι-
χαηλάγγελος εδιώπησεν, αλλ' έ-
πειδή τω εφάνη κατá τι σκληρόν
να βλέπη τους καρπούς των πόνων
του δρεπομένους υπό άλλου, εισ-
ήλθε νύκτα τινά κρυφίως εντός του
παρεκκλησίου, έχων την σμίλην
και πώς μεθ' έαυτού, και οϋτως
εχάραξε το όνομά του επί της
περι την όσφν τηςπαρθένουζώνης.

'Επανελθών ακολούθως εις
Φλωρεντίαν, κατεσκεύασε το πε-
ρίφημον του Δαβιδ άγαλμα, μίαν
εξ όρειχάλικου Παναγίαν φέρου-
σαν παιδα τον 'Ιησούν εις τας άγ-
κάλας της, τον ιστάμενον πρό της
θύρας του Παλατίου της κυβερ-
νήσεως μαρμάρινον κολοσσόν, τον
και Γιγαντα καλούμενον, και επί
τελους την πολυκλυτον εκείνην
σκιαγραφίαν εκ του Πισσαϊκού πο-
λέμου εξηγμένην, ήτις και πρόδύ-
τιμήθη της του Λεονάρδου Βεργίου.

Τá περι του τοιούτου διαγράμ-
ματος οϋτω πως ιστορούνται.

'Ο διάσημος Λεονάρδος Βήγκιος(*) έμελλε να ζωγραφίση την
μεγάλην του συμβουλίου αίθουσαν. 'Ο τότεδιοικητής ΠέτροςΣωδε-
ρίνης, φίλος και θαυμαστής του Μιχαηλαγγέλου, ήθέλησε ν' ανα-
τεθή και εις τούτον μέρος των γραφών. 'Ο Μιχαηλάγγελος εξελέ-
ξατο το επιτυχέστερον αντικείμενον και το καταλληλότερον εις την
μεγαλόνοιαν του, διότι την παράστασιν του ανθρωπίνου σώματος,
εις τας περιπαθεστεράς κινήσεις αυτού και εις τα ζωηρότερα σχή-
ματα, ήγάπα πρό πάντων. Το αντικείμενόν του ελήφθη από του
μεταξύ Φλωρεντίας και Πίσσης γενομένου πολέμου. 'Η μάχη υπο-
τίθεται εν ώρα θερους παρά τας όχθιας του 'Αριου, καθ' ήν συγκμήν

(*) Τα περι τούτου θα καταχωρίσωμεν επίσης μετά τον Μι-
χαηλάγγελον.

ή θερμότης της ημέρας εινε εις τον υπέρτατον αυτής βαθμόν. Οι
Φλωρεντινοί στρατιώται απεκδυθέντες τα ενδύματα και τα όπλα
των, λούονται εις τον ποταμόν, οτε εξαίφνης πυλεμική τις κραυγή
άκούεται εις την πεδιάδα. Οι Πισσαίοι είχαν φθάσει και προσ-
έβαλλον το στρατόπεδον πάραυτα άπαντες οι Φλωρεντινοί εξέρ-
χονται εν βία εκ του ποταμού· τινες εξ αυτών φορτώνονται τους θώ-
ρακός των, και έτεροι ρίπτονται επί των ίππων σχεδόν γυμνοί· εν
τη γραφή ταύτη βλέπει τις τους τυμπανιστάς κρούοντας την υπο-
χώρησιν το πάν εινε άταξία, κινήσις και ζωή· το πάν εινε όργή
και άνδρεία· βλέπων δε ο θεατής τοσαύτην ποικιλίαν θέσεων και
παθών θαυμάζει, ει και γινώσκει ετι ο γράψας ταυτα εινε ο Μιχα-
ηλάγγελος· άλλοι μὲν φαίνονται γονυκλινοίς και άλλοι κεκλι-

μένοι, έτεροι δὲ ρίπτονται κατá
γής άπας ο πίναξ οϋτος, ενι λο-
γη, φρίσσει και άντηγεί εκ των
κραυγών και των βημάτων του
σπεύδοντος πληθους· μεταξύ των
άλλων, οϋδέν ώραϊότερον γέρον-
τός τινος, όστις καλύψας την κε-
φαλήν με στεφάνην κισσού επως
προφυλάττειται εντός του ύδατος
από του ήλιου, κάθηται προσπα-
θών να ενδυθή· αλλ' εκ της ύ-
γρασίας των ποδών του δέν δύναται
να φορέση το ένδυμά του· ακούων
δε την σύγγυσιον των στρατιωτών
και τον θόρυβον της μάχης, απελ-
πίζεται, και την απελπισίαν του
ταύτην φέρει χαραγμένην επί του
προσώπου του· τότε σύρει το έν-
δυμα μεθ' όλων αυτού των δυνά-
μεων· οι μυώνες και τα νεύρα του
σώματός του εντεινόνται, ως τόσαι
χορδάι, και συστρέφει όλόκληρον
το πρόσωπόν του· βλέπει τις εν-
ταυθα ετι ο δυστυχής οϋτος πάσχει
και αγωνιά από των τριγών της
κεφαλής μέχρι του πέλλματος των
ποδών. 'Ότε εξετέθη το σχέδιον
τούτο εν τη μεγάλη αίθούση, εκί-
νησεν άπάντων τον θαυμασμόν,
και εφεξής άπαντες οι νέοι ζωγρά-
φοι, μηδενός εξαιρουμένου, από

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ.

του Ραφαήλου μέχρι 'Ανδρέου του Ράππου, ήρχοντο να σπουδάζωσιν
αυτό. Δυστυχώς άργότερον μετεφέρθη εις το των Μεδικων άνα-
κτορον, και εκεί εγκατελείφθη εις τας χείρας των καλλιτεχνών,
οϋτως κατέσχισαν αυτό και έλαβον μεθ' έαυτών τα τεμάχια.

'Ο Μιχαηλάγγελος διήγνε τότε το είκοστών έννατον έτος της
ηλικίας του, ή δε φήμη του ήτο μεγίστη. 'Ιούλιος Β', ο δια-
δοχος 'Αλεξάνδρου του ΣΤ', κατέπεισεν αυτόν να μεταβή εις Ρώ-
μην και τω άνέθηκε την κατασκευήν του τάφου του. 'Ο 'Αλα-
μανός ταμίης του αγίου Πατρός ενεχείρισε τω Μιχαηλαγγέλου
χίλια τάλληρα, και οϋτος μετέβη εις Καρράραν μετά δύο ύπη-
ρετών, όπως άνεύρη τεμάχια μαρμάρου δια το πατριαρχικόν τούτο
μαυσωλείον. Διέμεινεν εκεί πλέον των οκτώ μηνών μόνος, τρε-
φόμενος με άχρειεστάτην τροφήν και άνασκάπτων τα λατομεία αυ-

δαίμων ὅμως ἐν μέσῳ τῶν ἀπειρῶν ἐκείνων ὄγκων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ μεγαλοφυΐα του ἀνεκάλυπτε τσακῦτα ἀριστουργήματα, διότι ὁ Μιχαηλάγγελος βεβαίως θά ἤγαπα τὸν λίθον ὡς τι ἐμφύχον ἔν. Ἡμέραν τινά, ἐν μέσῳ τῶν ἐρήμων ἐκείνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους ἀρ' οὗ ἐφαινετο ἡ θάλασσα, ἔλαβε τὴν ἰδέαν νὰ θέσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου, μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἡμετέρου κόσμου, γιγάντειον ἀνδρῖάντα, ὅστις νὰ φαίνεται μακρόθεν εἰς τοὺς πλείοντας ὡς τις οὐκίρμων Ρόδιος κολοσσός· δυστυχῶς δὲν ἔλαβε τὸν ἀκαπούμενον καιρὸν ὅπως πραγματώσῃ τὴν ἰδέαν του ταύτην, ἦτις ἦν μεγάλη ὡς ἐκεῖνος. Ἀληθῶς, εἶνε δυστύχημα ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δὲν πραγματοποιοῦνται ἅμα συλληθῶσιν ὡς αἱ ἰδέαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος δὲν ἐδύνατο νὰ εἴπῃ Γενηθῆτω ὁ Μωϋσῆς, ὁ δὲ Μωϋσῆς νὰ γίνῃ! Διὰ τοῦτο, ἐκλέξας τὰ ἀναγκαῖα μάρμαρα μετέφερεν αὐτὰ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ὅπισθεν τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης. Ὁ πάπας ἐχαίροτο πλείστον φανατίζμενος τὸν ὠραῖον τάρον, ὃν ἐμέλλε ν' ἀποκτίσῃ· ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος θεωρῶν τὸ ἔργον ἄξιον τῆς μεγαλοφυΐας του, ἤρρισε ἐν αὐτῷ μετὰ πλείστου ζήλου. Τὸ διαγράμμα τοῦ γιγαντιαίου τούτου ἔργου ἦτο σχεδὸν περικυβερμένον. Εἶχε διανείμει ἐπ' αὐτοῦ ὁ καλλιτέχνης, ἐκτὸς τῶν ἀναγκῶν, τεσσαράκοντα προσέτι ἀγάλματα φυσικοῦ μεγέθους· τσοῦτον δὲ ἤγαπήσεν ἐκ τούτου τὸν Μιχαηλάγγelon ὁ Πάπας Ἰούλιος Β', ὥστε διέταξε καὶ κατασκευάσθαι αἰωροπή γέφυρα φέρουσα ἀπὸ τῶν δωματίων του εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὅπως δύνηται ἀνετώτερον νὰ συνδιαλέγηται περὶ τοῦ ἔργου ἐκεῖνου μετὰ τοῦ ἐργάτου.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀπῆλθε μερίστην φήμην ὁ φίλος τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν δαπανῶν, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Β' ἀγαπώμενος εὐφυῆς ἀρχιτέκτων Βραμάντης, εἰς ὃν ἐδίδετο κατὰ καθήκον ἡ ἐργασία παντὸς μνημείου γινομένου ἐν Ρώμῃ, καὶ ὅστις ἔσπευδε νὰ τὰ φέρῃ εἰς πέρας ὅσον τάχιστα, ὅπως ἐναποταμιεύσῃ ἐπίσης ταχέως τὰς εἰς αὐτὸν διδομένας μεγαλοδωροὺς ἀμοιβάς. Ὁ Βραμάντης οὗτος ἐπαράχθη ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ δεινοῦ καὶ ἰσχυροῦ καλλιτέχνη, πεισθεὶς ὅτι εἰς τὰ χέρσινά του φρούρια θά ἦσαν ἐπιβλαβεῖς γειτόνες αἱ μεγαλοφανεῖς τοῦ Μιχαηλάγγελου συνθέσεις. Πανοῦργος δὲ καὶ ἐπιπρόθεος ὢν, ἀγαπώμενος προσέτι καὶ ὑπὸ τοῦ Πάπα, κτώμενος νὰ τὸν καταπέσῃ ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ τάφου του ἦτον ἀπείσις δι' αὐτὸν οἰωνός, ὅθεν, μετ' οὐ πολὺ, ὁ ἰδιότροπος Ἰούλιος Β' ἤρρισε ν' ἀπεχθάνηται τὴν ἐπιγεφύρσιν. Ἐν τούτοις εἶχον φθάσει ἐκ Καρράρας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν περιμενομένων μαρμάρων, ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ὅστις εἶχε λάβει ἀδείαν ν' ἀπευθύνηται ἀμέσως εἰς αὐτὸν τὸν Πάπαν ὅτε τῷ ἐχρηιάζοντο χεῖματα, ἐπορεύθη εἰς τὸ Βατικανόν, ἀλλ' ἡ ἀγίότης του κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχεν ἐτέρως ἀσχελιάς· διὸ ὁ Μιχαηλάγγελος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ μὴ θέλων νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους τοὺς κομίσαντας τὰ μάρμαρα νὰ περιμένωσιν, ἐπλήρωσεν αὐτοὺς εἰς ἰδίον του. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρῶτ' ἐπορεύθη εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐνῷ δ' ἔστατο περιμένων εἰς τὴν αἴθυσαν τῶν ἀρχόντων, εἰς τῶν κλητῶρων εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶχε διατάχῃ νὰ τῷ ἀπαγορεύσῃ τὴν εἰσοδόν. Ἐπίσκοπός τις εὐρεθεὶς ἐκεῖ κατὰ τύχην, καὶ ἀκούσας τὰς λέξεις ταύτας τοῦ κλητῆρος, ἐφώναξεν πρὸς αὐτὸν «Καὶ πῶς, δὲν γνωρίζεις ἀρὰ γε τὸν ἄνθρωπον

τούτον;—Ναί, τὸν γνωρίζω, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ χρεωστῶ νὰ ὑπακούσω εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου μου.» Ὁ Μιχαηλάγγελος, ὅστις δὲν συνείθηε νὰ περιμένῃ πρὸ τῶν θυρῶν τῶν δεσποτῶν, ἠγανάκτησε λίαν καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν κλητῆρα τῷ εἶπε πλήρης ὀργῆς «Εἶπέ εἰς τὸν Πάπαν σου, ὅτι ὅταν μὲ ζητήσῃ θέλει μὲ εὔρει ἀλλοχοῦ καὶ οὐχ' ἐν Ρώμῃ.» Εἶτα δραμιῶν εἰς τὴν οἰκίαν του διατάσσει δύο τῶν ὑπηρετῶν του νὰ πωλήσωσιν ἅπασαν τὴν οἰκοσκευὴν του· ἐκεῖνος δὲ ἠπεύσας ἀμέσως καὶ διανύσας πολλῶν ὥρων δρόμον, μόλις ἐπέξυσε καταλύσας εἰς Ρογιβούνσιον, φρούριον κείμενον ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Φλωρεντινοῦ κράτους, ἐκτὸς δὲ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πάπα. Μετὰ τινος στιγμῆς πέντε τοῦ Πάπα ταχυδρομὸι ἐφθάσαν ἐκεῖ ἔχοντες διαταγὴν νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν ἐν Ρώμῃ ἐκόντα ἀέκοντα. Οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἐπαρουσίασαν αὐτῷ ἰδίαν τοῦ Πάπα ἐπιστολήν διατάσσουσαν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ αὐθόρῃ, ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ. Οἱ ἀπεσταλμένοι γινώσκοντες τὸν παράφορον χαρακτήρα τοῦ Ἰουλίου Β', ἠπειλοῦν αὐτὸν ὅτι θέλουσι τὸν φονεύσει, ἀν δὲν τοὺς ἀκολουθήσῃ· ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήνησε καὶ πάλιν ὀριστικῶς ὅτι δὲν ἐπιστρέφει. Ἐπὶ τέλους παρέκλεισαν αὐτὸν νὰ γράψῃ τοὺς ἀχίρστον ὁ ἴδιος τὴν πρὸς τὸν Πάπαν ἀρνήσιν του, ὅπερ παρεδέχθη ὁ Μιχαηλάγγελος ἔλαβεν ὅθεν τὸν κάλαμον καὶ γράφει ὡς ἔπεται «Ἐξυβρίσατε ἀγαθὸν καὶ πιστὸν ὑπηρέτην, ἀποδιώξαντές με ὡς τινα ἀχρείον διὸ δὲν ἐπανέρχομαι πλέον πλῆσιον ὑμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὑμεῖς δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ κατασκευάσῃ τὸ μνημα, θεωρῶ ἐμυτὸν ἀπηλλαγμένον τῶν ὑποχρεώσεών μου.» Γράψας οὕτω τὰς ὀριστικὰς ταύτας λέξεις, ἀπέλυσε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ ἐπορεύθη εἰς Φλωρεντίαν.

(ἀκολουθεῖ).

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Ἐκ τοῦ Ἀστ. τῆς Ἀνατολῆς).

Ῥίπων τις τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἐν βραχεῖ διαλαμβάνομένην, δικαίως ἐξίσταται λέγων, «Ἱστορία τοῦ κόσμου εἰς δύο ἢ τρία τομίδια! Τοῦ κόσμου! ὃν συγκροτοῦσιν ἐκτετακμένα κράτη καὶ πολλὰ ἔθνη, ἐνῷ ἡ ἱστορία τῆς πτώσεως ἐνὸς μόνου κράτους πληροὶ ὀλοκλήρους τόμους! Τοῦ κόσμου! ὅστις ἔχει χιλιάδια διακόσια ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἔσχει ἄχρη τοῦδε γενεῆς ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων λαοῦ!» Πλείστα βιβλία τῷ ὄντι ἐγράφθησαν περὶ τῆς ζωῆς ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου, ἱκανὰ βιβλία ἐγράφθησαν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου ἀποτελοῦντα μεγάλην βιβλιοθήκην (*), ἀλλὰ πλήρη ἱστορίαν τοῦ κόσμου καθ' ἅπασαν τὴν ἑκτασίαν αὐτῆς θέλωμεν λάβει τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγνώσωμεν μόνον ἐν τῇ αἰωνιότητι. Ἐκεῖ τὰ πάντα ἀναφέρονται. Ὁ Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ ἀποκαλύψει του «Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους, ἱσταμένους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ βιβλία ἠνοιχθησαν καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνοιχθῆ, τὸ ὅποιον εἶνε

(*) Πρὸ ἡμισαίων ἑκατονταετηρίδος Μύλλερ ὁ Σουηδὸς ἱστορικός, συνθέτων τὴν Καθολικὴν ἱστορίαν του, ἠρανίσθη ἐκ τῶν συγγραμμάτων χιλίων ἑπτακοσίων τριάκοντα τριῶν συγγραφέων, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.» (*)

Εἰς τὴν ὁποίαν λοιπὸν προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν διὰ τοῦ Ἀστέρους πραγματεῖαν ἄλλο ἡμεῖς δὲν θέλωμεν πράξει εἰμὴ δίκην πηγνοῦ νὰ ριψώμεν ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ κόσμου, ἀνερχόμενοι ἐπ' αὐτοῦ, ὡς δι' ἀεροστάτου, καὶ νῦν μὲν θεωροῦντες ἐναρκῶς τὰ μεγάλα ἔθνη καὶ τοὺς μεγάλους ἀνδρας, ὅτινες ἀνεψφούνται τῆδε κακείσε ὡς κορυφαὶ ὄρειν, νῦν δὲ κύπτοντες κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς τὰς κοιλάδας, καὶ ἐν ριπῇ οφθαλμοῦ διερχόμενοι τὰς πόλεις, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς σωροὺς τῶν ἀνθρώπων. Θέλωμεν ἰδεῖ τὴν γῆν καλυπτομένην ὑπὸ ζοφεροῦ, βρέεος καὶ πεπικνωμένου ἠθικοῦ νέφους, ὅπερ καίται ἐπ' αὐτῆς ὡς νεκρὸν σάβανον τὸ νέφος τοῦτο θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι ἐπὶ τέλους θλώσιν αἱ ἀκτίνες τοῦ Ἥλιου τῆς Δικαιοσύνης, αἵτινες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρύνονται καὶ φέρουσι τὸ φῶς εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη· συγχρόνως δὲ θέλωμεν ἀκούσει γενικοὺς θρήνους καὶ στεναγμοὺς ἐκπεμπομένους ἀδιακόπως ἐπὶ εἰς χιλιάδας ἔτη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, ἀλλὰ βαθμῆδ' ἀνωθεν αὐτῆς ἀνερχόμενοι θέλωμεν ἀκούσει κραυγὰς αἴνου καὶ δοξολογίας, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξομένης καὶ διακρυσταίνουσας ἐπὶ τῆς γῆς, ἦτοι «Εὐαγγελίζομαι χαρὰν μεγάλην, ἦτις θέλει εἶσθαι εἰς πάντα τὸν λαόν· διότι σήμερον ἐγεννήθη εἰς σὰς ἐν τῇ πόλει τοῦ Δαβὶδ Σωτῆρ, ὅστις εἶνε Χριστὸς Κύριος.» (**)

Ἐξακολουθοῦντες νὰ ἀνερχόμεθα τὰ ἐξαισιχίλια ἔτη, θέλωμεν ἀπαντήσῃ εἰς τὰ φωτεινὰ καὶ σκοτεινὰ μέρη ὠραίας ζωγραφίας κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἦθη. Μελετῶντες δ' αὐτὴν ἀρα γε θά λησμονήσωμεν τὸν Μέγαν ζωγράφον καὶ Ἀρχιτέκτονα; Ἐκείνον, «ὅστις ἐμέτρησε τὰ ὕδατα ἐν τῷ κοιλώματι τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἐστάθμισε τοὺς οὐρανοὺς μὲ τὴν σπιθαμὴν καὶ συμπεριέλαβεν ἐν μέτρῳ τὸ χῶμα τῆς γῆς καὶ ἐζύγισε τὰ ὄρη διὰ στατήρος καὶ τοὺς λόφους διὰ πλάστηγγος· ὅστις ἐκτείνει τοὺς οὐρανοὺς ὡς παραπέτασμα καὶ ἐξαπλώνει αὐτοὺς ὡς σκηνὴν πρὸς κατοίκησιν· ὅστις φέρει τοὺς ἠγεμόνας εἰς τὸ μηδέν. Σημῶσατε ὑψηλὰ τοὺς οφθαλμούς σας καὶ ἴδετε τίς ἐποίησε ταῦτα; (***)

Ἐνατενίζοντας τὸ ἔμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐθνῶν, θεωροῦμεν μεγάλην καὶ πολυποίκιλον μηχανὴν εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν, καὶ ὅσον μᾶλλον κυττάζομεν αὐτήν, τσοῦτον μᾶλλον ἀξίαν θαυμασμοῦ βλέπομεν αὐτὴν καθ' ὅλα τῆς τὰ μέρη. Αἱ κινήσεις αὐτῆς μᾶς εἶνε ἀκατάληπτοι, ἀκατανόητοι. Ποῖος τὴν ἐκαμῃ; Διὰ τί ἐγένετο; Ἀφῆθη νὰ κανονίζηται αὐτὴ ἀρ' ἐκείνης; Ὑπόθεσις ὅτι βλέπομεν μέγα τι ἔργον τῆς μηχανικῆς κατασκευασμένου μετ' ἀξιοθαυμάστου τελειότητος, συνηρμολογημένου ἀριστα καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ κινούμενον μετὰ ταχύτητος καὶ δυνάμεως, ὅπερ ὅμως, μὴ κυβερνώμενον ὑπ' ἄλλων, ἐξάπαντος θέλει ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν καὶ εἰς ἑαυτὸ καὶ εἰς πᾶν τὸ περὶ αὐτό. Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μηχανικῆς κατασκευάσαν ἑαυτοῦ; Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι κι-

(*) Ἀποκ. κ'. 12.
(**) Λουκ. β'. 10—11.
(***) Ἦσ. μ'. 12, 22, 26.

νεῖται, μηδεμίαν παρεχομένης δυνάμεως εἰς αὐτό; Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ Ποιητῆς δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν σκοπὸν τινα, ὅτε τὸ κατεσκευάσεν; Ἄς προσπαθήσωμεν λοιπὸν μελετῶντες τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου νὰ μακροθυμῶμεν τί ἐγένετο διότι ἔχουμεν ἀτομικὸν συμφέρον νὰ γνωρίζωμεν τὰ περὶ τούτου.

Δίκην πηγνοῦ ρίπτοντες οὕτω τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὅλου, θέλωμεν ἐνισχυθῆ νὰ ἴδωμεν πανταχοῦ τὴν κυβερνώσαν χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ὡς χρυσοῦν μίτον διερχομένην δι' ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ἀναμνησμένην εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν μίτον τούτον· εἶδε μὴ, θέλωμεν ἀπολεσθῆ εἰς λαβύρινθον.

Ἄς λάβωμεν δὲ νῦν πρὸς ὀδηγίαν μας κατὰ τὴν πορείαν ἡμῶν καὶ ταύτην τὴν νύξιν παρὰ τινος μαύρου γέροντος γνωστοῦ διὰ τοῦ ὀνόματος «Ὁ Ἀφρικανὸς ἱεροκῆρυξ» καὶ πρῶτην δούλου ἐν Βιργινίᾳ. Ταπεινὸς μὲν καὶ σεβάσιμος ὁ γέρων Ἀφρικανός, ἀλλὰ καὶ λίαν ζηλωτῆς τῆς οὐρανοῦ δόξης τοῦ Κυρίου, ἐφέρετο σαρκαστικῶς πρὸς τοὺς ἀντιπασσομένους εἰς αὐτὴν Ἰλουσίους τις, συνήθως θεωρῶν τὰ περὶ ὀρθοτικῆς μετὰ μικτηρισμοῦ καὶ συγχρόνως ἐγκυχώμενος διὰ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἀρετὴν, «Στοχάζομαι, γέρων, τῷ εἶπεν, ὅτι εἶμαι τόσον καλός, ὅσον εἶνε ἀνάγκη νὰ ἦνέ τις, καὶ φρονῶ τοῦτο, διότι ἰδοὺ ὁ Θεὸς μὲ εὐλογεῖ ὡς σὰς τοὺς Χριστιανούς, οὐδὲ γνωρίζω πῶς ἄλλως ἔδύνατο νὰ με ἀνταμείψῃ εἰμὴ παρέχων μοι ὅσα τώρα μὲ δίδει, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν μοὶ μέλει νὰ κηρύττω ἢ νὰ προσεύχωμαι.» Μετὰ μεγάλης σεβαρότητος στραφεὶς τότε ὁ γέρων ἱεροκῆρυξ, «Ὅτω πράττουσι καὶ οἱ χοῖροι,—ἀπεκρίθη. Τοὺς εἶδα πολλὰκις σκαλιζόντας τὰ φύλλα εἰς τὰ δάση καὶ εὐρίσκοντας ὅσας βαλάνους χρειάζονται, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε εἶδον τινὰ εἰς αὐτῶν ν' ἀνυψώσῃ τὸ ἔμμα εἰς τὸ δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποίου πίπτουσιν αἱ βάλαναι.» Ἐνόσω καὶ ἡμεῖς διερχόμεθα τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου, ἄς μὴ συλλογίζωμεθα παραπολὺ διὰ τὰς βαλάνους, μηδὲ ἄς προσέχωμεν παραπολὺ εἰς τοὺς παραξίους ἐκείνους καὶ εὐλείβιδας πολεμιστάς, τοὺς συνᾶξαντας πλείστους βαλάνους, ὡς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν Κροῖσον καὶ τὸν Κάισρα.

Ἄεν εἶνε πραγματικῶς μεγάλοι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ ἰσχὺς καὶ τὸ κράτος ἀπόλλυνται μετὰ τῆς βραχείας αὐτῶν ζωῆς. Οἱ ἀληθεῖς κατακτητῆται τοῦ κόσμου εἶνε οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι τῆς στρατικῆς τοῦ Κυρίου, οἵτινες, καὶ τοὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποθανόντες, συνεχροῦσιν εἰσέτι διὰ τε τοῦ παραδείγματός καὶ τῶν συγγραμμάτων των, νὰ ἐπεκτείνωσι τὸ κράτος τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλείων μετὰ ἐπιρροῆς καὶ δυνάμεως, ἦτις θέλει ἐπεκτείνεσθαι καὶ ἐπαυξάνει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.

Ἄς ζητήσωμεν λοιπὸν πρῶτον νὰ γνωρίζωμεν τὸν Δημιουργὸν τοῦ κόσμου, καὶ οὗτος θέλει μᾶς δώσει τὴν κλεῖδα νὰ ἀνοίξωμεν τὴν ἱστορίαν του, καὶ πρὸς τούτοις θέλει μᾶς ἐνισχύσει νὰ κυττάζωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἔμματος Ἐκείνου, ὅστις τὸν κυβερνᾷ. Ἄς μάθωμεν περ' αὐτοῦ διὰ τί ἐκαμῃ τὸν κόσμον καὶ ποῖον θέλει εἶσθαι τὸ τέλος αὐτοῦ· τότε θέλωμεν γνωρίσει πραγματικῶς τὸν ἱστορίαν του καὶ θέλωμεν εἶσθαι ἐπὶ μᾶλλον προητοιμασμένοι νὰ πληρῶμεν τὸν τόπον, τὸν ὅποιον ἕκαστος ἡμῶν δεσφίλει νὰ κατέχη ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ.

Η ΠΕΡΔΙΞ

Ἡ πέρδιξ ὑπάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀλεκτοροειδῶν πτηνῶν καὶ κατατάσσεται εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνων, ἅτινα ὀνομάζονται φασιανοειδῆ.

Αἱ πέρδικες διαιροῦνται εἰς τέσσαρας κλάσεις, αἱτινές εἰσιν: αἱ κυρίως πέρδικες, αἱ λιβαδοπέρδικες, αἱ ὀρυκτοπέρδικες καὶ αἱ ὄρυγες.

Αἱ κυρίως ὀνομαζόμεναι πέρδικες ἔχουσι σχεδὸν τὸ πάχος μεγάλῃς περισσεύσεως, τὸ σῶμα παχὺ καὶ εὐπαγές, τὴν κεφαλὴν μικράν, τὸ ράμφος βραχὺ καὶ ὀλίγον κυρτόν, τὰ πτερὰ καὶ τὸ πτέρωμα φαῖον καὶ πεποικιλμένον διὰ ποικίλων χρωμάτων. Αἱ πέρδικές εἰσι πτηνὰ ἀγελαστικά ἢ τροφή των σύγκειται ἀπὸ χόρτα,

ἀπὸ σπόρους καὶ ἀπὸ ἐντομα· κτίζουσι δὲ τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῆς γῆς ἐντὸς αὐλάκων, καὶ γεννῶσι δώδεκα ἕως εἴκοσιν ὄψα, ἅτινα ἢ θήλεια μόνον ἐπωάζει.

Αἱ πέρδικές εἰσι φύσει δειλαὶ καὶ δυσκάλως ἡμερόνοται.

Τὸ κελεύθῳ των εἶνε λαρυγγώδες, ξηρόν καὶ τραχύ. Σπανίως κἀκουσι μακρὰς περιόδους, ἀλλὰ συνήθως μεταβαίνουσιν ἀπὸ μῆς εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἢ πτῆσις των εἶνε τρομακτικὴ καὶ θορυβώδης.

Αὐταὶ εὐρίσκονται πολυπληθέστεραι εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ θερμὰ κλίματα, καὶ θεωροῦνται ὡς τὸ μᾶλλον ἐκλεκτὸν καὶ περιζήτητον ὄψαμα τῶν κυνηγῶν.

Τὰ κυριώτερα εἶδη τῶν περδικῶν εἶνε τὰ ἐξῆς: Ἡ λευκόφαιος πέρδιξ, ἣτις διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸν πυρρὸν χρῶμα, τὸ ὁποῖον καλύπτει τὸ ἄνω τῆς κεφαλῆς τῆς, καὶ τὸ καστανόχρουν τῆς ὑπογάστριον· ἡ ἐρυθρὰ πέρδιξ, ἣτις ἔχει τοὺς τارسοὺς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθρά, τὸ ράμφος ἐπίσης ἐρυθρὸν καὶ κατὰ τὰ ἄνωθεν μέρη ὑπερυθρὸν καὶ φαῖόν, τὸν λαϊμόν καὶ τὸν αὐχένα λευκὰ ἢ ἑλληνικὴ πέρδιξ, ἀρκούντως προσομοία τῆς προηγουμένης, ἣτις κατοικεῖ τὰ ὄρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Τουρκίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῶν Πυρηναιῶν· μετὰ ταῦτα ἡ μελανόφαιος πέρδιξ, ἡ ποικιλτῆ, ἢ λευκοπέρδιξ τῶν Ἀλπεων, ἣτις ἔχει τὸ πτέρωμα λευκὸν καὶ τὴν οὐρὰν μέλαιναν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Αρ. Ξύδη).

Πέρδικες.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΝ ΒΕΛΓΙΚῃ

Ἡ Ἐπεισέδιον τοῦ Γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1870, εὐρισκόμην μετὰ τοῦ Βουλλῶνος καὶ Σεδάν. (*)

Ὅποια φρικώδης νύξ!...

Τὸ ἔδαφος ἐκαλύπτετο ὑπὸ μυριάδων πτωμάτων καὶ τετραματισμένων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Μόσχα, ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν ἐκλινόν τὸν αὐχένα ἐνώπιον ἡττης ἡρωϊκῆς, πολλὰ χωρία, πρὸ ὀλίγων ὥρῶν εἰρηνικὰ καὶ εὐδαίμονα, νῦν καταρναλίσκοντο εἰς τὰς φλόγας τοῦ καμφάνου πυρός, οἱ δὲ ἀτυχεῖς κάτοικοι των ὕψον χεῖρας ἐκτίθειας πρὸς τὸν οὐρανόν, θρηγοῦντες ἀπαραμυθῆτως τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν, οἵτινες ἢ ἐγένοντο θύματα τοῦ πολέμου ἢ ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ καπνίζοντα τῶν οἰκιῶν των ἐρείπια!

Μακρόθεν ἠκούετο συγκεχυμένους θόρυβος καὶ ποδοβολητῶς ἵππων καὶ ἀνθρώπων.

Ἦσαν στρατιῶται, καταφυγόντες εἰς τὸ Βελγικὸν ἔδαφος, ἔνθα, ὡς ἑκατοσ ἡξέυρει, δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσεέλθωσι, πρὶν καταθέσωσι τὰ ὄπλα ἔμπροσθεν τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ τεθειμένου ἐν τοῖς μεθορίοις, ἵνα φροντίξῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν ὑπὸ τῆς οὐδετερότητος ἐπιβεβλημένων ἡμῖν καθηκόντων.

Εὐρέθην παρὼν εἰς τινα τοιοῦτον ἀρσπλισμὸν καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην χωρὶς νὰ συγκινηθῶ.

Κατὰ τὴν ἄκραν ὁδὸν φερούσης ἀπὸ Γαλλίας εἰς Βέλγιον εὐρίσκειτο σῶμα παζικοῦ στρατοῦ Βελγικοῦ, διοικούμενον παρ' ἀξιωματικοῦ. Αἴτην εἰς τὰ δάση ἠκούσθη φωνὴ ἀγγέλλουσα τὴν προσέγγισιν πολυαριθμοῦ στρατοῦ. Πάραυτα ἀπὸ τοῦ μέρους ἡμῶν ἠκούσθη ἡ φωνὴ «Τίς εἶ;» — «Γάλλοι!» ἀπήνησαν. — «Στήτε! Βελγικὴ!» ἀνέκραξεν ὁ Βέλγος ἀξιωματικός.

Μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ἀμέσως ἐκείνοι οἵτινες ἐπροχώρουσαν ἐστάθησαν ὡς ἐκ θαύματος.

Τότε ὁ Βέλγος ἀξιωματικός προχωρῶν κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτοὺς, τοῖς ἀπήρθηεν λέξεις τινὰς ὠραίας καὶ εὐγενεῖς, αἱτινες μένουσιν ἀνεξάλειπτοι ἐν τῇ μνήμῃ μου.

(*) Εἶνε Βέλγος ὁ γράφων.

«Ἀδελφοί,» τοῖς εἶπε, διότι πᾶς, οἷοςδήποτε καὶ ἂν ἦνε, ὅστις, καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς τύχης, θέσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς φιλοξένου πατρῆς γῆς, εἶνε ἀδελφὸς ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων!

«Καλῶς ἤλθετε, ἀδελφοί μας· πλὴν γνωρίζετε τοὺς αὐστηροὺς νόμους τοῦ πολέμου, γνωρίζετε τὴν θέσιν, ἣν κατέχομεν ἀπέναντι τῶν ἄλλων Κρατῶν καὶ μάλιστα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἀπίσης ἕνεκα τῆς οὐδετερότητός μας· λοιπὸν ἢ ὀφείλετε κατὰ πρῶτον νὰ παραδώσῃτε τὰ ὄπλα σας, καὶ θὰ σᾶς ὑποδείχωμεν εἰς τοὺς κόλπους μας μετὰ τῆς συμπαθείας, ἣτις ὀφείλεται εἰς ἀγαθὴν γενναίότητα.»

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Γάλλος τις ὑπαξιωματικός, «Κάτω τὰ ὄπλα!» «Ζήτω τὸ Βέλγιον!» ἀνέκραξεν, αἱ δὲ λέξεις αὐταὶ ἐπανελήθησαν ὑπ' ἑκατοντάδων στρατιωτῶν μετὰ συγκεκλιμένης φωνῆς, ἐν τῷ μεσῷ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων, ἅτινα εὐρίσκοντο ἤδη κατατεθειμένα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.

Ἐκφραζόμενος οὕτως ὁ Βέλγος ἀξιωματικός, ὡμίλει οὐχὶ μόνον μετ' εὐγενείας καὶ μετὰ γενναίου θυμῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων μετ' ὄλην τὴν εὐλικρίνειαν ἢ φωνῆ του ἦτον ἡ ἠχὼ παντὸς ὅτι ἐσκέπτοντο, πικρὸς ὅτι ἠσθάνοντο ἐν τῇ Βελγικῇ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν.

Τὴν ἐπαύριον τῷ ὄντι ὅλοι ἐκείνοι οἱ ἄνθρωποι, γερμανοὶ καὶ γάλλοι, οἵτινες εἶχον ἔλθει νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν ἔβλεπον εἰμὴ χεῖρας, αἱτινες ἐξετείνοντο πρὸς αὐτοὺς ἢ διὰ νὰ

μετὰ γενναίου θυμῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων μετ' ὄλην τὴν εὐλικρίνειαν ἢ φωνῆ του ἦτον ἡ ἠχὼ παντὸς ὅτι ἐσκέπτοντο, πικρὸς ὅτι ἠσθάνοντο ἐν τῇ Βελγικῇ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν.

Τὴν ἐπαύριον τῷ ὄντι ὅλοι ἐκείνοι οἱ ἄνθρωποι, γερμανοὶ καὶ γάλλοι, οἵτινες εἶχον ἔλθει νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν ἔβλεπον εἰμὴ χεῖρας, αἱτινες ἐξετείνοντο πρὸς αὐτοὺς ἢ διὰ νὰ

μετὰ γενναίου θυμῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων μετ' ὄλην τὴν εὐλικρίνειαν ἢ φωνῆ του ἦτον ἡ ἠχὼ παντὸς ὅτι ἐσκέπτοντο, πικρὸς ὅτι ἠσθάνοντο ἐν τῇ Βελγικῇ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν.

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεῦχ. ΚΣΤ').

τοῖς παρέξωσι βοήθειαν ἢ διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσωσι διὰ τὴν ἀτυχή ἦταν των ἢ διὰ νὰ τοὺς προσφέρωσι τι, τοῦ ὁποῖου εἶχον ἀνάγκην. Ἄλλὰ τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ὑποδοχὴν, ἣν ἔλαβον εἰς πληρωμένον ἀμροτέρων τῶν ἐθνῶν; Ναι! δυνάμεθα ἐλευθέρως νὰ τοῖς εἴπωμεν ἢ Βελγικῇ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἔδειξεν ὅτι ἂν ἔχει εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πρὸς τὴν παιδείαν ἀγάπης, οὐχ ἦττον συνειροῖ πρὸς τοὺς κατὰ εὐγενέστατα τῆς φιλάνθρωπίας αἰσθημάτων.

Πᾶσαι αἱ τάξεις τοῦ λαοῦ ἐσπευσαν ὅπως συνδράμωσιν εἰς τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἱερὸν τοῦτο ἔργον. Εἶδον καὶ πτωχὰς γυναῖκας νὰ προσφέρωσι πρὸς αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς τὸν ἄρτον τῶν τέκνων των. Εἶδον γενναίους ἐργάτας, οἵτινες καὶ τοὶ στεροῦμενοι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐσπευδον νὰ χορηγήσωσιν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν βοήθειαν, ἕσχιζόντες ἀκόμη καὶ τὰς βλοῦσας των καὶ αὐτὰ τὰ ὑποκαμισὰ των ἵνα δέσωσι τὰς πληγὰς τούτων. Εἶδον μικρὰ παιδία, τὰ ὅποια ἔτρεχον καὶ τοῖς ἐδίδον τὸν δευλόγῳ διὰ νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν δυστυχίαν

των εἶδον..... καὶ ἔχουσα δάκρυα συγκινήσεως καὶ πατριωτικῆς ὑπερηφάνειας.

Νὰ ἀναφέρω διὰ τὰ νοσοκομεία, εἰς ἃ ἀφιερώθησαν τοσαῦτα μέρη, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν ἦσαν προωρισμένα ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς τοιαῦτα καὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων κυρίαὶ μεγάλῃς περιωπῆς εἶχον μετασχηματισθῇ εἰς ἀληθεῖς ἀδελφὰς τοῦ ἐλέους τοιαύτας, ὥστε

παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν νὰ κάμωμεν εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν.

Ἡ τὴν πόλιν μας καταμαστίζουσα ἐπιδημία εἶνε ἀληθῶς ἡ τῶν εὐλογιῶν. Ἡ νόσος ὁμοίως αὕτη σπανίως κρούει τὰ ἐνοφθαλμισθέντα παιδιά, μάλιστα ὅτε ἡ δαμαλίς αὐτῶν εἶνε ἀληθής. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιδημίας μέχρι τῆς 5 Δεκεμβρίου ἐπεπλήρωθημεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν κλινικὴν μας 314 πάσχοντες ἀπὸ τῆς εὐλογίας, ἐξ ὧν τὸ μεγαλύτερον μέρος ἦσαν ἐνδεεῖς, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ὕγεια εἰς ἡμᾶς ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρει ὡς τὴν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀσιμένως δεσχόμεθα τὰς εὐχὰς αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὡς τὸν χρυσὸν τῶν πλουσίων. Ἐκ τῶν 314 τούτων οἱ 236 ἦσαν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνωφθαλμισμένοι ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν πολλὰ ὀλίγοι ἦσαν διὰ τοῦ τῆς εὐλογίας πύου (ἦτο θεοτικὸ μπόλιου). Ἀλλὰ τῶν 236 τούτων 48 μόνοι ἦσαν οἱ ἐξ ἀληθῶν εὐλογιῶν κρουθέντες, ἀλλ' ἀπὸ ἀνεμοεολογίας, αἵτινες συμβασιλεύουσι μετὰ τῶν εὐλογιῶν, ὅσκις ὑπάρχουσιν αὐταὶ ἐπιδημικαί, καὶ αἵτινες, κατὰ τὴν γνώμην μας, γεννῶνται καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸ αὐτὸ μὲν μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν, μετριασμένον ὅμως καὶ ἀδυνατισμένον ἐκ πολλῶν αἰτιῶν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸ κλίμα ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, τὴν ἡλικίαν, κράσιν καὶ διάθεσιν τῶν πασχόντων, μεταδίδονται διὰ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ καὶ τῆς προσψύσεως, καὶ μετὰ τῶν ἀληθῶν εὐλογιῶν σχεδὸν πάντοτε ἐπιδημικῶς ἐπικρατοῦσι. Τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν αἱ ἀνεμοεολογικαὶ αὐταὶ ἀπὸ τῆς ἀληθεῖς εὐλογίας, ὥστε μᾶς φαίνεται παραξένον πῶς καὶ ὀλίγοι τινὲς σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι ἰατροὶ νὰ ἀπατηθῶσιν, ἐνῶ καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες γνωρίζουσι τὰς ἀναριθμήτους διαφορὰς ἀμφοτέρων τῶν νόσων τούτων. Πρὶν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐξανθήματος τῶν ἀνεμοεολογιῶν προηγεῖται μικρὸς καὶ μόλις μίαν ἡμέραν διαρκῶν πυρετός, ἐνῶ ἐξεναντίας ὁ τοῦ τῶν εὐλογιῶν ἐξανθήματος προηγεῖται τριεὶς ἡμέρας καὶ εἶνε τοσοῦτον δυνατός, ὥστε πολλὰκις ὁ ἰατρός (ὅταν μάλιστα κατὰ τὴν ἐναρξίν τῆς ἐπιδημίας δὲν ὑπάρχῃ ἡ ὑποψία τῆς ρηθείσης νόσου) τρέμει, ὑποπευόμενος Γαστροεντερο-εγκεφαλικὴν ἀρρωσίαν. Τὰ τῶν ἀνεμοεολογιῶν ἐξανθήματα ἀναπτύσσονται μὲ μεγάλην ἀταξίαν καὶ σχεδὸν πάντοτε, ἀρχόμενα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ στήθους, εἰς ὀλίγην ὥραν ἐκτείνονται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας τὰ τῶν εὐλογιῶν, ἀρχόμενα πάντοτε ἀπὸ τὸ πρόσωπον, τακτικῶς ἐκτείνονται κατὰ συνέχειαν εἰς τὸν λαιμὸν, τοὺς βραχίονας, τὸ στήθος καὶ τέλος τὰ κάτω ἄρθρα. Τὰ ἐξανθήματα τῶν ἀνεμοεολογιῶν σχηματίζονται εἰς 14 ὥρας εἶνε σφαιροειδῆ καὶ περιέχουσιν ὑγρὸν τι λευκὸν καὶ διαφανές, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐμφάνισίν των ἐξαφανίζεται, καὶ τότε αὐταὶ μακραίνονται ξηραίνονται καὶ ἐν εἰδῇ λεπιδίων πίπτουσι περὶ τὴν ἕκτην, ὀγδόην ἢ τὸ πολὺ τὴν δεκάτην ἡμέραν. Ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ ἐξανθήμα τῶν εὐλογιῶν ἀνάγκην ἔχει διὰ νὰ ἀναπτύχῃ καλῶς τεσσάρων ἢ πέντε ἡμερῶν, μετὰ τὰς ὁποίας καταπίπτει κατὰ τὸ κέντρον [καὶ καθίσταται ὀρθοκμοειδὲς καὶ περικυκλοῦται ἀπὸ μικρὰν τινα καὶ κυλιωτέραν κοκκίνην ἐπιφάνειαν· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενον ὑγρὸν ἀποκαθίσταται πυῶδες καὶ ἀναπέμπει δυσωδίαν τινὰ ναυ-

τιάσειον πρόξενον] ξηραίνονται δὲ τὰ ἐξανθήματα περὶ τὴν ἐνδεκάτην τῆς νόσου καὶ ἄρχονται νὰ πίπτουσι περὶ τὴν 14 ἢ 15.—Τὸ δέσμα κατὰ τὰς ἀνεμοεολογίας ποσῶς δὲν ἐξογκοῦται, τοῦναντίον δὲ εἰς τὰς εὐλογίας, καὶ μάλιστα τὸ τοῦ προσώπου. Μετὰ τὴν τῶν ξηραίνοντων εὐλογιακῶν ἐξανθημάτων πύωσιν διαμένουσι· μᾶλλον ἢ ἦττον ἀρκετὸν κερὸν ἐρυθρὰ κηλίδες βλομηθῶν καὶ ἄργα ἀφανιζόμεναι, μετὰ τὴν τῶν ἀνεμοεολογιῶν ὁμοίως αἱ κηλίδες μόλις διακρίνονται καὶ ἐξαλείφονται ταχύτατα.—Ἡ τῶν ἀνεμοεολογιῶν περίοδος εἶνε βραχυτάτη, τοῦναντίον δὲ ἡ τῶν εὐλογιῶν.

Ἄλλ' εἰς ἐπιπέλωμεν εἰς τὸ προκείμενόν μας.—Μεταξὺ τῶν 314 ὑποκλύτων εἰς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην ἀρρώστων μας, ἐκ τῶν ἐνοφθαλμισθέντων οἱ 188 ἔπαλλον, ὡς προείπομεν, τὰς ἀνεμοεολογίας, ἐνῶ ὁ κόσμος ἐνόμιζεν ὅτι ἔπασχον ἀπὸ ἀληθεῖς εὐλογίας. Τὸ αὐτὸ συνεβῆ ἀναμριβόλως καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν κλινικὴν τῶν συναδέλφων μας, ὡς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μᾶς ἐπληροφόρησαν.—Ἐκ δὲ τῶν 48 κρουσθέντων ἀπὸ τῆς ἀληθεῖς εὐλογίας, μολονότι ἦσαν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνωφθαλμισμένοι, ἐρευνήσαντες ἡμεῖς ἐκ τῶν 48 τούτων εἰς τοὺς 32 ἀνεκαλύψαμεν ὅτι ἡ δαμαλίς δὲν ἔκαμεν ἐπὶ αὐτῶν, ὅτε ἐνωφθαλμίσθη, τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα τῆς, ἀλλ' ἀποκατέστη ψευδὴς καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδύνατος νὰ προσφύξῃ ἀπὸ τὸ εὐλογιακὸν μόλυσμα. Εἰς τὴν πόλιν μας, ἔνθα βασιλεύει ἐν γένει ἡ ἀγρυπτεία, μάλιστα μεταξὺ τοῦ ὄχλου, καὶ ἐμπιστεύεται ὁ λαὸς τὸ ἱερώτατον κειμήλιον (τὴν ζωὴν του) εἰς ἀσυνειδήτων χεῖρας, ἐκτελεῖται ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ἀπὸ ἀγύρτας καὶ γυναικάρια, οἵτινες καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν διαγιγνώσκουσι τὴν ἀληθῆ τῆς ψευδοῦς δαμαλίδος· οἱ δὲ γονεῖς πεπεισμένοι ὅτι τὰ τέκνα των ἐνωφθαλμίσθησαν ἀπραλῶς, ἀμεριμνῶσι περὶ τῆς περικτέρω σωτηρίας των. Ἡ πατρικὴ κυβένησις τοῦ φιλανθρωποτάτου Αὐτοκράτορος μας Ἀποτόλ-Μετζίτ, συνκισθανθεῖσα τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν, ἔσπευσε νὰ ἐξενώσῃ αὐτήν, διὸ καὶ διέταξεν εἰς τοὺς κατὰ τὰς ἐκτεταμένους ἐπαρχίας του ὑγειονομικοὺς ἰατροὺς νὰ ἐνωφθαλμίσωσιν οἱ ἴδιοι ἀμισθί (ὡς πληρονόμιοι ἀδρόως ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν) τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρακούοντες τὰς ἀνακτορικὰς διαταχὰς, ὀλίγον φροντίζουσι περὶ τῶν ἐκτελεσέων των, διὸ πάλιν ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ἐκτελεῖται ἀπὸ ἀμαθεῖς καὶ ἀπειθεῖς ἀνθρώπου, οἵτινες ἐπὶ μόνῃ τῇ κερδοσκοπίᾳ ἐκτελοῦτες αὐτόν, καὶ ἂν ἦνε ψευδὴς ἡ δαμαλίς των, διὸ νὰ κρύψωσι τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀγρυπτεῖαν των, δὲν τὸ ἐξομολογοῦνται, ἀλλ' ἐξεναντίας ἐπιθεοιοῦσι τοὺς πατέρας περὶ τῆς πλάνης των.—Ἄν λοιπὸν αἱ εὐλογίαι δὲν ἐτεβόσθησαν τοὺς 48 ἐνωφθαλμισμένους πάσχοντάς μας, τοῦτο ἀναμριβόλως προῆλθε καθότι 32 ἐξ αὐτῶν ἐνωφθαλμίσθησαν μὲ ψευδῆ δαμαλίδα. Εἰς δὲ τοὺς 16 ἐναπολειφθέντας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν ἂν ἡ δαμαλίς των ἦτον ἀληθής· πλὴν καὶ ἂν τοῦτο ὑποτεθῆ, μὴ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄπαξ ὑποκλύσαντες εἰς τὰς εὐλογίας (ξυεολογιαίδες) σπανίως δὲν ὑπόκεινται καὶ εἰς δεύτερον αὐτῆς κρούσμα; Ἡμεῖς κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρουσίας ἐπιδημίας εἶδομεν ὀφθαλμοφανῶς τρία τοιαῦτα παραδείγματα, καὶ ἐθεραπεύσαμεν πρό τινων ἡμερῶν ἐκ τῆς νόσου ταύτης Ἀθηναῖον τινὰ ἐκ τῶν σημαντικῶν Ὀθωμανῶν, ὅστις πρὸ 16 ἐτῶν ὑπέκλυεν εἰς τὴν εὐλογίαν καὶ εἶχε κα-

τασιγματισμένον τὸ πρόσωπόν του. Ἄν λοιπὸν καὶ αὐταὶ αἱ εὐλογίαι δὲν προσφύττωσι πάντοτε, δὲν εἶνε παράδοξον ἂν καὶ ἐπὶ 100 ἢ 200 διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισθέντων συμβῆ καὶ τ' κρούσμα εὐλογιῶν. Διότι λοιπὸν εἰς μίαν ἐπιδημίαν μεταξὺ τῶν 200 ἢ καὶ 500 κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν σοφῶν ἰατρῶν κρούεται καὶ εἰς ἀπὸ εὐλογίας, οἱ δὲ λοιποὶ 199 ἢ 499 μένουσιν ἀβλαβεῖς, διὰ ταῦτα πρέπει νὰ παραλείψωμεν τὸν ἐνοφθαλμισμὸν καὶ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὰς κακοεολογίας τῶν διωκτῶν τοῦ λαοσωτηρίου τούτου μέσου; Μὴ πρὸς Θεοῦ, φίλοι συμπολιταί! ἀποφεύγετε τὰς παγίδας τῶν ἀγρυπῶν (διότι ἡ ὕγεια σας εἶνε ζωὴ ἰδικὴ μας). Ἡμεῖς προσέτι παρατηρήσαμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν ρηθέντων 16 κρουσμάτων, ὅσοι εἶχον πολλὰς οὐλὰς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ ὀλιγώτερον ἀπάντων ὑπέφερον καὶ ἀναλόγως οἱ ὀλιγώτερας ἔχοντες, οἱ δὲ πλείονα παθόντες ἦσαν οἱ μίαν μόνην ἔχοντες οὐλὴν τῆς δαμαλίδος. Τοῦτο εἰς διότι τὴν ἔχει ἰσχυρὴν ἡ δαμαλίς διὰ τὴν προσφύξιν ἀπὸ τὴν ρηθείσει νόσον. Εἶδομεν προσέτι ὅτι μικρὰ ἦσαν τὰ ἐπὶ τῶν ἐνωφθαλμισμένων ἀποτελέσματα τῶν εὐλογιῶν. Κανεῖς, θεῖα συνάρσει, δὲν ἀπέθανεν εἰς τὰς χεῖρας μας, καθὼς προσέτι καὶ εἰς τὰς τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων συναδέλφων μας· ἂν δὲ καὶ συνέβῃ τι ἀπευκαίονεῖς ὀλίγους τινὰς τῶν ἐνοφθαλμισθέντων, τοῦτο προῆλθεν, ὡς ἐπληροφόρηθημεν, ἀπὸ κακῆν θεραπείαν τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν τινὲς ἰατροί, κακῆν πράξαντες τὴν διαγνώσιν πρὸ τῆς τοῦ ἐξανθήματος ἐμφανίσεως.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν παρατηρήσεών μας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν ἐν συντομίᾳ καὶ πειράματά τινα, τὰ ὁποία ἐπράξαμεν εἰς Χίον, ὅτε προσεκλήθημεν νὰ διοργανίσωμεν τὰ ὑγειονομικὰ τῆς νήσου ταύτης. Θέλοντες νὰ προσοδύσῃ καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμὸς προκηρύξαμεν ὅτι δωρεὰν θέλομεν ἐνοφθαλμίζειν ὅλων τὰ τέκνα, διὸ καὶ συνέρρευσε πλῆθος πολὺ. Ἐνωφθαλμίσασθαι τινὰ ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς δαμαλίδος, ἀλλὰ δὲ διὰ τοῦ πύου τῶν εὐλογιῶν κερκαμένου μετὰ τοῦ τῆς δαμαλίδος, ἀλλὰ δὲ διὰ τοῦ πύου τῶν εὐλογιῶν κερκαμένου μὲ ὀλίγας σταλαγματίας γάλακτος γυναικείου καὶ παρατηρήσαμεν ὅτι εἰς τὰ πρῶτα παιδιά τὸ τῆς δαμαλίδος ἐξανθήμα ἔκαμε τὴν τακτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διοδόν του, εἰς δὲ τὰ δεύτερα ἐνεφανίζοντο περὶ τὴν τετάρτην, πέμπτην ἢ καὶ ἕκτην ἡμέραν ἐξανθήματα ὁμοία μὲ τὰ τῶν εὐλογιῶν, ὅχι μόνον εἰς ὅλας τὰς πληγὰς, διὸν ἐνωφθαλμίσασθαι τὸ ρηθὲν ἐκ δαμαλίδος καὶ εὐλογιῶν πυῶδες μίγμα, ἀλλὰ καὶ τινὰ ἔνθεν κἀκείθεν πορᾶδην καὶ εἰς τὸ πρόσωπον δύο, τρία καὶ τὸ περισσώτερον τέσσαρα τὰ ἐξανθήματα δὲ ταῦτα ἔκαμαν τακτικὴν περίοδον ἐννέα ἡμερῶν, χωρὶς σχεδὸν νὰ προσενηθῶσι κανὲν γενικὸν φαινόμενον. Εἰς δὲ τὰ τρίτα ἀνεπτύχθησαν μετὰ 5 ἢ 6 ἡμερῶν παρέλευσιν ἐξανθήματα εὐλογιῶν εἰς τε τὰς πληγὰς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ, καὶ ὀλίγα εἰς μερικά ἀλλὰ τοῦ σώματος μέρη, καὶ ὤθευσαν τακτικῶς χωρὶς νὰ προσενηθῶσι τι ἐκτὸς ἐφημέρου πυρετοῦ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐτέρου ἐξίσου μικροτάτου κατὰ τὴν περίοδον τῆς πυώσεως. Ὅλα ταῦτα τὰ νήπια ἐβάλλομεν ἐπανειλημμένως ὑπὸ διαφόρους περιστάσεις εἰς ἄμεσον σχέσιν μὲ ἄλλα ἀπὸ εὐλογίας νοσοῦντα, ἀλλ' οὐδὲν ἐκρούσθη προσέτι βάλλοντες ταῦτα πλείον τῶν ἐξ ἀνεμοεολο-

γιῶν πασχόντων, εἶδομεν ὅτι τινὰ ἐκ τῶν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισθέντων μετέλαβον τὸ μόλυσμα αὐτῶν καὶ ὑπέκλυον εἰς τὰ ἀποτελέσματά του, ἐξεναντίας δὲ κανὲν τῶν ἄλλων δὲν μετέλαβε τὸ παραμικρὸν. Δὲν γνωρίζομεν ἂν τὰ πειράματα ταῦτα ἐπράχθησαν μέχρι τοῦδε ἀπὸ ἄλλου; γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἡμεῖς ἀνεκαλύψαμεν αὐτά, τὰ ὁποία προτρέπομεν τοὺς φιλανθρώπους ἰατροὺς νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ ἐπεκτείνωσιν ἐπὶ καλῶ τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος.

Δυναμέθαι λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ἐλευθέρως καὶ ἡμεῖς μεθ' ὅλων τῶν ἰατρῶν ὅτι ὁ διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισμὸς εἶνε τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ προσφύξῃ τις τὰ τέκνα του ἀπὸ τὸ μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν. Ἀνάγκη λοιπὸν καταπεύγουσα οἱ γονεῖς νὰ φροντίσωσιν ὥστε τὰ τέκνα των νὰ ἐνοφθαλμίζωνται τὸν τρίτον μῆνα μετὰ τὴν γέννησιν των ἀπὸ ἰατροῦς, καὶ, διὰ νὰ γνωρίζωσιν ἂν ὁ ἐνοφθαλμισμὸς καλῶς ἐξτελέσθη διὰ τῆς ἀληθοῦς δαμαλίδος καὶ νὰ μένωσιν ἡσυχοί, ἐκθέτομεν ἐνταῦθα ἐν συνόψει τὰ διάφορα φαινόμενα, δι' ὧν δύναται τις νὰ διακρίνῃ τὴν ἀληθῆ ἀπὸ τὴν ψευδῆ δαμαλίδα.

Ἀπὸ ὁ ἰατρός διὰ τῆς ἀληθοῦς δαμαλίδος ἐνοφθαλμίσθη ἐν νήπιον, τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι παρέρχοντα καὶ κανὲν φαινόμενον δὲν παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν πληγῶν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ (μπολλοῦ) Μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῶν ἐμφανίζεται κοκκινάδα τις μὲ μικρὰν ἐξόγκωσιν, αἵτινες ἀμρότεροι αὐξάνουσι μέχρι τῆς ἕκτης ἡμέρας. Τὴν δὲ ἐβδόμην ἡμέραν ἡ κοκκινάδα καὶ ἡ ἐξόγκωσις αὐξάνουσι ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀναπτύσσεται μικρὸν ἐξάνθημα μαργαριταρίνου χρώματος, ἔχον μικρὰν τινα πίεσιν ἐπὶ τοῦ κέντρον, γέμον κατὰ τὴν περιφέρειαν ἀπὸ διαφανῆς ὑγρὸν καὶ περικυκλούμενον ἀπὸ μικρὸν τινα ἐρυθρὸν κύκλον. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἡ τοῦ ἐξανθήματος τούτου βλάσις μαλακύνεται, ὁ δὲ ἐρυθρὸς κύκλος αὐξάνει καὶ συχνάκις ἐξογκοῦται· κάποτε δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπισυμβαίνει καὶ μικρὸς πυρετός. Τὰ μνησθέντα φαινόμενα αὐξάνουσι περὶ τὴν ἐνάτην καὶ δεκάτην, τὴν δὲ ἐνδεκάτην ἡ κοκκινάδα ἀρχίζει νὰ ἐλαττοῦται, ἡ κεντρικὴ ταπείνωσις τοῦ ἐξανθήματος ἀρχεται νὰ μακρύνῃ, τὸ δὲ χρῶμα τοῦ ὄλου ἐξανθήματος ἀποκαθίσταται ὑποκίτρινον, ἐπειδὴ καὶ τότε περιέχει ὑγρὸν τινα ὕλην δμοιζοῦσαν μὲ τὸ πῦον. Τὴν δεκάτην τρίτην ἡμέραν τὸ ἐξάνθημα ἀρχίζει νὰ ξηραίνεται βαθμηδόν· ξηραίνόμενον σχηματίζει σκληρὸν τινα μελαγχροσινὴν καὶ ὑπομείλιαν πλάκα ὀτρακοειδῆ (κάπαλον), ἥτις πίπτει ἀπὸ τὴν 20 μέχρι τῆς 25 ἡμέρας.

Ἡ ψευδὴς δαμαλίς, ἥτις δὲν προσφύττει ἀπὸ τὰς εὐλογίας, διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἀληθῆ κατὰ τὰ ἐξῆς φαινόμενα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπιούσαν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ ἐμφανίζεται κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν πληγῶν ἐπισυρθῆ ἡ γαγγρά (demangeaison) συνωδευμένη ἀπὸ σκληρότητα μᾶλλον ἢ ἦττον ἐκτεταμένη καὶ κεκαλυμμένη ἀπὸ κοκκινάδην τινὰ ἄχρουν καὶ ὡς ἐκ σειρῶν συνετεθειμένη. Ἀπὸ τὴν δευτέραν μέχρι τῆς πέμπτης ἡμέρας ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ ἰδιοῦ μέρους ἐξάνθημα ἀτάκτου σχήματος, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται μὲ ἀκμὴν καὶ περιέχει ὑγρὸν ὑποκίτρινον, τὸ ὁποῖον ξηραίνόμενον δμοιάζει μὲ τὸ ἀραβικὸν κόμμι.

Ἐκ τῶν φαινομένων τούτων δύναται κάλλιστα οἱ γονεῖς νὰ

διακρίνωσιν ἂν τὰ τέκνα των ἐνοφθαλμίσθησαν μὲ τὴν ἀληθῆ θαμάλιδα ἢ ὄχι.

Πολλοὶ ἰατροὶ συμβουλεύουσι νὰ ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἐνοφθαλμισμὸς κατὰ πᾶσαν ἐπταετίαν ἢ δεκαετίαν. Πολλοὶ ἄλλοι νομίζουσι περιττὴν τὴν τοιαύτην ἐπανάληψιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ φροντίς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ εἶνε μικρά, νομίζομεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπανάληψις δὲν ἦθελεν εἶσθαι κακὴν, μολοντί ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἐπιτύχη εἰς ὅλους τοὺς ἀπαξ ἐνοφθαλμισθέντας.

Τοὺς δλίγους τούτους λόγους μας παρακαλοῦντες τὸ Δημόσιον νὰ παραδεχθῆ εὐμηνῶς, εὐχόμεθα νὰ δώσωσι νόξιν εἰς ἄλλους συναδέλφους μας διὰ νὰ εἴπωσι τὰ ὅσα ἡ μεγαλειτέρα παιδεία καὶ ἡ πλέον πολυχρόνιος πείρα τοὺς ἐδίδαξε.

(ἐκ τοῦ περιοδικοῦ ἢ Φιλολογία)

ὑπὸ ΓΑΛΗΝΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ἰατροῦ.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ἐνεκα τοῦ ὠραίου κλίματος καὶ τῆς τερπνῆς θέσεώς της ἡ νῆσος Κέρκυρα κατήντησε σήμερον ἡ δευτέρα τῆς Ἑλλάδος πρωτεύουσα, ἐν ἣ διατρέβει ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὴν ἀνοίξιν καὶ τὸ θέρος.

Τούτου ἕνεκα καταχωρίζομεν ἐν ταῖς σελίδι τοῦ Μέντορος τὴν ἐπομένην πραγματείαν μεταπερρασμένην ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ λογίου κυρίου Α. Κουρνιακτὴ καὶ ἔχουσαν τὴν ἀνω ἐπιγραφήν.

Κεφάλαιον Α΄.

Διάφορα ὀνόματα, ἅτινα ἔλαβεν ἀλλεπαλλήλως ἡ νῆσος Κέρκυρα.

Ἡ νῆσος Κέρκυρα ἐγένετο γνωστὴ διαδοχικῶς ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ὧν τὸ ἀρχαιότερον, κατὰ τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν γνώμην τοῦ Διδύμου, σχολιαστοῦ τοῦ Ὀμήρου, εἶνε Δρεπάνη, ὡς ἐκ τοῦ ὁμοίου μὲ δρέπανον ἡμικυκλίου, τὸ ὁποῖον παριστάνει ἡ ἀνατολικὴ παραλία της.

Αἱ δὲ ἐπὶ τῆς λέξεως ταύτης διάφοροι ἐρμηνεῖαι, ληφθεῖσαι ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ καλλωπισθεῖσαι ὑπὸ τῆς εὐφυίας τῶν τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι.

Πολλοὶ ἐπὶ τῆς λέξεως Δρεπάνη πλάττουσι τὴν ἱστορικὴν δρεπάνου τινος, κεχυμένου εἰς ἀπόκεντρον τι μέρος τῆς νήσου τινὲς μάλιστα διίσχυρίζονται ὅτι εἶνε αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δρέπανον, οὗ τινος ἔκαμε χρῆσιν ἡ Δήμητρα ὅπως διδάξῃ τοὺς Τιτᾶνας νὰ θεορίζωσι τὰ σιτηρά, ἢ αὐτὸ ἐκεῖνο δι' οὗ ὤπλισεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ Διὸς. Ὁ Ἀριστοτέλης συγκαταλέγεται μετ' ἐκείνων, οἵτινες παρεδέχθησαν τὸν μῦθον τούτον. Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος υποστηρίζει αὐτὸ εἶνε ἐκεῖνο τὸ δρέπανον, τοῦ ὁποῖου ὁ Κρόνος ἔκαμε χρῆσιν ῥησίῳ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Οὐρανοῦ, ἢ ἐκεῖνο οὐτινος ὁ Ζεὺς τὴν αὐτὴν ἔκαμε χρῆσιν κατὰ τοῦ Κρόνου.

Ὁ Καρχηδόνιος ποιητῆς Λυκόφρων, διηγούμενος τὰς ἀτυχίας τοῦ Ὀδυσσεύς ἐν τῇ ἐπιστροφῇ αὐτοῦ ἐκ τῆς Τρωάδος καὶ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀφιξίν του, περιγράφει τὸ μῖστος ὅπερ συνέλαβεν ὁ Κρόνος μετὰ τὸν ἀκρωτηριασμένον αὐτοῦ κατὰ τῆς νήσου ταύτης.

Τζέτζης ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λυκόφρονος, ποιῶν λόγον περὶ τοῦ περιφήμου δρεπάνου τοῦ Διὸς, ἀποδίδει εἰς τοῦτο τὴν ἀρχαίαν καταγωγὴν τοῦ ὀνόματος Δρεπάνη διὰ τὴν νῆσον Κέρκυραν ἀποδίδει προσέτι τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰς τινὰ λιμένα τῆς Σικελίας, ἰσχυρίζομενος ὅτι εἰς τὴν ἀκτὴν ἐκεῖνου ἐκρύβη τὸ βεβαμμένον εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἡκρωτηριασμένου θεοῦ τοῦτο δρέπανον.

Ὁ Σέρβιος Μάυρος Ὀνοράτος ἀποδίδει ὠσαύτως τὸ ὄνομα Δρεπάνη εἰς λιμένα τινὰ τῆς Σικελίας, ἀπειδόμενος εἰς τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Βιργιλίου.

« Hinc Drepani me portus, et illaetabilis ora accipit. »

Οὕτω προσεβύει καὶ Φίλιππος ὁ Κλυδέρσιος.

Ὁ Σαμουὴλ Βοσσάρτ διατείνεται ὅτι τὸ μέρος τῆς Σικελίας, ἔπου ἔθεσαν τὸν λιμένα τῆς Δρεπάνης, ὄχι μόνον δὲν σχηματίζει ἡμικυκλίον, ἀλλὰ καὶ προβαίνει εἰς ὄξυ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἡ νῆσος Κέρκυρα περιγράφει ἀκριβῶς τὴν κυρτότητα δρεπάνου.

Ὁ Παιουανίας λέγει ὅτι λαδῶν ὁ Κρόνος τὸ δρέπανον τοῦτο ἀνὰ χεῖρας, ἔρριψεν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον ἀκρωτηρίου τινὸς τῆς Ἀχαΐας, ὅπερ ἐκ τούτου ὠνομάσθη Δρεπάνη.

Τῶν νεωτέρων γεωγράφων τις ἠθέλησεν ἐπίσης νὰ πλάσῃ μῦθον ἐπὶ τοῦ δρεπάνου τούτου. Ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν, λέγει, παλαιὰς ἔχοντες ἔριδας κατέπαυσαν αὐτὰς ἐπὶ τῆς Κερκυραϊκῆς ὄχθης. Κατὰ τὴν μάχην ὁ κεραυνοβόλος θεὸς τῆς ἡλικίας τῆς ἀντιπάλου ἀπλοῦν δρέπανον εἰς τὴν τρίαιναν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Ζεὺς ἐνίκησε καὶ ἡ νῆσος, ἢ ὡς πεδίον τῆς μάχης χρησιμεύσασα, ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ὅπλου τοῦ νικητοῦ.

Οἱ μῦθοι οὗτοι εἰσὶν ὅλως γελοῖοι.

Τὴν ὀνομασίαν Δρεπάνη διεδέχθη ἡ ὀνομασία Μάκρις, ληφθεῖσα φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, Φαλακροῦ καὶ Λευκίμνης, διαστάσεως.

Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον ὁ Βάκχος ἔλαβε τροφὸν Μάκριδα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀρισταίου, ἧτις τὸν ἐδέχθη ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τὸν ἀνέθρεψεν εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν. Τοιαύτη ἐνδοξὸς λειτουργία τῇ ἐδίδοι πλήρες δικαίωμα ἕνα διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς τὴν νῆσον διακοσμήσῃ. Ἐντούτοις ἡ Κέρκυρα δὲν εἶνε ἡ μόνη νῆσος ἧτις ἔφερε τὴν ἐπωνυμίαν Μάκρις, καθότι ἡ αὐτὴ τοῦ Βάκχου τροφὸς ἀπέδωκεν ἐξίσου τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, ἐν τῷ σηλαίῳ τῆς ὁποίας ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος θέτει τὴν κοιτίδα τοῦ Βάκχου.

Τὸ ὄνομα Σχερία ἀπαντᾷται συχνότερον εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ ἄλλους τινὰς συγγραφεῖς θέλονται ν' ἀναφέρωσι τὴν νῆσον Κέρκυραν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως ἐκ τῆς μυθολογίας. Ἡ ἀπόστασις, λέγει, ἡ διαχωρίζουσα τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς Ἡπείρου, ὑπερεπληρούτο βαθυμυθῶν διὰ τῆς ἐναποθέσεως τῆς ἄμμου, καταπερομένης ἐκ τινων ποταμῶν τῆς Ἡπείρου. Ἡ Δήμητρα, προστάτις τῆς νήσου, φοβουμένη μὴ ἐν βραχεῖ διαστημῷ ἐνώθη μετὰ τῆς τοσοῦτον πλησιοχώρου Ἡπείρου, ἀπευθύνθη πρὸς τὸν Ποσειδῶνα. Οὗτος ἐνώσας εἰς τὰς παρακλήσεις της, ἐσταμάτησε τὴν τὸλμην τῶν ὑδάτων, ἅτινα ἐπεβουλεύοντο τὴν πατρίδα τῶν λατρευόντων τὴν θεάν.

Διάφοροι συγγραφεῖς ἐπανέλαβον τὸν αὐτὸν μῦθον.

Ἡ φυσικὴ ἐτυμολογία τῆς λέξεως Σχερία φαίνεται νὰ ἦνε ἐκ τοῦ ἐπιθέτου σχερός, τὸ ὁποῖον ἀκολούθως ἔγινε χσερός, ξερός, ξηρός. Ὡστε ἴσως ὠνομάζετο Σχερία ἦτο: ξηρά, ὡς νῆσος ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐπισήμων.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Βοσσάρτ παράγει τὴν λέξιν Σχερία ἐκ τῆς φοινικικῆς λέξεως σχάρα, ἧτις σημαίνει ἐμπόριον. Τὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦτο ἐξέφραξεν, ἂν ἡ παραγωγὴ αὕτη ἔχεται ἀληθείας, τὴν δραστηριότητα τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου τῶν νησιωτῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὅθεν ἐξῆγον τὰς πολυτιμότερας πραγματείας.

Ἡ λέξις Σχερία ἀντικατέστη διὰ τῆς λέξεως Κέρκυρα, ἢ τῆς ὁποίας καταγωγὴ ὠσαύτως ἐκ τῆς μυθολογίας ἐλήφθη.

Κατὰ τὸν Διδύμων, ὁ ποταμὸς Ἀσωπὸς τρεῖς ἔσχε θυγατέρας: τὴν Κόρκυραν, Αἴγριναν καὶ Θήβην. Τούτων ἡ Κόρκυρα ἀρπαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος μετεφέρθη εἰς τὴν Σχερίαν, εἰς τὴν ἔδωκε καὶ τὸ ὄνομά της.

Ὁ Στέφανος διηγεῖται ὅτι νῆσός τις κατ' ἀρχὰς κληθεῖσα Δρεπάνη, ἀκολούθως δὲ Σχερία, ἔλαβε τὸ ὄνομα Κόρκυρα ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ, ἧτις εἰς τὰς ὄχθας αὐτῆς ἐγέννησε τὸν υἱὸν αὐτῆς Φαίακκα.

Ἀναγινώσκομεν παρὰ τῷ Παιουανίᾳ (Κορινθ. ν.) ὅτι ἡ Κόρκυρα θυγάτηρ τοῦ Ἀσωποῦ μετέδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὴν νῆσον ἐκεῖνην, ἧτις πρὶν ἐλέγετο Σχερία.

Ὁ Σαμουὴλ Βοσσάρτ παράγει καὶ τὴν λέξιν Κόρκυρα ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ κόρακα, ὅπερ σημαίνει γῆν ἐνθα βασιλεύει ἡ εἰρήνη καὶ ἀφρονία. Ὁ γεωγράφος οὗτος στηρίζει τὴν ἐρμηνείαν του ἐπὶ χωρίου τινὸς τοῦ τρίτου βιβλίου τῆς Ὀδυσσεας, ὅπου ὁ Ὀμηρος ἐκθειάζει τὴν εὐδαιμονίαν τῆς νήσου Κορκύρας καὶ διὰ τὴν εὐτυχὴ τοποθεσίαν της καὶ διὰ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἐμπορίου της.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (Ζ. 299) ὁ Ἀπολλέδωρος, σύμφωνος μὲ τὸν Ἐρατοσθένη, ἐπιτιμᾷ τὸν γραμματικὸν Καλλιμάχον, διότι ὀνομάζει Κόρκυραν τὴν Σχερίαν τοῦ Ὀμήρου.

Τὸ ὄνομα Κόρκυρα μετετρέπη εἰς Κέρκυρα μετὰ ταῦτα ἄλλ' ὅσον ἀρχαῖον καὶ ἂν ἦνε τὸ ὄνομα Κέρκυρα, σπανίως ἔμως ἀπαντᾷται εἰς τὸν Ὀμηρον. Ὁ Ἰωάννης Ἀρδουίνος ἐν τούτοις εἰς σφόν τι καὶ ἐπωφελεὲς σύγγραμμα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων γεωγραφίας ἀποφαίνεται τὸ ἐναντίον. Βλέπει τις πάντοτε, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἐπὶ τῶν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων τὸ Κορκυραίων ἢ Κόρκυρα καὶ ποτὲ τὸ Κορκυραίων ἢ Κέρκυρα, ἂν καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν μεταχειρίζεται πολλάκις ὁ Ὀμηρος.

Οἱ συγγραφεῖς διχογνωμοῦν ὡς πρὸς τὰς λέξεις Κόρκυρα καὶ Κέρκυρα, τὰς ἐπὶ τῶν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων. Ὁ Ἰεζεκίηλ Σπινάμιος προτιμᾷ τὴν λέξιν Κόρκυρα. Εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Καλλιμάχου σχολία αὐτοῦ θαυμάζει, βλέπων τὴν λέξιν Κέρκυρα παραδεχομένην ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου, τοῦ Θουκυδίδου καὶ ὑπὸ πλείστον ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, οἵτινες κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀμφιβάλλει ἂν εἰς τοὺς συγγραφεῖς τούτους δὲν ὀφείλει τις ν' ἀναγνώσῃ μᾶλλον Κόρκυρα ἢ Κέρκυρα.

Ὁ Εὐστάθιος στηρίζομενος ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τῶν σχολιαστῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἱστοριῶν διαβεβαίει ὅτι οἱ συγγραφεῖς ἐξίσου

μετεχειρίσθησαν τὸ Κόρκυρα καὶ τὸ Κέρκυρα. Ἐν τούτοις προτιμᾷ τὸ Κέρκυρα, ἰσχυρίζομενος ὅτι τὸ Κόρκυρα σημαίνει μᾶλλον ἑτέραν τινὰ μικρὰν νῆσον, καλουμένην ἢ μικρὰ ἢ ἡ μέλαινα Κόρκυρα, ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ κειμένη καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Cuzzola.

Δὲν εἶνε ἀμφίβολον ἢ τοῦλάχιστον εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὰς λέξεις Κόρκυρα καὶ Κέρκυρα μετεχειρίσθησαν ἀδιαφόρως οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Εἶνε, ἀρ' ἑτέρου, εὐκόλον τὸ οὐ νὰ μετεβλήθῃ εἰς ε. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν γραμματικῶν τούτων συζητήσεων ἐπὶ ἐνδῶς ἀπλοῦ ψηφίου οὐδεμία προκύπτει ἀκτὶς φωτὸς ὡς πρὸς τὸ ἀληθὲς ὄνομα καὶ πολὺ ἐλιγώτερον ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐτυμολογίαν.

Ὁ Πλάτων ἀναφέρει εἶδος πλοίου, ὅπερ ὠνομάζετο Cereurus οἱ Κερκυραῖοι τῷ ὄντι ἐγίνωσκον εἶδος τι ἰδιαιτέρας κατασκευῆς διὰ τὰ πλοῖα, καὶ τοῦτο πιθανὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἕνα τὰ πλοῖα τῶν ὀνομάζωνται οὕτως. — Ἀλέξανδρος ὁ Πολύιστος ἀπενέμει τὸ ὄνομα Κορκυραϊκὰ εἰς τὰ ὄρη ἐκεῖνα τῆς Ἀρμενίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐσταμάτησεν ἡ Κιβωτὸς τοῦ Νῶε, ἐξ οὗ ἡ ἀπάτη νεωτέρων τινων συγγραφέων, οἵτινες κατέταξαν τὸ ἔρος τοῦτο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὄρων τῆς Κερκύρας. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἔμως ἦρε πάντα δισταγμὸν, λέγων ὅτι μέρος τῆς περιφέρειας ταύτης κίβωτοῦ ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐπὶ τῶν Κορκυραϊκῶν ὄρων τῆς Ἀρμενίας.

Κέρκυρα μολαταῦτα ὑπέρξε τὸ ὄνομα τὸ μᾶλλον ἐγνωσμένον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. Ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν Κορροί, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν πληθὺν τῶν λοφίσκων, ὧν γέμει ἡ νῆσος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

ὑπὸ Καρόλου Οὐίντερογέλδου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀρ. Στανρίδου καὶ Γρ. Βερναρδάκη, διδασκῶν τῆς Φιλοσοφίας καὶ ἐκδοθεῖσα ἀναλώμασι I. X. Κουρτέλη. Ἐν Ἀθήναις.

ὑπὸ τὸν ἄνωθι τίτλον ἐξῆλθε τῶν πιεστηρίων σύγγραμμα ἀξιόλογον, διδάσκων πλήρη καὶ ἀμερόληπτον τὴν ἱστορίαν τοῦ τελευταίου πολέμου, τοῦ τοσοῦτον ἀπασχολήσαντος ἅπαντα τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ μυρίας προώρως ἀποστείλαντα ψυχὰς εἰς τὸν ἄδην.

Τὸ σύγγραμμα σύγκεται ἐκ τριῶν τμημάτων, ὧν τὸ Α' ἀρτῆται τὰ πρὸ τοῦ πολέμου, τὸ Β' τὸν πόλεμον καὶ τὸ Γ' τὴν εἰρήνην.

Τὸ Α' τμῆμα ἐμπεριέχει κεφάλαια δύο, ὧν τὸ α. φέρει ἐπιγραφήν τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς 18ῆς ἑκατοετητηριίδος μέχρι τοῦ 1789, τὸ δὲ β'. τὰ ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων.

Τὸ Β' τμῆμα, τὸ ὁποῖον εἶνε οὕτως εἰπεῖν ὁ κορμὸς τοῦ ἔλου συγγράμματος, ἀποτελεῖται παρ' εἰκοσιπέντε κεφαλαίων, τῶν ὁποίων ἕκαστον ἐπιγράφεται ὡς ἐξῆς.

α.) Τὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. β.) Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τῆς παρὰ τὸ Βαϊσσεμβούργον μάχης. γ.) Ἡ μάχη τοῦ Βαϊσσεμβούργου. δ.) Ἡ μάχη τῆς Βοέρτ (Voerth). ε.) Αἱ πρὸ τοῦ Μέτς μάχαι. ς.) Ἡ παρὰ τὴν Βωμὸν μάχη. ζ.) Ἡ παρὰ τὸ Σεδάν μάχη. η.) Εἴσοδος τῶν Γερμανῶν εἰς Ράιμς. θ.) Ἄλωσις τοῦ φρουρίου Λάν (Laon). ι.) Ἡ ἐν Παρισίοις ἐπανάστασις καὶ ἡ πτώσις τῆς αυτοκρατορίας. ια.) Ἄλωσις τῆς Τουλ. ιβ.) Πολιορκία καὶ ἄλωσις τοῦ Στρασβούργου. ιγ.) Πολιορκία καὶ συνθηκολόγησις τοῦ Μέτς. ιδ.) Συνθηκολόγησις τῶν μικρῶν φρουρίων. ιε.) Ἡ πρὸς τοὺς Παρισίους πορεία τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ πολιορκία αὐτῶν. ις.) Πρώτη ἔξοδος τῶν πολιορκουμένων. ιζ.) Ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Παρισίων. ιη.) Ἡ Γερμανικὴ αυτοκρατορία. ιθ.) Παράδοσις τῶν Παρισίων. κ.) Ἡ Γαλλία ὑπὸ τὴν δικτατορίαν τοῦ Γαμβέτα. κβ.) Αἱ παρὰ τὸν Λοὰρ καὶ Σάρθ μάχαι. κγ.) Ἄλωσις τῶν λοιπῶν φρουρίων. Ἐξακολούθησις τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ Βορείῳ Γαλλίᾳ. κδ.) Οἱ ἀγῶνες τοῦ ὑπὸ τὸν Βερδερ σώματος. κε.) Ἡ πολιορκία τοῦ Βελφάρ. κς.) Ἡ καταστροφή τοῦ ὑπὸ τὸν Βούρβαχην στρατοῦ.

Τὸ Γ'. τμήμα ἔχει, ὡς τὸ Α', δύο μόνα κεφάλαια, ὧν τὸ α. ἐπιγράφεται: *Οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς εἰρήνης, τὸ δὲ β'. Ἡ συνομιλοῦντος τῆς ὀριστικῆς εἰρήνης.*

Ἐκ τοῦ σκελετοῦ τούτου καταφανεται καὶ τὸ πλήρες καὶ τὸ εὐμέθοδον τοῦ συγγράμματος, οὕτως τὴν ἀνάγνωσιν συνιστῶμεν εἰς τοὺς φιλόστοργους παραλείπεται δ' ἐν αὐτῷ, ἅτε μὴ ἀναγομένη εἰς τὸν καθ' αὐτὸ γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον, ἢ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκτραγεῖσα ἐν Παρισίοις φρικώδης ἐπανάστασις, ἢ ἀποδείξασά ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, τῇ ὡς πρωτεύουσῃ τοῦ πολιτισμοῦ θεωρουμένη, ἔξω ἀνθρώποι, δυστυχῶς οὐχὶ κοινοί, οἵτινες ἐφάνησαν πολλῶ καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων θηρίων θηριωδέστεροι.

Ἡ ἱστορία τοῦ γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου τιμᾶται δρ. 8, ἐμπεριέχουσα 428 σελ. εἰς μέγα 8ον, καὶ εὕρισκεται ἐνταῦθα παρὰ τῷ κ. Φωτῷ Ξανθίῳ καὶ τῷ βιβλιοπώλῃ κ. Ἀθανασίῳ Ζαχαρίου.

ΛΥΣΕΙΣ

τοῦ 1ου αἰνίγματος — *Νυκτερίς.*

τῶν λογογράφων

1. Τῷ δυστυχῶντι μὴ ἐπιγέλα
2. Μηδένια μίσει, ὅπως μὴ μισηθῆς.

τοῦ 1ου γρίφου

Ἰδοὺ ἡ γῆ τοῦ Βῶζαντος, ἰδοὺ ἡ Νέα Ρώμη.

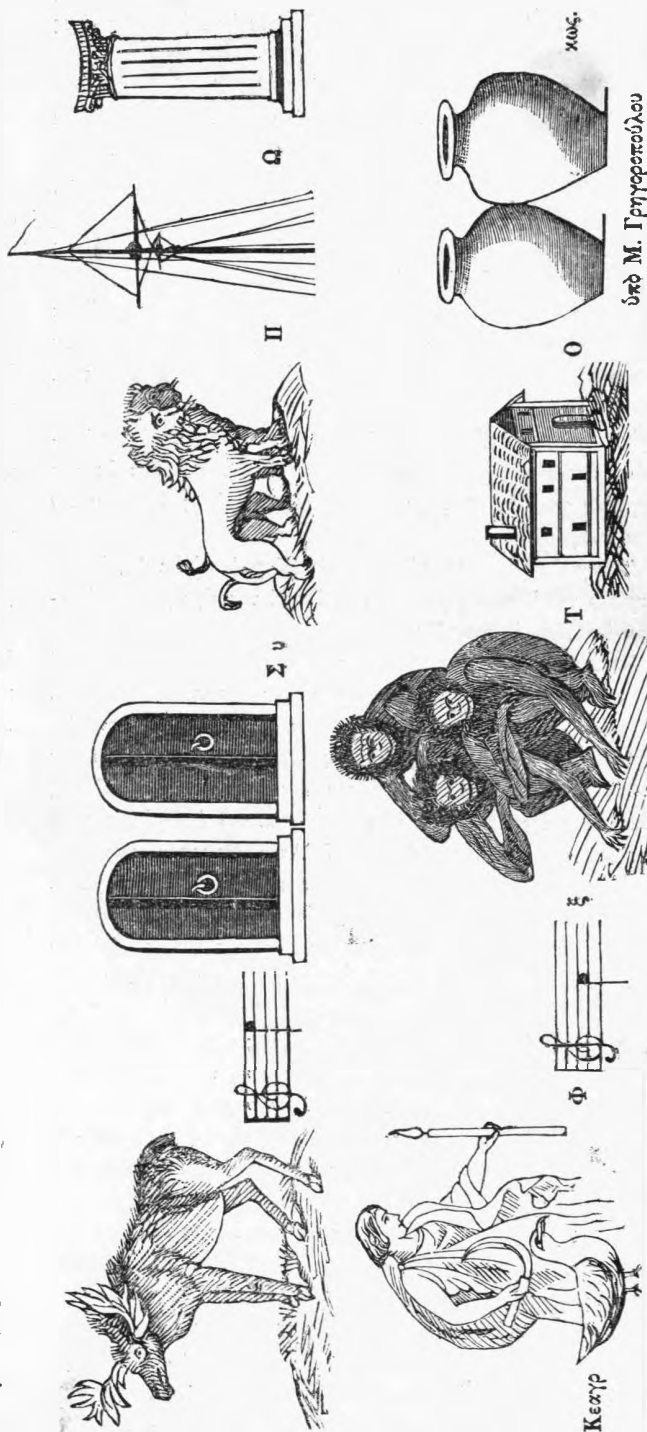
τοῦ Κωνσταντινίου ἢ σικὰ τὴν κατοικεῖ ἀκόμη.

ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰωάννου Λαζάρου Παπαδοπούλου, Ἀρμολίου Χαμουδοπούλου (ἐκ Σμύρνης), Ἰωάννου Δ. Ἐμμανουήλ, Α. Ι. Χατζοπούλου καὶ Ι. Τ. Ἀντωνιάδου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως).

Αἰνίγμα 2ον.

Εἶμαι ἐπίτροπος τοῦ ἡλίου	Μ' ὄλον τὸν θρόνον καὶ τὴν σολήν μου
Ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς ὑδρογείου	Πολλάκις τέμνεις τὴν κεφαλὴν μου.
Εἶμαι μονάρχης ἐνθρονισμένος	Ἄν καὶ ἀμέσως γεννάται ἄλλη,
Μὲ λαμπρὸν σέμμα σεφανωμέν-	Ἡ χεὶρ σου δ' αὐθις τὴν καταβάλλει.
νος.	Τί φλόγα τρέφω εἰς τὴν καρδίαν
Εἶμαι πιστάτος τῶν πισῶν σου	Διὰ τσαύτην ἀχαριστίαν!
Γνωρίζω πλῆθος τῶν μουσικῶν	Διὸ καὶ τήρομαι καὶ χανοῦμαι
σου,	Καὶ κατ' ὀλίγον ἀπονεκροῦμαι.
Μὲ ὄλον ὅτι μὲ καταθλίβεις	Πολλάκις πίπτω πρὸ τῶν ποδῶν μου
Μ' ἀγνωσμένην μὲ ἀνταμείβεις	Κι' ἀμέσως βρίσκω τὸν θάνατόν μου.

Γρίφος 2ος.

ὑπὸ Μ. Γρηγοροπούλου

Παροράματα.

Τόμ. Β'. σελ. 386 αἰνίγματος 11 σιγ. 7 ἀντὶ εὐγενεῖς γράφει εὐγενής. — ὁ 18 σιγ. γραπτὸς: *Καὶ τὰς ἄλλας γείτονας μου ἀδελφὰς ἐὰν ἤξεύρης.* Τόμ. Γ'. σελ. 34 σιγ. 7 ἀντὶ ἐπὶ τῆς νευρᾶς κείνης μετάβηθι γρ. ἀπὸ τῆς νευρᾶς ἐκείνης μετάβηθι.